

קונטרס

תורת המילואים

ציונים והשוואות ברמ"א

דיני איסור והיתר

לספרו תורת החטאת ולשאר ספריו

פורמט מיוחד לצרפו להשו"ע

ב"ה

קונטרס

תורת המילואים

ציונים והשוואות בדברי הרמ"א
בשלחן ערוך יו"ד דיני איסור והיתר

לספרו

תורת החטאת וסימני תו"ח

ולספריו

דרכי משה

הגהות יד רמ"א לספר איסור והיתר

שו"ת הרמ"א

הגהות רמ"א על המרדכי מס' חולין

צבי בלאאמור"ר הרדה"ג גרשון האגער שליט"א

ברוקלין יצ"ו • תשס"ז

©

כל הזכויות שמורות

Published and copyrighted 2005

אפשר להשיג הקונטרס:

ארה"ב
5316 16th Ave
Brooklyn N.Y. 11204
718 - 633 7988

ארץ ישראל
רח' אחינועם 10
ירושלים
(02) 581 - 9565

עימוד ועריכה אצל:

דפוס "ישר"

718. 871. 0490

הקדמה

כ"ה

אדונינו הרמ"א ז"ל (לשון הפמ"ג בהרבה מקומות) כתב כמה חיבורי הלכה. הגהות דרכי משה לטור ב"י, הגהות לד' חלקי השולחן ערוך, שאלות ותשובות הרמ"א, הגהות על ספרי המרדכי, הגהות על ספר איסור והיתר הארוך שנדפסו בשם יד רמ"א, וחיבור גדול "תורת החטאת" לדיני איסור והיתר.

הספר תורת חטאת כולל דיני מליחה, תערובות, דם, דגים, ביצים, תולעים, מאכלי עכו"ם, וקצת דיני טריפות, כפי סדר השערי דורא, כמו שכתב הרמ"א (בהקדמתו ובתו"ח כלל צ"ב דין ב').

ספרו התורת חטאת הדפיס הרמ"א בחייו (בשנת ה'ש"ל), כחמש שנים אחרי שנדפס שו"ע יו"ד של הרב ב"י (בשנת ה'שכ"ה). וכה כותב הרמ"א בהקדמתו, ראיתי כי טוב הוא לסדר סדור נכון בכל דיני איסור והיתר בדרך קצר כדי שיהא נקל להבין לכל אדם קטן וגדול, גם לכתוב הסכמת ההלכה בכל דין ודין על פי דעת האחרונים ז"ל אשר אנו נוהגים אחריהם, גם עם מה שראיתי רבותי נוהגים והוא צורך גדול בזה כדי לעמוד על האמת בכל דבר. גם כי הרבה דינים אין אנו נוהגים כמסקנת הרב הגדול הגאון מוהר"ר יוסף קארו י"ץ אשר כבר נתפשטו ספריו בכל ישראל ואם יפסוק אדם אחר דבריו בפרט בדיני איסור והיתר אשר יסד בשלחן ערוך שלו יסתור כל מנהגים שנוהגים בהם במדינות אלו, על כן אמרתי לתקן הדבר לשם שמים וכו'.

סדר הרמ"א בעריכת ספריו

הגהות הרמ"א לשו"ע יו"ד נדפסו לאחר פטירתו (בשנת של"ח), שמונה שנים אחרי הדפסת התו"ח. כבר בדור שלאחרי הרמ"א נסתפקו הפוסקים, איזה חיבור כתב הרמ"א קודם, הגהותיו או התורת חטאת. התו"ט (דברי חמודות חולין פ"ז אות צ"ד ואת ק"ל) כותב שמעתי דתורת חטאת שלו חיבר באחרונה, אולם במקום אחר (דברי חמודות חולין פ"ג אות רפ"ט, תורת האשם על התו"ח כלל פ"ה דין ט"ז ד"ה וכ"ש) כותב דהרמ"א חזר בו בהגהותיו דבתראי ניהו. גם בכנה"ג (יו"ד פ"ד הגב"י ע', ק"ד הגב"י כ"ח) הביא ספיקו של התו"ט.

לדינא נקטו כל האחרונים (ב"ח יו"ד סי' מ"ג ועוד, ש"ך צ"ט ט"ו, כנה"ג יו"ד צ"ט הגב"י ב' ועוד, מנחת יעקב על התו"ח כלל מ"ג ס"ק ג', פמ"ג בכללים בהוראת אר"ה בתחלת חיו"ד אות ט' וכמ"פ בחיבורו) שדבריו בהגהותיו הם אחרונים, ושעל פיהם יש לפסוק.

אמנם אעפ"כ נראה שאין מוקדם ומאוחר בתורת משה, וספרו תו"ח וכן הגהותיו לשו"ע הוקבעו ע"י הרמ"א להלכה בתקופה אחת. בחודש חשון שנת ש"ל הושלם הדפסת ספרו תורת החטאת, ובסופו ראו המדפיסים לנכון לצרף הגהות הרמ"א על השו"ע הל' נדה, (כדרך הספר שערי דורא).

בחודש טבת של אותה שנה, שנת ה'ש"ל, הדפיס הרמ"א הגהותיו לשו"ע חלק או"ח. אע"פ שבסוף חלק או"ח (בדפוס ראשון) נדפסה שם בקשה מהרמ"א שיעזרהו ה' להשלים ג"כ הטורים האחרים, מ"מ כמעט ברור שבשנת ש"ל היו כבר ערוכים שאר הגהותיו לשו"ע יו"ד, ולא רק ההגהות להל' נדה. ואכן מצינו כמה פעמים שציין הרמ"א בשו"ע או"ח להגהותיו ביו"ד (ראה לדוגמא רמ"א או"ח סי' קע"ג, רמ"א או"ח סי' תרצ"ו ס"ו). עוד בחיי הרמ"א היו ההגהות ליו"ד מצויים ביד תלמידיו, וכפי שהזכיר הרמ"א כמ"פ בתשובותיו (ראה לדוגמא שו"ת הרמ"א סי' קל"ב אות ח'). גם ההקדמה שיסד הרמ"א בראש השו"ע שלו הדפיס המגיה לפני הל' נדה שבספר תו"ח.

ראיית הכנה"ג שהגהות הרמ"א נכתבו לאחר זמן, הוא כי הרש"ל בס' ים של שלמה ובהגהותיו לשערי דורא מזכיר כמה פעמים את הספר תו"ח אך אינו מזכיר כלל את הגהותיו לשו"ע. באמת ראייה זו אינו מוכרחת שהרי כאמור הגהות הרמ"א לשו"ע יו"ד נדפסו לראשונה רק בשנת של"ח (כמה שנים אחרי פטירת הרמ"א והרש"ל), ואולי לא ראהו הרש"ל כלל. ואדרבה יתכן גם לומר, שהרש"ל החשיב לספרו תו"ח עיקר נגד הגהותיו ולכן חולק על

דבריו שבתו"ח. ועוד מכיון שבתו"ח מאריך בסברתו, כשבא הרש"ל לחלוק יותר יש לו להביא ולפלפל בדבריו הארוכים ולא בפסקי דיניו הקצרים.

זאת ועוד, בשער דפוס השני של הספר תורת החטאת (קראקא של"ז, ועל פי דפוס זה נדפסו המהדורות שאחריו) רשום, ועתה נדפס שנית ונוסף על הראשונים שנדפס מתוך ספר הגיה הגאון מהר"ר משה איסרליס ז"ל בכתב ידו קודם שנתבקש בישיבה של מעלה. ולפי זה לא דחה הרמ"א את התו"ח מפני הגהותיו לשו"ע. ושניהם, גם הגהותיו וגם התו"ח חוברו והוגהו בזמן אחד.

אולם מ"מ צדקו הפוסקים דהגהותיו בתראי נינהו. והוא כי מתוך הלימוד בספר תו"ח נראה שעיקר החיבור כתבו הרמ"א לפני הדפסת השו"ע. בספרו תורת החטאת כמעט ואינו מזכיר את פסקי המחבר בשולחן ערוך זולת בעשר מקומות, ותמיד מביא רק את מסקנת דבריו בב"י, וכוונתו לספר הב"י ולא להשו"ע, ואציין רק שני הוכחות. בתו"ח (כלל י"ד דין א') כתב על בשר שנמלח ושמוהו בכלי ונתמלא ציר דמותר בקליפה וכן נראה מסקנת ב"י, ובמנח"י א' פירש מדהביא הב"י שיטה זו באחרונה משמע שכך מסקנתו, אך הק' דבשו"ע פסק אחרת. הוכחה נוספת ממה שכתב התו"ח (בכלל צ"ד דין ב') ונראה מדברי ב"י דהכי נקטינן דניקב המחט את בית הכוסות מצד אחד דבעי בדיקה ומהני גם האידנא, ובשו"ע (סי' מ"ח ח') פסק כן המחבר בפשיטות.

ומצאתי שכן העיר בכנה"ג (מ"ב הגב"י ד') על דברי התו"ח בכלל פ"ח שהביא דברי הב"י לענין סירכא בחצר הכבד וכ' ונראה דה"ה במרה, ועל זה כתב בכנה"ג יראה דכשכתב זה עדיין לא ראה את ספר השו"ע בסי' ל"ז וסי' מ"ו שכן דעתו דאין סירכא פוסלת אלא בריאה.

עוד ראה מכרעת לזה, ממש"כ הרמ"א (בתשובותיו סי' קל"ב אות י"ב) לא' מתלמידיו וז"ל עוד שאלת על מה שכתבתי בתו"ח שלי בשם האו"ה, ולא מצאתי עכשיו באו"ה הנדפס, ובאמת כשלמדתי ולקטתי חידושי איסור והיתר הארוך עדיין לא היה נדפס, והיה לי אחד בכתב ואולי שם ראיתי כתוב. והנה האיסור והיתר נדפס לראשונה בשנת שט"ו בפירארה (ועליו כתב הרמ"א הגהותיו שנדפסו בספר יד רמ"א כמו שכתב הרב המעתיק בתחלת הספר), ומוכח שהרמ"א התחיל לכתוב דיני או"ה שנים רבות לפני צאת לאור השו"ע.

ולאחר שנים רבות, כשיצא לאור השו"ע של מרן רבי יוסף קארו, שוב הגיה הרמ"א את ספרו התורת חטאת והביאו לדפוס, לקבוע בזה את ההלכה והמנהג.

ספרו דרכי משה שכתב על ספר הבית יוסף (שחלק יו"ד נדפס בשנת שי"א) אם כי לא הודפס בחייו, מ"מ ברור שכתבו הרמ"א לפני שהודפס השו"ע (בשנת שכ"ה). ואביא כאן שני הוכחות, בד"מ סי' צ"ט אות א' כתב מדברי הב"י משמע דהכי נקטינן, ובשו"ע פסק כן המחבר להדיא. גם בד"מ יו"ד סי' קכ"ד י"ז כותב וימים רבים אחר שכתבתי זה מצאתי בתשובת ר' לוי ן' חביב שנדפסו בשנת ש"ס וכו' [ט"ס הוא וצ"ל שנת שכ"ה שנדפס אז בויניציאה], ומוכח שכתב את חיבורו ד"מ זמן רב לפני שנת שכ"ה, שנת הדפסת השו"ע של מרן המחבר.

ישנם הוכחות שאת הד"מ חיבר קודם לספרו התו"ח. אולם יש מהאחרונים שהקדימו זמן כתיבת חיבור התו"ח לפני כתיבת הד"מ. מצאתי להט"ז (ביו"ד ק"א י') שכתב משו"ה לא הביא רמ"א בשו"ע ובד"מ חילוק זה אע"פ שבתו"ח הביאו לאו עיקר הוא ע"כ. ומשמע מדבריו שהתו"ח קודם להד"מ. גם נכדו של הרמ"א הגאון בעל שו"ת בית אפרים כתב (שו"ת חיו"ד סוסי' כ"ט) כידוע שהד"מ שחיבר באחרונה הוסיף כמה דברים וחילוקים שלא הזכיר בתו"ח.

ועל פי סדר זה, הגהותיו לשו"ע מיוסדים על הד"מ. וכן כתב הרמ"א בעצמו (שו"ת סי' ל"ה וסי' קל"א) והטעם כתבתי בס"ד בספרי דרכי משה אשר ע"פ אותו הספר חברתי הדינים בשלחן ערוך. וכ"כ היר יהודה (הל' בשר בחלב צ"ו אות ל"ב) שדבריו ברמ"א הם תמיד לפי הד"מ ולא התו"ח.

אולם יתכן שהרמ"א כתב את הד"מ קודם שכתב להתו"ח, ומה שמצינו במקומות בודדים הוספות בד"מ שלא נמצאו בתו"ח הוא מפני שחזר הרמ"א והגיה את הד"מ. וכבר העיד לנו התו"ט כמה פעמים בספרו תורת האשם על התו"ח (כלל כ"ג דין ג' ד"ה דאם, שם דין ד' ד"ה אלא, ובעוד כמ"ק), בא לידי ספר דרכי משה מוגה מכתב יד המחבר ז"ל עצמו והיה מניח בתחלה בצ"ע ואח"כ הגיה בעצמו בגליון. ועוד שם (בסוף כלל פ"ז) וראיתי בדרכי משה שהיה כתוב שם כמו בתו"ח וגרדו ועדיין רשומו ניכר.

השינויים בתו"ח

נושאי כליו של השלחן ערוך לא זוו מלהביא את פסקיו שבתו"ח ומלפלפל בהם. הסמ"ע בגליונותיו לשו"ע (מהדורת מכון ירושלים) מרבה להביא את דברי רבו בתו"ח. במקום אחד אף מצינו שהש"ך (רס"י מ"ב) כתב ועיין בתו"ח כלל פ"ח מדיני מרה, עד שבחי' בית מאיר על הגליון כתב עיינתי שם ולא מצאתי חידוש מהמבואר בשו"ע.

מפרשי השו"ע דרכם להשוות את דבריו שבתו"ח לדבריו שבהגהותיו, במקום שאינו חולק מפורש. לדוגמא בסי' מ"ח סעיף ח' נדחקו הש"ך והתבו"ש להשוות דבריו שברמ"א לדבריו שבתו"ח, ונחלקו, זה מפרש דברי הרמ"א בהגהותיו עפ"י דבריו שבתו"ח וזה מפרש דבריו שבתו"ח על פי משמעות דבריו שבהגהותיו.

ולפעמים בא זה ולימד על זה. והנה שני דוגמאות. בדין ריחא מילתא בתו"ח (כלל ל"ה דין ד') התיר אפילו בתנור סתום בהפסד מרובה, ובשו"ע (סי' ק"ח סעיף א') התיר במקום הפסד. ובתורת האשם כתב דבהגהותיו לשו"ע לא הזכיר מרובה, אמנם הש"ך בשו"ע שם כתב דפשוט דרק בהפסד מרובה התיר וכמו שכתב להדיא בתו"ח.

ובדין חנ"נ במליחה כתב בתו"ח (ל"ח ב') במקום הפסד מרובה יש להקל לפסוק דלא אמרינן, ובמנח"י שם כתב שהרב חזר בו בש"ע מדלא כתב כן, אך בפמ"ג (שפ"ד ק"ה ל"ח דין א') כתב דדבריו בשו"ע מיירי באין הפ"מ והא שלא כתב כן מפורש בשו"ע, סומכין אנו על שגילה דעתו בתו"ח.

ומצינו גם שביארו את השינויים באופנים שונים, ראה לדוגמא מש"כ כאן בתורת המילואים לסי' פ"ד סעיף ט' שהש"ך מפרש שברמ"א כתב לדינא ובתו"ח לחומרא, ושאר אחרונים ביארו באופנים אחרים עיי"ש. ולפעמים השמיט מהשו"ע דין שהזכיר בתו"ח מפני שלדינא אין נפק"מ כ"כ, ראה לדוגמא באורח מישור (ל"ג א', שם מ"א ב') שבכוונה השמיט הרמ"א בד"מ ובהגהותיו לכתוב דנאסר משום ספק, משום דס"ל דלדין יש להטריף, אע"ג דבתורת חטאת הביאו מ"מ אין ראייה מאחר דלא יצא לנו טעות מזה אם כתבו ודרכו להעתיק כמה פעמים מקור הדין ככתבו אע"פ שאין נפק"מ בזה, ותו דמצינו כמה פעמים שכתב רבינו להדיא בהיפך בשו"ע ממ"ש בתורת חטאת.

ולהלכה, היכא שדבריו סותרים אלו את אלו, אפילו אם נאמר שבתקופה אחת חוברו והוגהו פסקיו לשו"ע יו"ד ולספרו תו"ח, וכפי שהוכחנו, מ"מ כיון שבשו"ע רשם תמצית הדינים בלי שקלא וטריא כלל, יותר יש לסמוך על הגהותיו, כפי שכתבו האחרונים.

ומה שמצינו שהרמ"א חזר בו לפעמים מספרו תו"ח לחיבורו בשו"ע, כבר כתב מעין זה הרמ"א בענותותו (שו"ת הרמ"א רס"י ל"ח), ואל תתמה שלא פירשתי לכם כן בהיותכם עמי כי אין דומה שונה פרקו וכו'.

סימני תו"ח

בסוף ספר התו"ח הדפיס רבינו הרמ"א סימנים, קיצור דינים העולה מספרו, כעין מה שעשה מרן רבי יוסף קארו, שלחן ערוך מספרו הב"י. הרבה הסתמכו הפוסקים על סימנים אלו, עד שהרמ"א בעצמו והש"ך, כשכותבים תורת חטאת הכוונה לפעמים לסימנים ולא לגוף הספר (עיי' לדוגמא שו"ת רמ"א קל"ב י"ג, וש"ך קט"ו י').

ואף בספר זה מצינו כמה פעמים שחזר ממה שכתב בתוך ספרו תורת חטאת, וגם בזה העירו הפוסקים. בתורת האשם אף כתב במקום אחד (פ"ט ט' ד"ה כתב בפרנס) דמה שהביא דין בתו"ח ובסימנים השמיטו, אולי מפני שהיה נדפס כבר הפנים כשחזר בו, והיה יכול להשמיטו רק בסימנים.

תשובות הרמ"א

הפמ"ג (בפתיחה לתערובת סוף החלק הב') כותב ידוע דתשובות חיבר הרב באחרונה מהגהות וכ"ש מספר תו"ח כמבואר בתשובות הרב בכמה דוכתין שהביא מהגהותיו לשו"ע, ובכללים אשר לי בהוראת או"ה אבאר זה בעזה"י (ל"מ שס). אמנם היטב אשר דיבר בשו"ת השיב משה (חיו"ד סי' ל"א) שהרי התשובות לא נכתבו על הסדר רק אימת ששאל השואל א"כ כשסותר פסקיו לא ידוע לנו איזה ראשון ואיזה אחרון. ומ"מ מצינו שבשו"ת נחלת שבעה (סי' ב') רצה לומר שאף שמשמע ממקצת תשובות שחברן אחר ההגהות מ"מ אפשר שרוב תשובותיו כתבן קודם שחיבר הגהותיו. ועי' להלן בתורת המילואים לרמ"א ק"ה ז', ולרמ"א קי"ד י'. ושם בסי' קי"ד בדין מחבואה שמצלת המעיין בדברי האחרונים בדין זה (עי' בשו"ת בית שלמה יר"ד ח"א סי' קע"ו, שו"ת שואל ומשיב מהדו' ג' סי' שע"ז ושו"ת בית יצחק יר"ד סי' קמ"א) נראה שנקטו כדבריו שבהגהות השו"ע, וי"ל.

מטרת קונטרס זה הוא לציין ולהשוות את דברי הרמ"א בשו"ע בדיני איסור והיתר לדבריו שבתו"ח ולשאר ספריו. נסיתי לציין כל שינוי בלשונות הרמ"א עפ"י ביאורי המפרשים, לתועלת הלומדים.

עד כמה שיש לדייק שינוי הלשונות בכל תיבה ותיבה, צא ולמד מש"כ בשו"ת החכם צבי סי' נ"ד שדייק מלשון הרמ"א שבד"מ כתב וכדומה ובהגהות השו"ע השמיט תיבת וכדומה, יש לומר שבהג"ה שהיא הלכתא פסיקתא חזר בו או דק טפי. כמו כן דייק בתורת האשם (כלל פ"א דין ד') משינוי לשון הרמ"א מלשון שפחות ללשון עבוי"ם, להקל הרבה בדין חלב עבוי"ם (הבאתיו בתורת המילואים פ"א ו').

גם במקומות שהשמיט הרמ"א בשו"ע פסקים שהביא מתו"ח רשמתי כאן, וכן עשה בעל תורת האשם שבספרו על התו"ח מציין כל פעם להשמטות בשו"ע. העדפתי לציין קודם את כל המראי מקומות לד"מ, אח"כ לתו"ח ואח"כ לרמ"א, אע"פ שאינם שנויים בענין אחד. (הציונים לדרכי משה הם לפי הוצאת מכון ירושלים). את הציונים לשו"ע חלק או"ח המבוארים בדרך אגב בספר תו"ח שמתי בסוף הקו'.

זכות זקי' הרמ"א יגן עלינו שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים,

כעתירת המו"ל

תורת המילואים

יורה דעה

סימן י'

סעיף א'

(מחבר) ואסור לשחוט תור"ח פ"ה ג'.

סעיף ב'

(מחבר) ונעצו נעיצה: פ"ט ד' וש"נ. (מחבר) מדיח בית השחיטה ע"ל מחבר צ"א א'.

סעיף ג'

(מחבר) על ידי הרחה עי' תור"ח י"ז ד'.

סעיף ד'

(מחבר) עד שיריחנו בצונן עי' תור"ח י"ז ד'.

סימן י"ג

סעיף א'

(רמ"א) לחתוך מהם אבר מנחת יעקב מ"ז ב'.

סימן ט"ו

סעיף א'

(מחבר) אפרוח תור"ח ס"ד ד'.

סימן ט"ז

סעיף י"ב

(מחבר) נכבשינהו דניידו תור"ח מ"ג ב', רמ"א ק"י ו' וש"נ.

סימן כ"ג

סעיף א'

(רמ"א) ואם נמלח ד"מ כ"ב ב', תור"ח ל"ד ג' ע"ש במנח"י ד'. (רמ"א) ולכן נהגו תור"ח כ"ז ו' (בסוגריים).

סימן כ"ג

סעיף ה'

(רמ"א) יכנו על ראשו ד"מ ס"ז ג'.

סימן ל"ג

סעיף י"א

(רמ"א) ניקב הבשר ד"מ ל"ג ו' טריפה, תור"ח צ"ד ה' יש להחמיר מספיקא, ובסימנים שם השמיטו.

סימן ל"ו

סעיף ה'

(מחבר) שיש לתלות תור"ח פ"ח א' לענין מרה.

סעיף ט'

(רמ"א) אטום שו"ת הרמ"א סי' ה', שו"ת הרמ"א סי' ז'.

סעיף ט"ז

(רמ"א) ובזמן הזה ד"מ ל"ו י"א דעכשיו אנו מטריפין ואפילו נפחה כמו שהוא מנהג בכל קהלות הקודש דאין אנו בקיאין בנפיחה וחישינן שמא ניקב הריאה ועלה בה קרום מחמת מכה שאינו קרום, ד"מ מ"ב ד' נוהגין להטריף, תור"ח פ"ח ח' טריפה, תור"ח צ"ב א' טריפה.

סעיף י"ז

(מחבר) מחט מחבר מ"א ז', תור"ח צ"ב ב'. (רמ"א) ואפילו ד"מ ל"ו י"ב, תור"ח צ"ב ב'.

סימן ל"ז

סעיף ג'

(מחבר) צמחים שו"ת הרמ"א סי' ה', שו"ת הרמ"א סי' ז'. (רמ"א) יש מכשירין ד"מ ל"ז ג', שו"ת הרמ"א סי' ה'.

סעיף ב' בועות

ד"מ ל"ז ג' מצאתי, שו"ת הרמ"א סי' ה' כתב רבי משה ממידלינג.

סעיף ז'

(מחבר) סירכא מחבר מ"ו ו' וש"נ.

סימן ל"ט

סעיף ז'

(מחבר) לשמנונית הלב תור"ח צ"ו א', רמ"א מ"ו א'.

סעיף י"ז

(רמ"א) וכן במקומות ד"מ קי"ח י"ב, תור"ח ל"ב ז' בסתם אין לחוש.

סימן מ"א

סעיף א'

(מחבר) שהוא תלוי בו מחבר נ"ב א' וש"נ, תור"ח פ"ט ט' שהיא תלויה וי"א שהיא דבוקה לכליות על כן בעינן ג' זיתים. ועי' פמ"ג מש"ז א' איזה דרך עיקר ואיזה החומרא.

סעיף ב'

(מחבר) מתלקט תור"ח פ"ט ט'.

סעיף ב'

(מחבר) ובעוף תור"ח פ"ט ט'.

סעיף ג'

(מחבר) יבש תור"ח פ"ט ט'. (רמ"א) נימוק ד"מ מ"א א', תור"ח פ"ט ט'.

סעיף ד'

(רמ"א) יש אומרים בד"מ הארוך העתיק דברי הב"י וקושייתו, ובתור"ח השמיטו.

סעיף ד'

(מחבר) התליע עש"ך ו' נסתפק בדעת התור"ח פ"ט ט' באם אין ב' זיתים לבד נקב התולעים, ובכנה"ג מ"א הגב"י י"ד שאין הוכחה מדברי התור"ח.

סעיף ה'

(מחבר) אפילו תור"ח פ"ט ט' ודלא כהר"ן, ובד"מ הקצר מ"א ב' הועתק רק דברי הר"ן אולם בד"מ הארוך סיים בדברי הב"י בשם ראשונים להחמיר.

סעיף ה'

(מחבר) נעקר תור"ח פ"ט ט'.

סעיף ו'

(מחבר) מחט

ד"מ מ' ב', ד"מ הארוך מ"א ה' כתוס' והרא"ש ודלא כרש"י והרמב"ם והרי"ף שיש להם שיטות אחרות, תור"ח צ"ג א' והכי נהוג. ויש לציין פסק המחבר בסעיף זה למש"כ

הרמ"א בהקדמתו לד"מ כי בעל המחבר בעצמו נטה מזה הכלל לפסוק כשנים מתוך שלשה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש.

(רמ"א) ודוקא

ד"מ מ"א ג', תו"ח צ"ג א'.

סעיף ז'

(מחבר) מחט

ד"מ מ' ב', תו"ח צ"ג ב'.

(מחבר) ריאה

מחבר ל"ו י"ז וש"נ.

סעיף ח'

(מחבר) ניקב מרפש

ד"מ מ"א ד', ד"מ נ' א', תו"ח פ"ט י'.

(מחבר) מצד הכבד

והיא חצר הכבד הגהות הרמ"א במרדכי חולין תר"כ, וכ"כ בתו"ח פ"ט י'.

(מחבר) נסרכה

ד"מ מ"ב א'*, ד"מ מ"א ד' וכן הלכתא, תו"ח פ"ח ג', תו"ח פ"ט י'.

(רמ"א) ואם נסרך

ד"מ מ"א ד', תו"ח פ"ט י'.

סעיף ט'

(מחבר) מחט במרפש

תו"ח פ"ט י', תו"ח צ"ג ג' טריפה.

סעיף י'

(מחבר) שני כבדים

תו"ח פ"ט י"א וכל שכן אם נחסרה מתחלת ברייתה.

סימן מ"ב

סעיף א'

(מחבר) מרה

תו"ח פ"ח א'.

(מחבר) ואם נקבה

תו"ח פ"ח ב'.

(רמ"א) נסרכה המרה

ד"מ מ"ב א'*, תו"ח פ"ח ג', מחבר מ"ו ו' לענין שאר אברים וש"נ.

סעיף ב'

(מחבר) נמולה

תו"ח פ"ח ד'.

סעיף ג'

(מחבר) קורע

תו"ח פ"ח ד' השמיט קורע ועי' מחזיק ברכה מ"ב ה' דלאו דוקא.

(רמ"א) ואף עכשיו

ד"מ מ"ב א'*** המיקל לא הפסיד וכדאי המכשירים לסמוך עלייהו בכה"ג, תו"ח פ"ח ד' והכי נהוג.

(רמ"א) נוכל לסמוך

רמ"א צ"ח א' לענין טעימת שאר דברים בזה"ז וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) נמצאו

תו"ח פ"ח ו'.

סעיף ה'

(מחבר) אם נקבה

תו"ח פ"ח ו'.

סעיף ו'

(מחבר) אף על פי

תו"ח פ"ח ו'.

סעיף ז'

(מחבר) יש להכשיר

תו"ח פ"ח ו' העתיק דברי הב"י דטוב ליזהר לחוש לדברי המחמירין. ונראה שלא היה עדיין השו"ע לפניו כשכתב כלל זה ולכן לא העתיק פסק השו"ע אע"פ שכך הוא דרכו של התו"ח להקל בהפס"מ כשלדינא יש להכשיר כמוש"כ התו"ח בהקדמתו, עי' בכנה"ג מ"ב הגב"י ד' שכתב על כלל פ"ח בתו"ח שכתבו הרמ"א לפני שראה את השו"ע. ובסימניו שם השמיט דין זה.

(רמ"א) מרה הניכרת

ד"מ מ"ב ב', תו"ח פ"ח ז'.

סעיף ח'

(מחבר) יש

תו"ח פ"ח ה'.

(מחבר) והצבי

בד"מ מ"ב א'** הובא בש"ך הביא משערים למהרא"י והג"ה ש"ד דאילים אין להם מרה (ובשערים למהרא"י כתוב איילים), ובתורת האשם פ"ח ה' ביאר שהרמ"א בד"מ ס"ל שאיילים הכוונה לצבי שהנקבה נקראת אילת ומהרא"י והגש"ד פליגי וס"ל דצבי אין לו מרה. ובתו"ח וכאן השמיט לדעה זו.

(רמ"א) מי שבא

ד"מ מ"ב א'**, תו"ח פ"ח ה'.

(רמ"א) עוף

כן הוא בתשו' הרשב"א לפנינו, ובד"מ ותו"ח שם העתיק בשם הרשב"א עוף או בהמה, וכ"ה הרא"ש רפ"ג דחולין.

סעיף ט'

(מחבר) גרעין

תו"ח פ"ח ח'.

(רמ"א) וכל שבן

ד"מ מ"ב ג', ד"מ מ"ב ד', ד"מ מ"ו ד' עיי"ש, תו"ח פ"ח ח' אף אם המרה שלימה קמן והכי נהוג.

סימן מ"ג

סעיף א'

(מחבר) נימל

תו"ח פ"ט א'.

סעיף ב'

(מחבר) אם ניקב

תו"ח פ"ט א'.

(מחבר) שאינו מפולש

עי' ד"מ מ"ו א' ותו"ח צ"ו ומנח"י שם בסוף.

(רמ"א) כמקום הדק

בתו"ח פ"ט א' כתב רק נחתך במקום עביו טריפה.

(רמ"א) נקרעה

תו"ח פ"ט א' והוא דלא נשתייר כעובי דינר זהב.

(רמ"א) נימוקה

בתורת האשם פ"ט א' העיר שבב"י כתב נימוח ושכן העתיק בד"מ הארוך.

(רמ"א) לקתה

עי' רמ"א נ"ב א' הוריקה בסומכיה מחמת אור.

(רמ"א) בשינוי בשר

בתו"ח כתב נשתנה מראית הבשר ובכנה"ג מ"ג הגב"י ט' שכאן ובתו"ח שינה מלשון השערים שכתבו שינוי מראה משום דס"ל להרמ"א דשינוי מראה לחוד אינו טריפה. ובמ"ז מ"ג ה' ס"ל דלשונו בתו"ח הוא כלשון השערים וא"כ יש שינוי ממפה לתו"ח ששם משמע לפסול בשינוי מראה. ובתורת האשם העיר שבסימניו תו"ח כתב נשתנה מראיתה ולא הזכיר הבשר אם כן ס"ל שם דפוסל בשינוי מראה בלבד. ועי' בתבואות שור ס"ק ז' שבהבנת לשון הרמ"א כאן ס"ל לאידך גיסא שרצה לכלול גם נפרך בצפורן שהובא באו"ה, אם כי לא הובא בד"מ ובתו"ח.

(רמ"א) וכן כל מקום

ד"מ מ"ג א'**, ד"מ מ"ח ב', ד"מ נ' א'*, ד"מ נ"ה י'**, תו"ח פ"ט א', רמ"א מ"ח ה', רמ"א נ' ג', רמ"א נ"ה י'.

(רמ"א) ונרקב

בתורת האשם פ"ט א' העיר שבד"מ הארוך ובתו"ח לא כתב נרקב.

(רמ"א) ואם מים

תו"ח פ"ט א'.

(רמ"א) עכורין ופרוחין

בתו"ח פ"ט א' סרוחים עי' ב"ח מ"ג ד'.

(רמ"א) אם הבשר

בתו"ח פ"ט א' ונראה דהיינו דוקא כעובי דינר זהב, ובב"ח מ"ג ד' דכאן חזר בו שהם דבריו האחרונים. ובט"ז ו' הק' עליו למה הפריד בין הדבקים דבאמת דברי רמ"א כאן ובתו"ח הם לאחדים.

סעיף ד'
(מחבר) עובי
תו"ח פ"ט א'.

סעיף ה'
(רמ"א) כמין טחול

ד"מ מ"ג א', תו"ח פ"ט ג'.

(רמ"א) וטוב להחמיר

ד"מ נ"ד א' לא קיי"ל בפירוש יתר כנטול
דמי כדברי הרשב"א, תו"ח פ"ט ג'.

סעיף ו'

(מחבר) טחול העוף

ד"מ מ"ט א', תו"ח פ"ט ב'.

סימן מ"ד

דיני טריפות בכליות

דיני חלב הכליות עי' לקמן מחבר ס"ד י"ב.

סעיף א'

(מחבר) או נחתכה

עי' בתורת המילואים לסעיף ב' ובתו"ח פ"ט
ד' או חסרו.

סעיף ב'

(מחבר) לקתה

תו"ח פ"ט ו'.

(מחבר) יתמסמס

בתו"ח פ"ט ו' הביא מאו"ה דס"ל דטריפה
אפילו לא הגיע למקום חריץ. ועי' בהגהות
הרמ"א לאו"ה נ"ג ד' דזה מפני שהוא מפרש
לשון הגמ' לקותא היינו מכת חרב ורק במכת
חרב חילקו בין הגיע למקום חריץ או לא אבל
בשאר ריעותות כגון נתמסמסה אפילו לא הגיע
למקום חריץ טריפה. (וע"ע בב"ח שהביא ג"כ
מהמרדכי והוא בסי' תר"ל בשם הראב"ה כמו
שכתב שם בסו"ד ולפנינו הוא בראב"ה חולין
סי' א"פ"ט הל' טריפות כוליא שהמדדק
בשערים משמע דמפרש לה במכת חרב.) אך
הרמ"א בהגהותיו לאו"ה שם הביא דבהג"ה
אשרי מביא משערים ומראב"ה דמפרשים
הגמ' והוא שמגיע למקום חריץ היינו היכא
דנתמסמס הבשר עיי"ש, וכ"נ דעת שאר
הראשונים שחולקים על רש"י הובאו בב"י.

(מחבר) עד הלובן שכתוך הכוליא וכו' וכן
אם נמצאת וכו'

בתו"ח פ"ט ו' ובסימנים סיים ויש מחמירין
בלקתה אפילו לא הגיע למקום חריץ כלל.
ובכנה"ג מ"ד הגב"י י"ד שבמפה לא הגיה
משום שאפשר לפרש בלשון המחבר עד
הלובן ולא עד בכלל. וע"ע בפתחי תשובה ג'
מתשובת תולדות יצחק [בסוף ספרו עולת
יצחק על המד"ר] דגם הרמ"א בהג"ה ס"ל
לאסור ולכן כתב לדין של מכת חרב אחרי
דין נתמסמסה ולא בסוף הסעיף.

(רמ"א) מכת חרב

בתו"ח לא הוכיר דין זה, ובהגהות הרמ"א
לאו"ה הביא דמכת חרב אפילו הגיע למקום
החריץ כשרה והוא בכלל ניקב ע"ש, וכאן
החמיר.

(רמ"א) דינו כלקתה

בש"ך הארוך הק' דהלשון אינו מדודק
דלשיטת המחמירין מכת חרב דינו כמוגלא
ולא כלקתא ופוסל אפילו במיעוטו ע"ש.
ואפשר משום דהרמ"א הביא שם בהגהות
לאו"ה דיש מחמירים המפרשים לקתה היינו
מכת חרב לכן כתב הלשון דינו כלקתה,
ובלא"ה לדינא דקיי"ל כאן כהמקילים אין
חילוק בין לקתה למוגלא. ובס' תולדות יצחק
הנ"ל ביאר שהרמ"א דייק בלשונו שרק מכת
חרב דינו כלקתה לאפוקי מוגלה שפוסל
אפילו במיעוטו, אך הש"ך ושאר פוסקים לא
ס"ל כן בדעת הרמ"א.

(מחבר) ליחה

תו"ח פ"ט ה'.

(מחבר) הגיעו ללובן

ד"מ מ"ד ב' וכן עיקר.

(רמ"א) בשלחופית

תו"ח פ"ט ה'.

(מחבר) דם

ד"מ מ"ד א', ד"מ מ"ד א',* תו"ח פ"ט ה',
ועי' בכנה"ג מ"ד הגב"י כ"א דלולי דבריו
בתו"ח לבאר ההיתר בדם היה אפשר לפרש
דברי המחבר והרמ"א בסוף הסעיף ויש מי
שאסור, שקאי גם על דם.

(מחבר) דם

עי' ביד אברהם בגליון מתו"ח פ"ט ה' דה"ה
מים שיש בהם צבע דם.

(מחבר) דינה כמים

עי' מה שצויין בתורת המילואים לסעיף ט'.

(רמ"א) והכי נהוג

ד"מ מ"ד א', תו"ח פ"ט ה'.

סעיף ג'

(מחבר) אם

תו"ח פ"ט ה'.

סעיף ד'

(מחבר) נמצאו

תו"ח פ"ט ו' אפילו הגיע עד מקום החריץ.

סעיף ה'

(מחבר) כוליא

תו"ח פ"ט ז'.

(מחבר) וענבה

עי' פירושו בתו"ח שם הובא בש"ך י"ג.

סעיף ו'

(מחבר) יש

תו"ח פ"ט ד'.

סעיף ז'

(מחבר) אם

ד"מ מ"ד ב'**. *

סעיף ח'

(מחבר) יש

תו"ח פ"ט ו' עע"ש במראות ירוקים.

סעיף ט'

(מחבר) כוליא

תו"ח פ"ט ו'.

(מחבר) שהאדימה

עי' מחבר ע"ד וש"נ.

סעיף י'

(מחבר) אין

ד"מ מ"ט א', תו"ח פ"ט ח'.

סימן מ"ה

סעיף א'

(מחבר) עוף

ד"מ מ"ה ג' לאסור.

(רמ"א) ניקב

ולענין מחט ע"ל בתורת המילואים למחבר
נ"א א'.

(רמ"א) ויש מחמירים

ד"מ מ"ה א' עיי"ש.

סעיף ב'

(רמ"א) והכי נהוג

ד"מ מ"ה ב'.

סימן מ"ו

סעיף א'

(מחבר) חלב טהור וכו'

ד"מ מ"ח א', תו"ח צ"ה א', תו"ח צ"ה ב',
תו"ח צ"ו א', מחבר מ"ח א', מחבר מ"ט ב'.

(מחבר) והעוף

ד"מ מ"ו ב', תו"ח צ"ו א'.

(רמ"א) ואינו סותם

תו"ח צ"ו א' והכי נהוג, מחבר ל"ט ז'.

סעיף ג'

(מחבר) הדרא דכנתא

תו"ח צ"ו א'.

סעיף ו'

(מחבר) דלא אשכחן

ד"מ מ"ו ה' ציין לד"מ מ"ב א',* מחבר ל"ז
ז' לגבי לב, שו"ע מ"א ח' לגבי טרפס הכבד
וש"נ, רמ"א מ"ב א' לגבי מרה וש"נ.

סימן מ"ח

סעיף א'

(מחבר) סותם

מחבר מ"ו א' וש"נ.

סעיף ה'

(רמ"א) ואין

רמ"א לעיל מ"ג ב' וש"נ.

סעיף ו'

(מחבר) המסס

תו"ח צ"ה א'.

(רמ"א) והכי נהוג

ד"מ מ"ח ד', תו"ח צ"ה א', ובסימנים שם והכי נהוג אם לא בהפס"מ או שעת הדחק.

סעיף ח'

(מחבר) אם נמצא

ד"מ מ"ח ד', ד"מ מ"ט ג', תו"ח צ"ד א', רמ"א מ"ח י"א, מחבר מ"ט ג'.

(מחבר) או קוין

ד"מ מ"ח ה'*, תו"ח צ"ד ב'.

(רמ"א) רק מעט

רמ"א מ"ט ב' וש"נ.

(רמ"א) ויש מקילין להתיר

ד"מ מ"ח ו' משמעות מסקנתו להטריף, תו"ח צ"ד ב' יש להחמיר אם לא בשעת הדחק או הפסד מרובה.

(רמ"א) אם לא ניקב

הש"ך כ"ה וכו"ט והתב"ש י"ד וט"ו נחלקו בפשט דברי הרמ"א ושניהם השוו דבריו לתו"ח שם. הש"ך פי' כאן אפילו לא ידעיןן אי נקב מעל"ע או שנאבד המחט מותר בהפס"מ, ודברי הרמ"א בהמשך הסעיף כל מקום וכו' להשמיענו דלהקל בא כאן (עשפ"ד ומגד שמים) ולפי"ד לשון הרמ"א בהגהותיו דחוק קצת אך מבוררים בתו"ח ובסימנים עיי"ש, ולהתב"ש הוי איפכא כוונת הרמ"א להתיר רק כשידעיןן שלא ניקב מעבר לעבר ונאבד פי' בית הכוסות, והמשך דברי הרמ"א הם לאסור נאבד המחט כשספק אי ניקב מעל"ע, ולפי"ד לשון הרמ"א בהגהותיו נוחים יותר ודחוקים קצת בתו"ח.

(מחבר) ואם עבר המחט

תו"ח צ"ד ב'.

(רמ"א) כל מקום

ע' כאן ד"ה אם לא ניקב.

(רמ"א) יש אומרים דבזמן הזה

ד"מ מ"ח ה', תו"ח צ"ד ב' נוהגין להטריף אבל אם לא נקבו רק מצד א' המנהג להכשיר. ועי' להלן בתורת המילואים ויש מקילין.

(רמ"א) מחט או קוין הנמצאים

לא הביאו בד"מ ובתו"ח.

(רמ"א) ויש מקילין דאפילו בניקב המחט וכו' ד"מ מ"ח ה', תו"ח צ"ד ב'. ובש"ך ל"ג ביאר דכוונת הרמ"א להתיר אף לדין דאין אנו בקיאין בבדיקה. וצ"ל דאע"פ שלעיל מזה כתב הרמ"א דמאחר דניקב מב' צדדים אין

אנו בקיאין, ומינה דבניקב מצד א' בקיאין, כאן כתב מילתא בטעמא דמשו"ה יש לסמוך על בדיקתו בניקב מצד א' משום שסומכין על שיטת הרמב"ם והרא"ש שאינם מצריכים בדיקה כלל. ושיטת המקילים בבדיקה הוזכר גם בד"מ מ"ח ד'.

(רמ"א) אם יש עליו קורט דם

בשפ"ד ל"ב העיר דבתו"ח צ"ד ב' משמע דלשיטה זו אין צריך בבדיקה כלל היינו אף לראות אם ניקב מעבר לעבר. וכ"מ מד"מ מ"ח סוף ה'.

(ט"ז) וס"ק ט"ו

הביא מד"מ מ"ו ד' מחט תחובה באורך טריפה ולא ידעתי למה לא הביאו בשר"ע. ועי' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ס"ד שביאר דהד"מ הבין כוונת או"ה לאסור רק כשתחובה ככריח ואינה ניכר מאין באת, וכגוונא דא איירי בסעיף י"א במחט שנמצא בקורקבן שהרמ"א אוסר ומקיל בהפס"מ עכ"ד. וכדבריו מוכח בתו"ח צ"ד ה' שאחר דין הנ"ל של מחט בקורקבן כתב בשם או"ה דה"ה לבית הכוסות שמונה שם המחט תוך העור ככריח דטריפה.

סעיף ט'

(רמ"א) וכן אם נמצא הלודה

ד"מ מ"ח ד'**, תו"ח צ"ד ב'.

סעיף י'

(מחבר) זה שאמרנו

ד"מ מ"ח ד'**, תו"ח צ"ד ג', מחבר נ"א א'.

סעיף י"א

(רמ"א) בניקב מצד אחד

רמ"א מ"ח ח' וש"נ.

(רמ"א) ואם אין עליו

ד"מ מ"ח ד' המיקל לא הפסיד אך טוב להחמיר אם לא במקום הפס"מ ומ"מ בעי בבדיקה וכו', תו"ח צ"ד ה' בכל ענין טריפה. ציון הרמ"א מ"ט ג'.

(רמ"א) ויש מחמירין

ע' בתורת המילואים מ"ח ח' בט"ז.

סעיף י"ב

(מחבר) קטן

תו"ח צ"ד ד'.

סימן מ"ט**סעיף א'**

(מחבר) הקורקבן

תו"ח צ"ה ב'.

סעיף ב'

(מחבר) ניקב

ד"מ מ"ו ב', תו"ח צ"ה ב'.

סעיף ג'

(מחבר) סותמו

מחבר מ"ו א' וש"נ.

(רמ"א) רק מעט

ד"מ מ"ט ג', תו"ח צ"ה ב', רמ"א מ"ח ח'.

סעיף ג'

(מחבר) דינו

תו"ח צ"ד א', מחבר מ"ח ח'. ועי' ד"מ מ"ט ג' דאמנם בניקב כולו טריפה אפילו לא נמצא קורט דם מבחוץ, ובמנח"י צ"ד ג' דבתו"ח צ"ד ב' ס"ל דבזה נמי קורקבן דינו כבית הכוסות.

(רמ"א) לעיל סימן מ"ח

סעיף י"א וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) זה שהכשרנו

תו"ח צ"ד ג', מחבר נ"א א'.

(מחבר) לא היה מכיר

ד"מ נ"א א', תו"ח צ"ד ג', רמ"א נ"א א'.

סימן נ'**סעיף א'**

(מחבר) כמה לתלות

תו"ח פ"ח א' לענין מרה.

סעיף ב'

(רמ"א) ובהפס"מ

ד"מ נ' ב' מאו"ה ותרוה"ד להתיר, תו"ח פ"ו ה' נראין דברי ב"י להחמיר, וע"ע לקמן רמ"א נ"ה ד' וש"נ לענין חסר רגל להחמיר, ולענין חסר צלע רמ"א נ"ד ג' כשר וש"נ.

סעיף ג'

(רמ"א) ואנן

רמ"א לעיל מ"ג ב' וש"נ.

סימן נ"א**סעיף א'**

(מחבר) לחלל הבהמה

תו"ח צ"ד ג' ולכן מחט התחובה לשלל של ביצים טריפה ונפק"מ להפס"מ עי' ד"מ נ"א א', ורמ"א מ"ה א'.

(מחבר) בית הכוסות

מחבר מ"ח י'.

(מחבר) וקורקבן

תו"ח צ"ד ג', מחבר מ"ט ד'.

(רמ"א) ספק

ד"מ נ"א א', תו"ח צ"ד ג', מחבר מ"ט ד'.

סימן נ"ב**סעיף א'**

(מחבר) ככרתי

תו"ח פ"ט י"ב ובסימנים ואין הירוק אוסר אלא בירוק ככרתי.

(מחבר) והכבר

תו"ח פ"ט י"ב.

(מחבר) מקום חיותה

מחבר מ"א א' וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) עוף ביית

תו"ח פ"ט י"ב.

סעיף ה'

(מחבר) נפלה

תו"ח פ"ט י"ב ועי' ש"ך י"ח ממשמעות הרמ"א ד' דבבמה אי ליתא קמן לא מחזקינן איסורא, ובתו"ח סתם.

סעיף ו'

(רמ"א) ויש לסמוך

ד"מ נ"ב א' כל בתראי הסכימו להתירו ותו דמעשה רב ואין צריך להדר ולשאול אם נפל לאור אלא מחזקינן היתר, תו"ח פ"ט י"ב ובסימנים שרי והכי נקטינן. ולפי הש"ך ט"ו חזר בו מדבריו בד"מ ובתו"ח שלא כתב שם להדיא כן, וגם השווה בתו"ח שם ובד"מ נ"ב ב' דין הבהמה לדין העוף, וכ"כ באורח מישור נ"ב א' דבהגותיו לא החליט דעת המכשירים לגמרי לפסוק כן, ובשפ"ד ביאר מדלא כתב וכן נוהגין או והכי נוהג משמע לעת הצורך או בהפס"מ יש להקל ולא בענין אחר ושהט"ז לא ס"ל כן.

סעיף ז'

(רמ"א) והכי נוהג

ד"מ נ"ב ב', תו"ח פ"ט י"ב.

סימן נ"ג

סעיף א'

(מחבר) ידי הבהמה

תו"ח פ"ו א', תו"ח פ"ו ג', תו"ח פ"ו י"ב.

(מחבר) העצם עצמו

בנשבר נ"ה ה' וש"נ, בנשטט ס"ב ג' וש"נ.

(מחבר) אם אין עור ובשר

תו"ח פ"ו י"ב אם אין עור ובשר חופין את רובו כאשר נתבאר, עי' שפ"ד כאן ג' דלהט"ז אם עור ובשר חופין את רובו מודה הרמ"א כאן להמחבר דכשר ולהש"ך אף אם (כצ"ל) עור ובשר חופין את רובו אסור וסמך הרמ"א כאן על מ"ש בסי' נ"ה ה'. ודברי התו"ח בפשוטם מורים כהט"ז. ולהש"ך יש לפרש דכוונת התו"ח אם אין עור ובשר חופין יש לאסור מן הדין, וכאשר נתבאר פי' דמצד המנהג יש להחמיר אף אין עור ובשר חופין את רובו וא"ש טפי תיבות כאשר נתבאר.

(רמ"א) ויש מטריפין

ד"מ נ"ג א', תו"ח פ"ה י"ב.

(רמ"א) סמוך לגוף

בד"מ ובתו"ח לא חילק ועי' מש"ז ב'.

סעיף ב'

(רמ"א) והמנהג הפשוט

ד"מ נ"ג ב' וכן ראיתי מורים הלכה למעשה, תו"ח פ"ה י"ג וכן המנהג.

(רמ"א) כשר

תו"ח פ"ה י"ג וכבר נתבאר דצריך להשליך האבר המדולדל עיי"ש.

(רמ"א) אם לא שרואה

ד"מ נ"ג א', ד"מ נ"ג ב' ולא ראיתי שחוששין לעיין אם נצטר הדם מיהו נראה דאם רואה דנצטר הדם דטוב להחמיר, תו"ח פ"ה י"ב, תו"ח פ"ה י"ג יש לחוש, ובסימנים שם יש להטריף.

(רמ"א) ואין חלוק

תו"ח פ"ה י"ג.

(רמ"א) דאין אנו בקיאים

ד"מ נ"ג ב', ד"מ נ"ג ג', תו"ח פ"ו י"ג, תו"ח פ"ו ט"ו.

סעיף ג'

(מחבר) נשטמו

רמ"א לעיל ב' עיי"ש וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) ואינו יודע

מחבר נ"ה י"ג וש"נ.

(רמ"א) ויש לסמוך

ד"מ נ"ג ב' ואני אומר דהמקיל לא הפסיד ותו דהוי ס"ס מיהו בנשטטה אין להקל, ובסוף ד"מ משמע שגם בנשטט יש להקל וכ"כ במנח"י פ"ו ל"ג דכן נמצא בקצת ספרי ד"מ, תו"ח פ"ו י"ד בשמוטה טריפה ובשבורה כשירה ודוקא שלא הושחר המכה ואם יש מקום לתלות פשיטא דמכשרינן, רמ"א ק"י ט' נשבר או נשטט יש להתיר ואע"פ שיש לברר על ידי בדיקת הריאה אין לחוש וש"נ, ובב"ח וש"ך ט"ו כתבו דכאן למעשה להחמיר ושם להלכה ונפק"מ דבהפ"מ יש להורות כהלכה.

(רמ"א) כשנמצא שטמו

ספק חסרון ידיעה לקמן בתורת המילואים למחבר צ"ח ג'.

סעיף ה'

(מחבר) עוף

בד"מ נ"ג ג' וכבר כתבתי דאין אנו בקיאים בבדיקה ויש להטריף בכל מקום שיש לחוש לנקיבת הריאה, וע"ש בהגהות והערות דבד"מ כת"י ליתא, וכ"כ בתו"ח פ"ו ט"ו דאין אנו בקיאים והכי נוהג.

סימן נ"ד

סעיף ג'

(רמ"א) חסירה כשר

ד"מ נ"ד א' סתירת הב"י, רמ"א נ' ב' וש"נ, ורמ"א נ"ה ד' וש"נ.

סימן נ"ה

סעיף א'

(מחבר) כשמפשיטין הבהמה

תו"ח פ"ו א' וכנגדן בעוף התחתון שיש בו כמין קשקשין.

(מחבר) בפרק התחתון

תו"ח פ"ו א' שיחתוך או נשבר כשירה, תו"ח פ"ו ג', תו"ח פ"ו ח'.

(מחבר) ואם נתחך בתוך הפרק

תו"ח פ"ו ד'.

(רמ"א) ונהגו

ד"מ נ"ה ד' אין להקל כלל באיסור דאורייתא ע"ש, תו"ח פ"ו א' והכי נוהג עיי"ש.

סעיף ב'

(מחבר) עצם הקולית

תו"ח פ"ו ו'.

(מחבר) בין בעוף

ד"מ נ"ה א', תו"ח פ"ו ו' כן הוא הסכמת רוב הפוסקים ולא כרבי אלחנן.

(מחבר) והם היתרות

בתו"ח פ"ו ו' פי' והוא הגיד היוצא מראש עצם העליון אל הגוף. ועי' שפ"ד נ"ה ח' ד"ה ודע עוד שכו' דרש"י אינו יכול לפרש כהרמב"ם בפי' ניביה משום דלרש"י חסר רגל כשר ויתיר טריפה משום נשטט והיתירות הם אבר אחר וא"כ מוכרח לפרש פסול נשטט באיעכול ניביה באופן שהוא אותו אבר עיי"ש, אך גם להפמ"ג הרמב"ם יכול לפרש כפירש"י ולכן הרמ"א שפוסק חסר רגל טריפה יכול לפרש ניביה כהרמב"ם וכרש"י, וכן עשה שבהשלחן ערוך סתם כהמחבר ובתו"ח פירש כרש"י, וא"ש מש"כ הפמ"ג דלענין דינא יש להחמיר כשני הפירושים.

(רמ"א) וכן

ד"מ נ"ה א', תו"ח פ"ו ו'.

(רמ"א) דאין אנו בקיאים

ד"מ נ"ה ב', ד"מ נ"ז י"א, תו"ח פ"ו ו'.

(רמ"א) באיעכול ניביה

בד"מ נ"ה ב' מאו"ה הלשון דאין אנו בקיאים אם נפסק או נתעכל. ולהש"ך ג' דלהרב לא בעינן שנפסק א"ש, מטעם דאין אנו בקיאים ותמיד יש לחשוש שמא נפסק. ולפינו באו"ה נ' סוף דין ג' הגי' ואין אנו עתה בקיאים להבחין אי גם איעכול ניביה או גם בספק לבדו. והלשון ק"ק ואולי כוונתו דגם בספק איעכול ניביה צריך להחמיר וכמו שמשמע בהג"ה שם משערים כשיש לנו ספק בבוקא דאטמא שמא איעכול ניביה דנוהגין להטריף. וראה בסמ"ק לפנינו מצוה ר"א דין נמשט שלא מיירי מספק ובהג"ה ר"פ שם כתוב ואם אינו בקי מספיקא טריפה. ונראה שהרמ"א

תורת

גרס בדבריו אי גם איעכול ניביה או אם נפסק לברו וא"ש.

(רמ"א) כל שמוטת ירך

בתו"ח פ"ו ו' אי לא ידע אם נתעכלו או לא טריפה דהוי סד"ר ולחומרא, מיהו אם מצא הרגל שמוט לאחר שחיטה ואינו יודע אי בשעת שחיטה נשמט אי לאחר שחיטה נשמט כשרה דודאי בשעה מועטת כזה לא איעכול ניביה ובלבד שידע שבשעה שהוכא לפניו לא היה שמוט.

(רמ"א) וטוב להחמיר

בד"מ נ"ה ב' ותו"ח פ"ו ו' נוהגין להטריף ובסימנים שם טריפה בין בנשמט בין בנשבר סמוך לגוף. ובש"ך ו' ובפמ"ג דהרמ"א כאן התיר בהפס"מ בשני הדינים, ובמנח"י פ"ו ט"ו משמע דהרמ"א מתיר כאן בהפס"מ רק בנשבר סמוך לגוף ולא בנשמט וכ"כ בבית הלל נ"ה ב' דלאחר העיון בתו"ח משמע דגבי שמוטת ירך פשוט יותר מן הדין לאסור, וא"כ יש לאסור אף בהפס"מ ככל הדברים שאין אנו בקיאים בהם.

(רמ"א) אם לא נשמט

תו"ח פ"ו ו'.

סעיף ג'

(רמ"א) וי"א דווקא כשעור ובשר

ד"מ הארוך נ"ה ד' ובתשו' הרא"ש וכו', תו"ח פ"ו ו' (בסוגריים), תו"ח פ"ו ד'. ושם ובד"מ הארוך נ"ה א' וה"ה אם נתפרק תוך הפרק התחתון אצל הארכובה הנמכרת עם הראש דאם עור ובשר חופין את רובו כשר.

ואף דאין אנו בקיאים בדיני עור ובשר חופין כמבואר לקמן ה' כתב בשפ"ד נ"ה א' וד' דבנשמט לא החמיר הרמ"א. וכל זה לענין טריפת הבהמה אך לענין האבר עצמו כשנשמט באופן שאינו נעשה טריפה לקמן סי' ס"ב ג' וש"נ. ודיני נשבר לענין עור ובשר חופין לקמן ה' וש"נ, ולקמן י"ב בתורת המילואים.

סעיף ד'

(מחבר) יתר כנפול

ע"י רמ"א מ"ג ה' ובתורת המילואים שם.

(רמ"א) ודוקא

ד"מ מ"ג א', ד"מ נ"ה ו', תו"ח פ"ו ד', תו"ח פ"ט ג'.

(רמ"א) ואם נבראת

ד"מ נ"ה ז', תו"ח פ"ו ה', וע"ע רמ"א נ' ב' וש"נ, ובשפ"ד נ"ה ח' דטריפה להרמ"א אף בהפס"מ.

סעיף ה'

(מחבר) חופין את רובו

ע"י מנח"י פ"ו א' דמשמעות הרב בתו"ח דאסור העצם אף בלא יצא לחוץ עיי"ש.

סימן נ"ה

המילואים

(מחבר) והאבר אסור

תו"ח פ"ו א'.

(מחבר) וצריך לחתוך

ד"מ נ"ה ט', תו"ח פ"ו א'.

(רמ"א) וצריך

בתו"ח פ"ו א' ויש להשליך האבר בכל ענין אף אם עור ובשר חופין את רובו מאחר שאין אנו בקיאים איזה מקרי חיפוי בשר, תו"ח פ"ו י"ג לענין ידי הבהמה וכו', תו"ח פ"ו י"ג אע"ג דכשר צריך להשליך האבר שמא אין עור ובשר חופין את רובו. ולענין האבר כשנשמט סי' ס"ב ג' וש"נ.

(רמ"א) לחתכו

בתו"ח פ"ו א' הלשון לחתכו ולהשליכו, ואולי כוונתו כהסמ"ק שהביא שם דאף לבני נח אסור.

(רמ"א) קודם שימלחנו

ד"מ נ"ה ט', ד"מ ס"ב א', תו"ח פ"ו א'.

(רמ"א) נתפשט המנהג

ד"מ נ"ה י', תו"ח פ"ו ח' אנו נוהגין להטריף וכן ראיתי רבותי נוהגין.

(רמ"א) ואין שם נקב כלל

בתו"ח פ"ו ח' אף בשאין אנו רואין שום ריעותא בבשר.

(רמ"א) כי הלוקים רבים הם וכו'

בתו"ח פ"ו ח' או ישיש לחוש שמא יצא מעולם דרך נקב קטן, ובד"מ נ"ה י' אי נמי אפשר דנהגו להחמיר כדי שלא יבא להכשיר כשהשכירה קצת מגולה. ובמש"ז נ"ה ח' ביאר דמש"כ בד"מ הוא טעם העיקר ומש"כ הרמ"א דאין אנו בקיאים הוא כדי שלא יהיה ס"ס להקל עיי"ש. ולפי"ז צ"ל דמש"כ בד"מ ובתו"ח ב' טעמים אחד הוא לשיטת רש"י וא' הוא לשיטת הרא"ש.

(רמ"א) ואין רבים בקיאים

ד"מ נ"ה י' אין אנן בקיאים בבשר החופה אם נקלף מעל העצם שאז לא מקרי חיפוי, תו"ח פ"ו א' אין אנו בקיאים איזה מקרי חיפוי בשר, תו"ח פ"ו ח' רבו החולקים אימתי מקרי חיפוי בשר.

(רמ"א) במקום הפסד מרובה

בד"מ נ"ה י' ובתו"ח פ"ו ח' לא נחית לבאר דין הפס"מ אלא כתב דמדינא היה כשר אלא שנהגו להטריף. אלא שמתו"ח פ"ו ו' מוכח דיש מקומות שאפשר להקל כגון בהפס"מ או שנקשר רק קצת (כמ"ש הש"ך נ"ה י"ז), שכתב דדוקא אם עור ובשר חופין רובו וכמו שיתבאר לקמן לענין שבירת העצם, והרי שם החמיר אפי' בעור ובשר חופין.

(רמ"א) להורות כהלכה

זה לשון התו"ח בהקדמתו, כי לפעמים כתבתי להקל בהפסד מרובה או לעני בדבר חשוב או לכבוד שבת והוא מטעם כי באותן

המקומות היה נראה לי כי היתר גמור הוא אליבא דהלכתא רק שהאחרונים ז"ל החמירו בדבר ולכן כתבתי שבמקום דחק וצורך יש להעמיד הדבר על דינו.

(רמ"א) ודוקא

ד"מ נ"ה י' חזר ונתקשר מכשירין (וגם שם לא כתב נתקשר היטב עש"ך י"ד).

(רמ"א) וכמו שיתבאר

סעיף י"ב וש"נ.

סעיף ו'

(מחבר) מיעוט ניבוי

ד"מ נ"ה א',* תו"ח פ"ו ו' בסוגריים כג"י המנח"י, רמ"א נ"ה ב'.

סעיף ז'

(רמ"א) ואנן

ד"מ נ"ה ** ע"ש, רמ"א מ"ג ב' וש"נ.

סעיף י"ב

(מחבר) וחזר ונקשר

ד"מ ס"ב א'. ד"מ נ"ה י' * וד"מ נ"ה י"א נראה דמסקנתו דמיירי באין עור ובשר חופין את רובו ואפ"ה כשר בחזר ונקשר יפה, אך בתו"ח פ"ו ט' אין להכשיר רק כשעור ובשר חופין את רובו.

(מחבר) יחדיו ידובקו

ע"י רמ"א סוף ב' לענין סמוך לגוף וש"נ, ורמ"א סוף ה' למנהגו שמטריפין בכל ענין וש"נ.

(רמ"א) ואפילו

ד"מ נ"ה י"א, תו"ח פ"ו ט'.

(רמ"א) וכל זה

ד"מ נ"ה י"א, תו"ח פ"ו י'.

סעיף י"ג

(מחבר) נמצא שבור

תו"ח פ"ו י"א, הגהות רמ"א לאו"ה כ"ו ג'.

(מחבר) ואינו יודע

מחבר נ"ג ד' לענין הגף וש"נ.

(מחבר) ואם

בתו"ח פ"ו י"א הלשון ואם אין יכולין להכיר אם הושחר או לא.

(מחבר) אין יכולים

בד"מ נ"ה י"ב ותו"ח פ"ו י"א דבזה"ז אין אנו בקיאים לומר שלא הושחר המכה, ומ"מ סיים בד"מ דאם יש במה לתלות תולין אא"כ רואה שהושחר, ותו"ח פ"ו י"ד. ד"מ נ"ז י"א בזה"ז אין אנו בקיאים עיי"ש בארוכה. הגהות רמ"א לאו"ה נ' ה' בהושחר אין תולין.

(מחבר) תולין להקל

ד"מ נ"ה י"ב ותו"ח פ"ו י"א בין בעוף בין בבהמה ע"ש.

(מחבר) אסורה מספק

ספק חסרון ידיעה לקמן בתורת המילואים למחבר צ"ח ג'.

תורת

סימן נ"ו

סעיף ב'

(דמ"א) ויש להחמיר

בד"מ הארוך א' העתיק מסקנת הב"י לחוש לשתי הסברות, תו"ח פ"ו י' טוב להחמיר ולנהוג איסור בשתייהן.

סעיף ה'

(מחבר) ויש מי שאומר

ד"מ נ"ו א' כתב כדברי רש"י, ועי' שפ"ד נ"ו ה' בדעת הרמ"א לדינא.

(מחבר) ובכהמה דקה

ד"מ נ"ו א' ובשע"ד כתב בכהמה דקה שיעורן ברוחב אצבע.

סעיף ט'

(דמ"א) ומי שבקי

ד"מ נ"ו ב'.

(דמ"א) ומי שאינו בקי

בד"מ נ"ו ב' מחציו ולמעלה אין שם תורת צומת הגידין, תו"ח פ"ו י' ועל זה יוכל כל אדם לסמוך עצמו בין בעוף בין בבהמה, ועי' ש"ך נ"ו ט' ובש"ך הארוך נ"ו שהק' למה סתר בש"ע את דברי עצמו, ועי' באחרונים.

(דמ"א) ולעולם

ד"מ נ"ה י', ד"מ נ"ו ב', תו"ח פ"ו ח', תו"ח פ"ו י'.

(דמ"א) ואנו אין בקיאים

ד"מ נ"ז י"א, ובד"מ ותו"ח הנסמן בסעיף זה וסעיף י'.

(דמ"א) ולבן

ד"מ נ"ו ג' בכהמה שהם גדולים ונכרים מי שבקי בבדיקת צומת הגידין יחתוך ויבדוק אבל בשל עוף שהם דקים כ"כ ואדומים אין אנו בקיאים לבדוק כלל, ד"מ נ"ו ד', ד"מ נ"ו ה', תו"ח פ"ו י', רמ"א נ"ו י'.

סעיף י'

(דמ"א) וכן עיקר

ד"מ נ"ה ב', ד"מ נ"ה י"א, ד"מ נ"ו ד' לדידן יש להטריף, ד"מ נ"ו ה', תו"ח פ"ו י', רמ"א נ"ה י"ב.

(דמ"א) דאין אנו בקיאים

לעיל רמ"א ט' וש"נ.

(דמ"א) העוף

בש"ך י"ג משמע אבל בכהמה בקיאים וכן משמע בתו"ח פ"ו י' ובסימנים, ובמנח"י שם כ"א חולק על פירושו בתו"ח וסימנים.

סימן נ"ז

סעיף י"ח

(מחבר) וכן בעוף

תו"ח ע"ג א', מחבר פ"ו ט'.

(דמ"א) וכל מקום

ד"מ נ"ז י"ב, ד"מ פ"א ג', (ד"מ פ"ב א'),

סימן נ"ו

תו"ח ע"א ג', תו"ח ע"ג ג'.

סימן ס'

סעיף א'

(דמ"א) כהמה שנתפטמה

ד"מ ס' א', תו"ח ס"ה י'.

סעיף ג'

(דמ"א) ואין נחשים מצויין

מחבר קט"ז א'.

(דמ"א) מותר בלא בדיקה

ד"מ נ"ה ד' אם הוא מקום שנחשים מצויין שם אין לאכלו כי אם צלי, ד"מ ס' א' מותרת, תו"ח פ"ו ג' אי"צ לבדוק.

סימן ס"ב

סעיף א'

(מחבר) אבר מן החי

ולענין מקום החתך עי' תו"ח פ"ו א'.

סעיף ג'

(דמ"א) אבל המנהג להחמיר

ד"מ ס"ב א', ועי' תו"ח פ"ו א' לענין נשבר במקום שאינו מטריף ושם הטעם להחמיר דאין אנו בקיאים בדיני חיפוי עור ובשר אך כאן אין זה הטעם דלענין נשמת לא מחמירין בזה כמ"ש בתורת המילואים לרמ"א נ"ה ג' ע"ש, והכא מחמירין משום מנהג ישראל קדושים. תו"ח פ"ו י"ב נשמטו אסור אם אין עור ובשר חופין את רובו כאשר נתבאר.

סימן ס"ג

סעיף א'

(מחבר) דכל דפריש

מחבר ק"י ג' וש"נ.

סעיף ב'

(דמ"א) והמנהג להקל

ד"מ ס"ג א', תו"ח ל"ב י"ט.

(דמ"א) ביד עו"ב

שורת הרמ"א סי' מ'.

סימן ס"ד

סעיף י"ב

(דמ"א) הכוליא

דיני טריפות הכוליא לעיל סי' מ"ד ע"ש.

סעיף ט"ו

(דמ"א) ונהגו

ד"מ ס"ד ז', ד"מ ס"ה י"ט.

סעיף י"ח

(דמ"א) וכן יש לנקר

ד"מ ס"ד ט"ז, תו"ח ד' ט'.

המילואים

יא

סעיף י"ט

(דמ"א) ואם עשה מותר

עי' תו"ח ט' ב' ובמנח"י ס"ק ג'.

סעיף כ'

(דמ"א) וי"א

ד"מ ס"ד י"ג, תו"ח ל"ח ה', רמ"א ק"ה ט', ובבאר היטב למהר"ם טיקטין הק' דשם כ' דרק בהפסד מרובה יש להתיר, אך בפמ"ג שפ"ד ק"ה ל"ז כתב שהוא ענין בפ"ע ע"ש, וקדמו בסלת למנחה להמנח"י סוף כלל ל"ח "ורבים טעו בזה".

ועי' ד"מ ק' סוף אות א' שכי' ואם נמלח גיד עם ירך ע"ל סימן צ"ב אי אמרינן חתיכה נעשית נבילה ע"כ, ושם לא נמצא מזה ואולי צ"ל עיין לעיל ס"ד אות י"ג שם מבואר דין גיה"נ במליחה, או צ"ל עיין לקמן ק"ה י"ב שם מבואר חנ"נ במליחה.

סעיף כ"א

(דמ"א) וחזרתו לכשרותו

תו"ח מ"ו ט'.

סימן ס"ה

סעיף א'

(מחבר) יש חופין

תו"ח ט"ו כ"א, תו"ח ל"ב י"ד, מחבר קי"ח ה'. ועי' מחבר ס"ז ב' לענין אכילתם חי וש"נ.

(דמ"א) ונהנין להסיר

ד"מ ס"ה ד', תו"ח ל"ב י"ד, מחבר קי"ח ה'.

(דמ"א) וכן נוטלין

ד"מ ס"ה ד', ד"מ ס"ה כ"ב.

(דמ"א) וחתוך לתחת

תו"ח ט"ו כ"א.

(מחבר) לא חתיכה ולא מליחה

מחבר ע"ו א'.

(דמ"א) ואם לא נטלן

ד"מ כ"ב ב', תו"ח ט"ו כ"א, תו"ח ל"ד ג'.

(דמ"א) ובצלי סני בקליפה

ד"מ כ"ב ב', ד"מ ס"ה ו', ד"מ ע"ב ח', תו"ח

ט"ו כ"א, תו"ח כ"ז ב', תו"ח ל"ד ג'.

סעיף ב'

(דמ"א) והוסי הצואר

ד"מ ס"ה א', ד"מ ס"ה ז', ד"מ ס"ה ט"ז,

תו"ח ל"ד א', ובכל המקומות כתב שהמנהג לכתחלה ליטלם ורק בדיעבד יש לסמוך על החתיכה וכאן ובסעיף ג' פסק דבשבירת המפרקת סגי לכתחלה.

סעיף ג'

(דמ"א) ויש אומרים

ד"מ ס"ה ב', ד"מ ס"ה ה', תו"ח ט"ו כ"א.

(דמ"א) ליטול משם וכו' לעיל סעיף ב' וש"נ.

(דמ"א) ונהגין להתוך ד"מ ס"ה ט'.

סעיף ד'

(מחבר) ביצי זכר ע"ל רמ"א ע"ד א'.

(דמ"א) ונהגו לנקר ד"מ ס"ה כ"א.

(דמ"א) ונהגו ליקח ד"מ ס"ה י"ז.

(דמ"א) עוד נהגו בלונבי"ל ד"מ ס"ה י"ח.

(דמ"א) וכן נהגין להסיר

ד"מ ס"ה כ', ד"מ ס"ח ד', תו"ח ט"ו ט"ז.

(דמ"א) וכן נהגו להתוך

ד"מ ס"ה כ"ב, ד"מ ס"ח ד', תו"ח ט"ו ט"ז.

סעיף ה'

(מחבר) גיד הנשה

שיעורו ברמ"א ק' א' וש"נ.

(דמ"א) ואין חילוק

ד"מ ס"ה י"א, תו"ח צ' א'.

סעיף ו'

(דמ"א) ונהגו להחמיר

ד"מ ס"ה י', תו"ח צ' א'.

סעיף ח'

(מחבר) לחטט

מחבר קי"ח ה' וש"נ.

סעיף ט'

(מחבר) גופו של גיד

ד"מ ס"ה י"א*, תו"ח מ"א ג', תו"ח צ' ג',

מחבר ק' ב', הגהות רמ"א לאו"ה כ"א ד'.

(מחבר) והשומן

תו"ח ל"ז ד', מחבר ק"ה ט', מחבר קי"א א'.

סעיף י'

(מחבר) מותר בהנאה

ד"מ ס"ה י"ב, תו"ח צ' ב'.

סעיף י"ג

(דמ"א) מכל מקום טוב להחמיר

ד"מ ס"ה י"ג.

סימן ס"ו

סעיף ב'

(מחבר) חייבים עליו

תו"ח ס"ב ב', ועי' תו"ח ס"ד ג' ומחבר

פ"ו ח'.

סעיף ג'

(מחבר) אבל אם נמצא

ד"מ ס"ו ה', תו"ח ס"ב א'.

(דמ"א) וי"א וכו' ויש מהמירין ד"מ ס"ו ג', תו"ח ס"ב א'.

(דמ"א) וזוה נתפשט

תו"ח ס"ב א', (ועי' פרישה ס"ו אות ו' בהג"ה).

(דמ"א) ובמקום דנהגין

ד"מ ס"ו ד', תו"ח ס"ב א'.

סעיף ד'

(מחבר) אבל ביצים

ד"מ ס"ו ו', תו"ח ס"ב ה'.

(דמ"א) וכל זה

ד"מ ס"ו ה', תו"ח ס"ב ג', תו"ח ס"ג א'.

סעיף ה'

(מחבר) נמצא הדם

ד"מ ס"ו ז', תו"ח ס"ב ד'.

סעיף ו'

(מחבר) נמצא דם

ד"מ פ"ו ג', תו"ח ס"ג ה'.

סעיף ז'

(מחבר) ביצים

תו"ח ס"ב ו'.

סעיף ח'

(דמ"א) וכן א"צ

ד"מ ס"ו ח', תו"ח ס"ב ז'.

סעיף ט'

(מחבר) דם דגים

תו"ח ס"ב ח'.

סעיף י'

(מחבר) דם אדם

תו"ח ס"ב ט'.

(דמ"א) וכל דם

ד"מ ס"ו ט', תו"ח ס"ב ד'.

סימן ס"ז

סעיף ב'

(מחבר) מותר לאכול

מחבר או"ח ש"ח ל"א, מחבר או"ח שי"ח ב'.

(מחבר) בהרחה

תו"ח ה' ב', (ועי' שפ"ד ס"ז א').

(מחבר) ובלבד

מחבר ע"ו ג'.

(מחבר) שדם בהם

מחבר ס"ה א' וש"נ.

סעיף ג'

(דמ"א) ונהגו להחמיר

לפי הש"ך ו' מקור דברי הרמ"א הוא עפ"י

ד"מ ס"ז א' להחמיר כר"י ומש"כ לחתכו

ולמלחו הם דברי עצמו דבזה כו"ע מודי

וכ"כ הרמב"ם. ובאורח מישור ס"ז ב' וה'

כתב דמקור דברי הרמ"א כאן הוא עפ"י ד"מ ס"ז ה' בשם או"ה ושם הביאו על דין בשר שנתנוהו בחומץ דבעי חתיכה לצלי, וכאן כתב כן הרמ"א בריש הסימן וה"ה לכל שאר הדינים הנזכרים בסימן זה דבעי חתיכה לצלי. ובט"ז סוף סעיף ב' פי' דדברי הרמ"א מקומם בסעיף ד' אנצור הדם.

(דמ"א) והוא הדין

ד"מ ס"ז ב', ד"מ ע"ו ה', תו"ח ט' ח' - לפי הש"ך ח' וצריך מליחה גמורה. אך להט"ז בסוף סעיף ב' דדברי הרמ"א צריכים להיות אחר סעיף ד' נמצא דחותך בשר מבית השחיטה אי"צ מליחה גמורה אלא מליחה לצלי, א"כ חזר הרמ"א ממה שהחמיר בד"מ ותו"ח וכן נמצא כמה פעמים (יד יהודה פי' הארוך י"ג).

(דמ"א) ליוהר לכתחלה

ד"מ ס"ז ג' אין הבשר נאסר בכך אלא נדנוד עבירה היא והזריז משובח, ולעיל בסי' כ"ג משמע דשרי ע"כ. וכ"פ הרמ"א כ"ג ה' עי' בנו"כ ובאורח מישור ס"ז ד'. ומש"כ כאן ליוהר לכתחלה לשבור מפרקת הבהמה עי' בשפ"ד ט' מה שתמה, ובדברי חמודות פ"ח אות רל"ה דבגמ' לא נקט בלשון איסור מ"מ משתמע שפיר משבלי הלקט דכיון דאפשר לו לבא לידי גזילה ואיסור דם שאסור לעשות כן ע"כ. ולפי"ד יש לפרש כן בדברי הבנימין זאב בסוף דבריו עיי"ש. וכיד יהודה ס"ז הארוך י"ב כתב שהאיסור לכתחלה הוא ממ"ש הד"מ ס"ז א' שהרי"ו כתב שנכון להחמיר. וכן משמע בבנימין זאב להחמיר כרש"י, וכ"כ באורח מישור ס"ז ב'. ובעל העיטור בשער הכשר הבשר דף ג': כתב והלכתא בעי לאזהורי טובא בהכי קודם שתצא נפשה שלא תשבר מפרקתה, (ועע"ש שישראל קדושים החמירו למלוח כל בשר משום חשש דשובר מפרקתה ע"ש מה שרצה לומר ואית למידק וכו' לפני מסקנתו שם שכ' אלא דאית לן למימר וכו'). וגם היראים בסי' מ"ח כ' ואחרי שאסר הגאון נאה וטוב שלא לשבור מפרקת הבהמה קודם שתמות ולמחות בטבחי גוים שלא יעשו.

סעיף ד'

(מחבר) נצרך הדם

תו"ח ט"ו כ"א, הגהות רמ"א לאו"ה א' י"ט.

(מחבר) ומליחה

מחבר ע"ו א' וש"נ.

(דמ"א) לקלף או להתוך

ד"מ ס"ז ד', ד"מ ס"ז ה', תו"ח ט"ו כ"א.

סעיף ו'

(דמ"א) יש אומרים

ד"מ ס"ז ד' * העתיק דברי הבי" שחולק על

זה ומתיר.

סימן ס"ח

סעיף א'

(מחבר) הטומן תורה צ"א א'.
(דמ"א) ולכתחלה ד"מ ע"א ד' עיי"ש בארוכה, תורה צ"א א'.
(דמ"א) שמא יתהפך שפודים שלנו - עי' מחבר ע"ג ד' וש"נ.

סעיף ב'

(מחבר) הניחו תורה צ"א א'.

סעיף ג'

(דמ"א) והסברא הראשונה ד"מ ס"ח א', ד"מ ס"ח ז', תורה צ"א ג', רמ"א לקמן ז' וש"נ, רמ"א לקמן ח' וש"נ.
(דמ"א) ונוהגין לחרוך ד"מ ס"ח ח', תורה צ"א ד'.

סעיף ד'

(מחבר) אם בישל ד"מ ע"א ג', תורה ט"ו י"ח, תורה צ"א ב'.
(דמ"א) ואם צלאו וכ"ה אם מלגו ברמז - רמ"א לקמן ט' וש"נ.

סעיף ה'

(דמ"א) הקרום והמוח אסור תורה צ"א א'. ובד"מ ס"ה ג' ביאר בדברי הטור דאי לא נמלח הראש מקודם כל המוח אסור כשנצלה אבל כשנמלח ונצלה נאסר רק הקרום ולא המוח, אמנם סיים בשם מהר"א מפראג דט"ס יש שם בטור וצ"ל המוח אסור והראש מותר ע"כ. וכמסקנתו סתם כאן ובתורה. ובד"מ ס"ח א'* כתב ע"ל סי' ס"ה אימת אפילו המוח שרי, ולפי"ז צ"ל שלא להלכה כתבו אלא לפרש דברי הטור כפי גירסתנו או שכתבו לפני שכו' דבריו בתורה וברמ"א.

סעיף ו'

(דמ"א) והשאר מותר ד"מ ס"ח א***, תורה צ"א א'.

סעיף ז'

(דמ"א) ולכתחלה נוהגין ד"מ ס"ה ח' בין בעוף ובין בבהמה, ד"מ ס"ה ט"ו, ד"מ ע"א ה', תורה ט"ו י"ז. ובד"מ ע"א ובתורה שם כ' ולמלוח המוח משני צדדים.

סעיף ח'

(דמ"א) ולחתוך הנלגולת עי' בב"י סי' ס"ה בשם הרוקח ראיתי נוהגין לחתוך הראש שתי וערב, אך סיים שם ונראה דבחתית שתי או ערב סגי ע"כ. ונראה שהרמ"א מפרש דסגי בדיעבד קאמר. ובתורה לא ביאר איך לחתוך הקרום.

סעיף ט'

(דמ"א) ויש מסירים הקרום אולי למד כן ממשמעות סדר הניקור שהעתיק הטור בסוף סי' ס"ה מבעל העיטור שכו' ומעביר הקרום שעליו ואח"כ מעביר הקרום

שתחת המוח, וגם במרדכי חולין תש"ג (שהעתיק בד"מ ע"א ה' ותורה ט"ו י"ז) כתב אם נטל הקרום שבו וכו'. וע"ע בשע"ד סי' צ' שכו' והיכא דאישתלי ומהפכיה מוקרא הוא דאסור, ונמצא שם הגיה מהרש"ל שכו' לפיכך נהגו הנשים לזרוק המוח שבראש אוחז ולהסיר הקרום לפי שמניחין הראש אשני צדדין וק"ל, והובא בט"ז ג'. וכן הכוונה ביש"ש פ"ז סי' י"ב. ובכנה"ג ע"א הגב"י ז' כתב על הרמ"א כאן ויאחזו צדיק דרכו והביא כן מספר צדה לדרך מאמר ב' כלל ב' פ"ד. ובתורה השמיט זה.

ואע"פ שכתב העיטור להוציא המוח ולחתוך הקרום מ"מ הוא גופיה ס"ל דאי נקב העצם וחתכו מותר לבשלו עם מוחו וקרומו כמו שהביא הטור בשמו בסוסי' ע"א, ולא עוד אלא דבעל העיטור ס"ל דאי מלחו ושדיא לקדירה מותר עי' בדבריו (ה'). והביאו הרשב"א בחולין צ"ג ע"ב. (ומש"כ בדרכי"ת ס"ה ט"ו בשם ספר א' דהעיטור בסדר הניקור קאי רק על הקרום הנשאר בגולגולת, צ"ע שהרי כתב ומעביר הקרום שעליו ומעביר הקרום הדבוק בעצם).

סעיף י'

(דמ"א) ובדיעבד בד"מ ע"א ה' ובתורה ט"ו י"ז כתב בדיעבד אפי' בבישול אם רק ניקב העצם נגד הקרום כשר. וכאן משמע קצת דלא סגי בזה, ומ"מ ביאר הש"ך ח' דאם בישלו כבר סגי גם בזה כדמשמע ברמ"א ע"א ג'. ובמנח"י ט"ו ל"ו פליג וס"ל דשני האופנים טובים בדיעבד ואפי' לא בישלו עדיין. וכן משמע קצת בתורה שם שהשמיט תיבת אפילו בבישול.

סעיף י"א

(דמ"א) סי' ע"ב

סעיף ג' וש"נ.

סעיף י"ב

(דמ"א) וצ"ב

סעיף ד' וש"נ.

סעיף י"ג

(דמ"א) אם הראש נאסר ד"מ ע"א ג', תורה כ"ז ו', תורה צ"א ב'.

סעיף י"ד

(דמ"א) ואפילו

ד"מ ס"ח ז', תורה צ"א ד' ע"ש ובש"ך י"א.

סעיף י"ה

(דמ"א) ואין השערות מעכבין

תורה ט"ו י"ד, תורה ל"ג ו', תורה צ"א ז', מחבר ע"א א'. ועי' בד"מ ס"ח ט' ורמזו בד"מ ע"א א' צ"ע אם מלח תרנגולת עם נוצתה אי מהני וראיתי שנוהגין למלוח התרנגולת עם הנוצות, ובתורה ל"ג כתב דמהני.

סעיף י"ו

(דמ"א) ובן נוהגין ד"מ ס"ח ד' והביא מהג"ה באו"ה דאחר המליגה מולחן מעט, אך בתורה ט"ו י"ד

הביא להג"ה הנ"ל וכתב ואין נוהגין כן, תורה צ"א ד'.

סעיף ז'

(דמ"א) והכי נהוג

ד"מ ס"ח ג', תורה צ"א ו', רמ"א לקמן ח' וש"נ.

סעיף ח'

(דמ"א) ויש אומרים

ד"מ ס"ח ה', ד"מ ע"א ב', תורה צ"א ז', הגהות הרמ"א לאו"ה י"ז ג', ועי' מחבר ע"א ב' וש"נ.

סעיף ט'

(דמ"א) והוא הדין

ד"מ ס"ח ג', ד"מ ס"ח ה', תורה צ"א ו'.

סעיף י'

(דמ"א) אבל כחרוך

רמ"א לעיל ג' וש"נ.

סעיף י"א

(דמ"א) וכן שאר דם

תורה צ"א ד'.

סעיף י"ב

(דמ"א) ולא נהגו עכשיו

ד"מ ס"ח ו', תורה צ"א ה'.

סעיף י"ג

(דמ"א) אפילו תרנגולת

בדברי המודות פ"ז אות ס"ט תמה דהא לפי הטעם שהביא בד"מ ו' מתרוה"ד משום שמא ימלוג בעוד בני המעינים בתוכו א"כ דוקא תרנגולת ותו לא ובכנה"ג ס"ח הגב"י מ' יישב דברי הרמ"א.

סעיף י"ד

(דמ"א) מיהו אם עבר ועשאו

וכ"ה אם צלאו - לעיל רמ"א ד' וש"נ.

סעיף י"ה

(דמ"א) בעוף

ד"מ ס"ח ו', תורה צ"א ה'.

סעיף י"ו

(דמ"א) ובבהמה

ד"מ ס"ח ו', תורה צ"א א'.

סעיף י"ז

(מחבר) די בקליפת העור

ד"מ ס"ח ט', ד"מ צ"ב ז', ד"מ צ"ה ה' עיי"ש חילוקי דינים, ד"מ ק"ד ג', תורה כ"ב ט', תורה ל"ג ב', תורה ל"ג ד', תורה נ"א א', תורה נ"ה ו', תורה נ"ה ז', תורה פ"ה א', מחבר לקמן סעיף ט"ו ע"ש בש"ך ל"ה, רמ"א צ"ב ז', רמ"א צ"ה ג' ועי' בש"ך שם ס"ק י"ז וס"ק כ' מתורה נ"ז י"ב, רמ"א ק"ד ב'.

סעיף י"ח

(מחבר) ואם ראש העוף

תורה ל"ג ב'.

סעיף י"ט

(דמ"א) ולא מקרי

ד"מ צ"ב ז', ד"מ צ"ג ב', ד"מ ק"ה ג', תורה נ"ה ו'-ז', רמ"א צ"ב ז'.

סעיף י"א

(דמ"א) לכתחלה אסור

ד"מ ס"ח ט', ד"מ ס"ט ב', ד"מ ס"ט י"ד,

ד"מ צ"ב ז', ד"מ צ"ד א', ד"מ צ"ה ה', ד"מ ק"ה ד', ד"מ ק"ז ה', תו"ח א' ג', תו"ח ט"ו ג', תו"ח ל"ג א', תו"ח ל"ג ד', תו"ח נ"א ג', תו"ח נ"ה ז', תו"ח נ"ז י"ב, תו"ח ס"א י"ג, תו"ח פ"ה א', מחבר לקמן סעיף י"ג, מחבר לקמן סעיף ט"ו, רמ"א צ"ד א', רמ"א צ"ד ז', רמ"א צ"ה ג', (רמ"א ס"ט ט', רמ"א צ"ב ז'), ציון הרמ"א ק"ה ב', רמ"א ק"ה ג', הגהות רמ"א לאו"ה ל"א י"ח.

(רמ"א) מיהו לכבוד אורחים
ד"מ ס"ט ב', תו"ח ט"ו ג'.

(רמ"א) כלי חרס
ד"מ ס"ח ט', תו"ח ל"ג א' וכן עיקר.

(רמ"א) כלי נחשת
ד"מ ס"ח ט', תו"ח ל"ג ג'.

סעיף י"ב

(רמ"א) ועיין לקמן סימן ס"ט
סעיף י', ד"מ ס"ח י', תו"ח א' ז', תו"ח ל"ב א' וע"ש לענין נאמנות עכו"ם במליגה וע"י במנח"י שם על הציון בדברי הרמ"א כאן.

סעיף י"ג

(מחבר) לא נאסרו
לעיל סעיף י"א וש"נ.

סעיף י"ד

(רמ"א) ונהגו
ד"מ ס"ח ט', תו"ח ל"ג ה'.

סעיף ט"ו

(מחבר) מותרים
לעיל סעיף י"א וש"נ.
(מחבר) יש מי שאוסר
מחבר לעיל סעיף י' וש"נ - לפי ש"ך ל"ה.
(מחבר) ויש מי שמתיר
רמ"א צ"ה ג' וש"נ - לפי טו"ז ט'

סימן ס"ט

סעיף א'

(רמ"א) או שהסיר מלפי הרגלים
ד"מ ס"ט ג', תו"ח ט"ו ד'. ובד"מ שם הביא ממהרי"ל אסור לחתוך חתיכה לשתים אחר הדחה קודם מליחה. אך במקור הדין במרדכי שם ובראב"ה לא כתוב אסור, וע"י במנהגי מהרי"ל ה"ל או"ה דין ו' שהביא דין המרדכי כפי שהוא לפנינו.

(רמ"א) נגד חצי שעה

ד"מ ס"ט א', ותו"ח ט"ו א' יותר מחצי שעה, מחבר ס"ט י"ג.

(רמ"א) הדיחו היטב

ד"מ ס"ט ג', וע"י ד"מ ס"ט ד' מהגש"ד, תו"ח ה' ב' וש"נ, תו"ח ט"ו א' וע"י במנח"י שם, רמ"א לקמן ס"ט ב' הודח מעט מותר.

(רמ"א) ואחר כך ימתין
ד"מ ס"ט א', תו"ח ט"ו ב'.

(רמ"א) ונהגו שלא להשתמש
ד"מ ס"ט א', תו"ח ט"ו ו', הגהות הרמ"א לאו"ה ב' ז', וע"י תו"ח י"ז ד' ורמ"א צ"א ב'.

(רמ"א) ואם נשתהה הבשר
ד"מ ס"ט א', תו"ח ג' ב'.

(רמ"א) מעת לעת
דיני כבוש לקמן ק"ה א' וש"נ.

סעיף ב'

(רמ"א) וכן ונהגין
ד"מ ס"ט ד', ד"מ ע' י"ג ד"ה עוד שם וד"ה עוד כתב בהג"ה, תו"ח ה' א', תו"ח ו' א', תו"ח ו' ב'.

(רמ"א) אפילו לא נמלח רק מעט
ד"מ ס"ט ד', תו"ח ה' ב' עיי"ש.

(רמ"א) ואם לא הודח רק מעט
ע"י רמ"א ס"ט א' הדיחו היטב ובתורת המילואים שם.

(רמ"א) והוא הרין
ד"מ ס"ט ד', תו"ח ה' ג', הגהות הרמ"א לאו"ה ד' א'.

(רמ"א) ואם נמלח חתיכה
ד"מ ס"ט ד', תו"ח ה' ד'.

סעיף ג'

(רמ"א) ואם אין לו מלח
תו"ח ט"ו י' וטוב לחוש לכתחלה במקום שאפשר.

סעיף ד'

(מחבר) יפור עליו
תו"ח ט"ו ז'.

(רמ"א) ויש אוסרים
ד"מ ס"ט ו', תו"ח ט"ו ז'.

(רמ"א) ודוקא אם כבר נתבשל
לפי הש"ך דבריו כאן שלא בהפס"מ הם כמ"ש בתו"ח ט"ו ז', ולהט"ז כתב במש"ז ט"ו דחזר בו הרמ"א כאן ומתיר בהפס"מ רק עד יב"ש.

(רמ"א) תוך י"ב שעות
לפי הש"ך כ' באורח מישור דמש"כ בד"מ ובתו"ח יום שלם אינו לדינא ע"ש.

(רמ"א) אחר י"ב שעות
רמ"א ע' ו' וש"נ.

סעיף ה'

(מחבר) אינו צריך
ע"ע ב"י סי' ק"ה ססי' ט' והביאו בקיצור בתו"ח ל"ח ד'.

סעיף ו'

(רמ"א) ועל זה יש לסמוך
ד"מ ס"ט ז', תו"ח ט"ו ח'.

סעיף ז'

(מחבר) וידיחנו פעמים
ע"י מחבר לקמן סעיף כ'.
(רמ"א) וי"א שצריכין
ד"מ ס"ט ח', ד"מ ע"ו ג', תו"ח ט' י"ב, תו"ח ט"ו כ"ב, הגהות רמ"א לאו"ה א' ט"ז. ומדבריו בתו"ח שם דין כ"ב וכ"ד משמע כהט"ז והש"ך בתי' שכ' לדחוק וליישב דחוק מניפוץ צריך ג"פ הדחה.

(רמ"א) מותר להדיח הבשר במי פירות
ד"מ ס"ט ח', תו"ח ט"ו כ"ג.

סעיף ח'

(רמ"א) ואפילו המים מועטים
ד"מ ס"ט י"א, ד"מ ס"ט י"ז, ד"מ ע' י"ג, תו"ח ו' י', תו"ח י"ד ה', תו"ח ט"ו כ"ד, תו"ח כ' ז', רמ"א ע' ו'.

(רמ"א) ויש מתירין אפילו
ד"מ ס"ט י"ב, תו"ח ט"ו כ"ד.

(רמ"א) לאחר הדחה ראשונה אין לחוש
ד"מ ס"ט ט'.

(רמ"א) ואין חילוק
לענין מליחה בכלים לקמן רמ"א ק"ה י"ב וש"נ.

(רמ"א) מותר
ד"מ ס"ט י"ג, תו"ח י"ד ה'.

סעיף ט'

(מחבר) בשר
ד"מ ס"ט ט"ו, ד"מ ס"ט י"ז, ד"מ ק"ה כ"א, תו"ח א' א', מחבר ק"ה י"ד וש"נ.

(רמ"א) וכל הקדרה מצטרף לששים
תו"ח א' ב' וכן עיקר.
(ציון) (עין ס"ק ל"ד)

הג"ה זו מהש"ך וצ"ל ס"ק ל"ה.
(רמ"א) נגד המלח שעליו
ד"מ ס"ט י"ד, תו"ח א' ב' והכי נהוג.

(רמ"א) בכלי שני מבשל
ד"מ ס"ט י"ד, תו"ח א' ג'.

(רמ"א) ובשר יבש יש להתיר
ד"מ ס"ט ט"ו המיקל לא הפסיד אפילו לא נתייבש לגמרי, תו"ח א' ד'.

(רמ"א) אבל אם הודח רק פעם אחת
ד"מ ס"ט ח', תו"ח ט"ו כ"ב.

(רמ"א) מלח שמלחו בו
ד"מ ס"ט י', תו"ח ט"ו כ'.

(רמ"א) וכל שכן שאסור
ד"מ ס"ט י', תו"ח ט"ו י"ט.

סעיף י'

(רמ"א) ובהד מינייהו
ד"מ ס"ט כ"א, תו"ח א' ז', תו"ח ל"ב א'.

(רמ"א) במסיח לפי תומו
ע"ל רמ"א קכ"ב י"א לענין מסל"ת בדרבנן וש"נ.

(דמ"א) קמ"ן
ד"מ קכ"ז ו'.

(דמ"א) מיהו אם מיהו
ד"מ ס"ט כ', תו"ח א' ד'.

סעיף י"א

(מחבר) שנתבשל
מחבר ס"ח י' וש"ך כ"ג לענין מליגה.

(דמ"א) ויש אוסרים
ד"מ ס"ט כ"ב, תו"ח ב' א', תו"ח ג' א' עיי"ש,
תו"ח כ"ד ג' לגבי כבד, תו"ח כ"ח ב'.

(דמ"א) יש לסמוך אדברי המקולאין
ד"מ ס"ט כ"ג, תו"ח ב' א'.

(דמ"א) ואם נמלחה חתיכה
ד"מ ס"ט כ"ד, תו"ח ב' ב'.

(דמ"א) וכן בשר ששהה
תו"ח ד' ז'.

סעיף י"ב

(מחבר) בשר ששהה
תו"ח ד' א'.

(מחבר) לא יבשלנו
ד"מ ס"ט כ"ו.

(מחבר) אלא צלי

תו"ח ד' א' צולין אותו בלא מליחה כשאר
בשר, ועש"ך נ' דהכוונה דצריך מליחה קצת.
אמנם בסימני תו"ח כתב ואין צריך למלוח
אותו קודם הצלייה כמו שאר בשר, ומשמע
דלא בעי מליחה כלל. ואולי זה כוונת הרמ"א
בהגהותיו לאו"ה ב' א' שאין נוהגין כרש"י
(עי' רמ"א ע"ו ב' שהמנהג כרש"י), דהיינו
בבשר ששהה ג' ימים. ולהש"ך יש לפרש
דבוי התו"ח בסימנים להיפוך דאין צריך
למלוח אותו כשאר בשר שאין צולין, ודלא
כאו"ה המובא בתו"ח שם דמצריך מליחה
לגמרי, אך צריך למלחו קצת.

(מחבר) ואם בישלו מותר

תו"ח ד' ב', הגהות רמ"א לאו"ה ב' א',
(הגהות רמ"א לאו"ה ב' ד').

(דמ"א) ואין להשהות

תו"ח ד' ה'.

סעיף י"ג

(מחבר) ואם שרו

ד"מ ס"ט כ"ז וכ"ח מותר בדיעבד, תו"ח ד'
ג' בדיעבד ומקום הפס"מ או שעה"ד יש
לסמוך על המתירין ובמקומות רבים נוהגין
היתר לכתחלה ואומרים שכך הורה להם
מהר"י פולק ז"ל והנחנו להם מנהגם מאחר
שכבר הורה זקן ויש להם על מי שיסמוכו,
ובהגהות הרמ"א לאו"ה ב' ד' הכי נוהג
לכתחלה רק לצלותו ואם עבר ובשל יש
לסמוך להתיר.

(מחבר) פחות חצי שעה
רמ"א ס"ט א' וש"נ, וע"ע דברי חמודות
פכ"ה אות רט"ז.

(דמ"א) בשר שנמלח
ד"מ ס"ט ל', תו"ח ד' ה'.

סעיף י"ד

(מחבר) בשר ששהה
ד"מ ק"ב ב', תו"ח ד' ה' ע"ש, תו"ח ע"ד
ז', (ועי' רמ"א לקמן ק"ב ד' וש"ך שם י"א).

(מחבר) כמלה ברוב
מחבר ק"ט א' וש"נ.

(דמ"א) וכן הדין

ד"מ ס"ט כ"ד, ד"מ ק"א א', תו"ח ב' ג',
רמ"א ק"א ב' לענין חהר"ל בבליעות וש"נ,
רמ"א ק"ט ב' לענין נתערב ונתבשל וש"נ.

סעיף ט"ו

(מחבר) יש במים ס' כנגדו
ד"מ ס"ט ל"ב.

(דמ"א) והכי נהוג

ד"מ ס"ט ל"א, תו"ח ג' א' רבתי אוסרים
והכי נהוג.

סעיף ט"ז

(מחבר) אין מולחין
תו"ח י"א א'.

(דמ"א) ודף חלק

ד"מ ס"ט ל"ג, תו"ח י"א ה'.

(דמ"א) ואפילו בכלי מנוקב
ד"מ ס"ט ל"ד, תו"ח י"א ג'.

(דמ"א) ולכן לא יעמידו

ד"מ ס"ט ל"ג מאחר שספק ראוי להחמיר,
ותו"ח י"א ד'.

(דמ"א) וכן מחמירין קצת

ד"מ ס"ט ל"ג ולזה נוהגין לשום הכלי ע"ג
כלי אחר, ותו"ח י"א ב'.

(דמ"א) ואם נשתמש בו בעי קליפה
תו"ח י"א ח'.

(דמ"א) ס' נגד קליפה מן הקערה

עי' תו"ח כ"ג ה' וש"נ, וש"ך כאן ס"ק ס"ד
וט"ז צ"א ז'.

(דמ"א) אבל מותר

ד"מ ס"ט ל"ד*, תו"ח י"א ט'.

(דמ"א) לחזור ולמלוח

בענין מליחה לכלים לקמן רמ"א ק"ה י"ב
וש"נ.

סעיף י"ז

(דמ"א) ויש לזוהר

ד"מ ס"ט ל"ה, ד"מ צ"א א', תו"ח י"א ד',
תו"ח י"ז ד', ובד"מ צ"ח ח' ובתו"ח פ"ה א'
הביא מאו"ה דבשל חרס בעי ס' ולא די בכדי

קליפה ובסימנים פ"ה א' כתב וצריך לשער
נגד כולו ויש מתירין בכדי קליפה, ובמנח"י
י"ז ה' ובתורת האשם הניחו בצ"ע.

סעיף י"ח

(דמ"א) ויש אוסרין

ד"מ ס"ח ג', ד"מ ס"ט ל"ז, ד"מ ע"א ב',
ד"מ ק"ה י"ח חומרא יתירה היא, תו"ח ז' ב'
חומרא בעלמא, תו"ח י"א י', הגהות רמ"א
לאו"ה ה' ו' אסור אפילו בלא שיעור מליחה.

(דמ"א) אבל שאר חתיכות

ד"מ ס"ט ל"ז, תו"ח י"א י"א.

סעיף י"ט

(דמ"א) והמנהג כסברא

ד"מ ס"ט ל"ח, תו"ח ט"ו כ"ו, מחבר ע"ח
(בביאור הגר"א ובמש"ז שם).

סעיף כ'

(דמ"א) והכי נהוג

ד"מ ס"ט מ', ד"מ ע' ו', ד"מ ע' י', תו"ח ז'
א', תו"ח י"ד א', תו"ח י"ד ד', תו"ח כ' י"ג.

(דמ"א) ודוקא

ד"מ ס"ט מ', תו"ח ז' א', תו"ח י"ד ב',
ולענין ציר בשעת מליחה לקמן ברמ"א ע' ו'
וש"נ.

(דמ"א) והכלי שנפל בו

ד"מ ס"ט מ', תו"ח י"ד ב' עיי"ש.

(דמ"א) וכן אם היה הכלי

בד"מ הארוך ס"ט כ"ג בהעתיקו דברי ב"י
מהגש"ד שינה לשונו וכתב אם הכלי חלב בן
יומו ויש בו לכלוך צריך ס', תו"ח י"ד ה'.

(דמ"א) ויש בו לכלוך

בענין מליחה לכלים לקמן רמ"א ק"ה י"ב
וש"נ.

(דמ"א) אבל אם הוא הפסד מרובה

ד"מ ס"ט מ*, ד"מ צ"א ו', תו"ח ו' ז', תו"ח
י"ד ה', תו"ח כ' א', תו"ח כ"א ב', רמ"א
צ"א ה', הגהות רמ"א לאו"ה י' י"ז.

(מחבר) שיריחנו יפה יפה

עי' מחבר לעיל סעיף ז'.

(דמ"א) ויש מתירין

ד"מ ס"ט מ"ב, תו"ח י"ז ה'.

(דמ"א) או נעיצה בקרקע

נעיצה - עי' רמ"א פ"ט ד' וש"נ.

(דמ"א) דם בעין על הבשר

בתו"ח י"ז ה' דיאסר הבשר מדם בעין שעליו
שיבלע בו וכמו שהק' רעק"א כאן ובחור"ד.

(מחבר) ובשרוצים לעשות מליח

(ד"מ ס"ט י"ח), תו"ח י"ב י"ד.

סעיף כ"א

(מחבר) במקום

ד"מ ע"ו א', תו"ח ט' ד'.

(מחבר) ער שיוזב כל דמו
תו"ח ט' ט' דהיינו חצי צלייתו וכ"כ רמ"א
ע"ו ב' וש"נ.

סימן ע'

סעיף א'

(מחבר) מולחין
ד"מ ע' י"ב, תו"ח ו' ה', רמ"א סוף הסעיף,
הגהות רמ"א לאו"ה ו' ט', הגהות רמ"א
לאו"ה ו' י' מיהו לכתחלה טוב להחמיר כי
המחמיר תע"ב.

סעיף ב'

(מחבר) בשר עם בשר
(ד"מ ע' ז').
(מחבר) ואפילו עם עופות
(ד"מ ע' ט').

סעיף ג'

(מחבר) ומכל מקום
ד"מ ס"ט מ', תו"ח י"ד ג' לכתחלה טוב
להפוך.

סעיף ד'

(מחבר) חתיכה שמלח
ד"מ ע' א', תו"ח ט"ו כ'.

סעיף ה'

(מחבר) לפי שהדגים
ד"מ ע' ב', ד"מ פ"ג ג' לפי שהדגים ממהרים
לפלוט, תו"ח ע' א'.

סעיף ו'

(מחבר) העופות מותרין
ד"מ ע' ג', תו"ח כ' י"א.

סעיף ז'

(מחבר) ויש אוסרין
ד"מ ע' ה', תו"ח כ' י"ב, רמ"א ק"ה ט' וש"נ.

סעיף ח'

(מחבר) אשני חתיכות
מחבר ריש הסעיף וש"נ.

סעיף ט'

(מחבר) וכן אם הדגים
ד"מ ע' ג', תו"ח כ' י"א.

סעיף י'

(מחבר) ולא גרע
לקמן רמ"א ו' וש"נ.

סעיף י"א

(מחבר) וכן אם לא הניח
ד"מ ע' ו', תו"ח כ' י"ג.

סעיף י"ב

(מחבר) ואם נמלחו דגים
ד"מ ע' ז', * תו"ח כ' ט"ז.

סעיף י"ג

(מחבר) הרים שבבלי
ע"י מש"ז ד' דיתכן דשאר איסורים יוצא
במליחת כלים, אבל מהגהות הרמ"א לאו"ה
ג' ג' משמע שאינו מחלק בכך.

סעיף י"ד

(מחבר) דאין מליחה לכלים
רמ"א ק"ה י"ב וש"נ.

סעיף י"ה

(מחבר) והא דאמרינן
ד"מ ע' ז', ד"מ ע' ט', תו"ח כ' י"ד, הגהות
רמ"א לאו"ה ה' ב' עיי"ש, הגהות רמ"א
לאו"ה י"ג ג'.

סעיף י"ו

(מחבר) לקמן סימן זה
סעיף ו' רמ"א דאפילו אם נפל לציר ממש.
(מחבר) ועיין לקמן סימן צ"א
סעיף ה' וש"נ, תו"ח כ' י"א.

סעיף ג'

(מחבר) בשר שהומה
תו"ח כ"א ג', מחבר ק"ה י'.

סעיף ד'

(מחבר) כרי קליפה
ע"י ד"מ ק"ה י' ותו"ח ל"ח ה'.

סעיף ה'

(מחבר) מותרת בהרחה
תו"ח כ"א ד', מחבר צ"א ה', רמ"א ק"ה י'
ויש אוסרין ויש להקל במקום הפסד.

סעיף ו'

(מחבר) בין נתן כשירה למעלה
תו"ח כ"א ב', מחבר צ"א ה'.

סעיף ז'

(מחבר) וכשהטריפה מלוח
תו"ח כ"א ג'.

סעיף ח'

(מחבר) אם היתה הטריפה
מחבר ק"ה י"א.

סעיף ט'

(מחבר) ועיין לקמן
סעיף י"א ויש חולקין ואומרים דבמליח אין
חילוק אם הוא למעלה או למטה והכי נהוג,
וש"נ.

סעיף י'

(מחבר) יש אומרים
ד"מ ע' י', תו"ח י"ב י"ד, תו"ח י"ד ד', תו"ח
ט"ו כ'.

סעיף י"א

(מחבר) ויש אומרים
ד"מ ע' ג', ד"מ ק"ה י"ח, תו"ח ו' ח', תו"ח
ד' א' וב', תו"ח כ' י"א אין דם מפעפע, רמ"א
לעיל ב', שו"ת הרמ"א סי' כ"ח. ובציר היוצא
אחר שיעור מליחה לעיל ברמ"א ס"ט כ',
ד"מ ס"ט מ', תו"ח י"ד ב', וע"י ש"ך ק"ה
א' בדברי הרמ"א.

סעיף י"ב

(מחבר) נאסר מיד
ע"י ד"מ ע' י"ג מה שמציין, תו"ח ו' ט'.

סעיף י"ג

(מחבר) בשר שנפל לתוך ציר
ד"מ ע' י"ג צריך עיון, תו"ח ו' ח'.

סעיף י"ד

(מחבר) כשר שננע כחתיכה
ד"מ ע' י"ג, תו"ח ו' ד'.

סעיף י"ה

(מחבר) ספק ציר
ד"מ ע' י"ג, תו"ח ו' י'.

סעיף י"ו

(מחבר) דציר דרבנן
ד"מ ע' י"ג, תו"ח ו' א'.

סעיף י"ז

(מחבר) ציר מעורב
ד"מ ע' י"ג, תו"ח ו' י', וע"ע רמ"א לעיל
ס"ט ח' וש"נ.

סעיף י"ח

(מחבר) מעת לעת לאחר שנמלח
רמ"א ס"ט ד' וש"נ.

סעיף י"ט

(מחבר) אם לא נמלח כלל
תו"ח ו' ב' ובלא הודח מותר במקום פסידא
או שעה"ד ע"י ש"ך כ"ט, אבל במנח"י ו' ד'
כתב ואף הרב סתם דין זה בשו"ע אפשר
שחזר בו ע"כ, ובד"מ ע' י"ג סיים בדברי
או"ה דשרי בסתם.

סעיף כ'

(מחבר) נפל לציר
ד"מ ע' ט', ד"מ ע' י"ג אבל לכתחלה אסור
להניח אצל הציר, תו"ח ו' א' והכי נהוג,
תו"ח ו' ד', תו"ח ו' ה', תו"ח ז' ב', תו"ח
כ' י"ד, רמ"א לעיל ב' לענין דגים וש"נ.

סעיף כ"א

(מחבר) נכבש בתוכו
ד"מ ע' י"ג וסיים ועיין לעיל סי' ס"ט חתיכה
שנפלה לציר כמה צריך לשהות בתוכה
שנהגין לאסרה, תו"ח ו' ג'.

סעיף כ"ב

(מחבר) יום שלם
כבוש כמבושל ק"ה א' וש"נ.

סעיף כ"ג

(מחבר) יש אוסרין
תו"ח ו' ה' לא משמע כן וכן הסברא נותנת
מיהו נראה להחמיר אע"ג דמדינא נ"ל מה
שכתבתי.

סעיף כ"ד

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ד ובדיעבד שרי אפי' לא הניח
חיתוכן למטה וכ"כ בסמיני תו"ח שם, וע"ש
במנח"י.

סעיף כ"ה

(מחבר) ועיין לעיל סימן ס"ח
סעיף ח' וש"נ.

סעיף כ"ו

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף כ"ז

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף כ"ח

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף כ"ט

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל'

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל"א

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל"ב

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל"ג

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל"ד

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל"ה

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל"ו

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל"ז

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל"ח

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ל"ט

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סימן ע"א

סעיף א'

(מחבר) הראש
תו"ח ט"ו י"ד.

סעיף ב'

(מחבר) שאין השיער מעכב
רמ"א ס"ח ו' וש"נ.

סעיף ג'

(מחבר) המלפים
תו"ח ט"ו י"ד ובדיעבד שרי אפי' לא הניח
חיתוכן למטה וכ"כ בסמיני תו"ח שם, וע"ש
במנח"י.

סעיף ד'

(מחבר) ועיין לעיל סימן ס"ח
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ה'

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ו'

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ז'

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

סעיף ח'

(מחבר) תו"ח ט"ו י"ז
סעיף ח' וש"נ.

(מחבר) ומותר

ד"מ ע"א ה' וכן נוהגין, תו"ח ט"ו י"ז.

(רמ"א) ואם נמלח הראש

ד"מ ע"א ג', תו"ח ט"ו י"ח.

(רמ"א) מיהו לכתחלה

תו"ח ט"ו י"א.

סימן ע"ב

סעיף א'

(רמ"א) אפילו לבשלו ויש מחמירין

ד"מ ע"ב א' אין לשנות מדברי שע"ד ולא

ראיתי מימי לבשלו רק אחר צלייה אך

שמעתי מרבים שמקילים, תו"ח כ"ז א' מקצת

מדינות אלו נהגו להחמיר ואין לשנות

ובדיעבד פשיטא דשרי, הגהות רמ"א לאו"ה

ט"ו ה' (כצ"ל שם) וכן המנהג בארצות אלו

אך רבים מקילים.

סעיף ב'

(מחבר) אבל אם בשלו

ד"מ ע"ב ה', תו"ח כ"ז ד'.

(מחבר) ס' כנגד הלב

ד"מ ע"ב ד', תו"ח כ"ז ה'.

(רמ"א) ואפילו כדאיכא ס'

ד"מ ע"ב ג', תו"ח כ"ז ה'.

(רמ"א) ויקלוף מעט סביב

ד"מ ע"ב ז', תו"ח כ"ז ו'.

(רמ"א) והמנהג להקל וכו' ויש מחמירין

ד"מ ע"ב ח', תו"ח כ"ז ב', הגהות רמ"א

לאו"ה ט"ו ב'.

(רמ"א) ואין חלוק

ד"מ ע"ב ח', תו"ח כ"ז ג', הגהות רמ"א

לאו"ה ט"ו א', הגהות רמ"א לאו"ה ט"ו ד'.

(רמ"א) ונוהגין לכתחלה

תו"ח כ"ז א'.

סעיף ג'

(רמ"א) וכל עוף

ד"מ ע"ב ז', תו"ח כ"ז ו'.

(רמ"א) וכן נוהגין

ד"מ ע"ב ו', תו"ח כ"ז ו' ע"ש שצ"ן לתו"ח

כ"ה, תו"ח כ"ה א'.

(רמ"א) סימן צ"ב

סעיף ד' וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) הריאה

ד"מ ע"ג ט', תו"ח ט"ו כ"א.

סימן ע"ג

סעיף א'

(מחבר) לכתחלה

תו"ח כ"ד א'.

(רמ"א) שיהא ראוי לאכילה

ד"מ ע"ג ב', תו"ח כ"ד ז'.

(רמ"א) ואם מנקבה

ד"מ ע"ג א', תו"ח כ"ד ו'.

(רמ"א) וכשנא לבשלה

ד"מ ע"ג י', תו"ח כ"ד ח'.

(רמ"א) מיהו אם לא הדיחה

הגהות רמ"א לאו"ה ח' ט'.

(רמ"א) וכן נוהגין

ד"מ ע"ג ג', ד"מ ע"ג ד', תו"ח כ"ד ב'

ובתו"ח שם ג' דאי אשתלי ובישל מותר והכי

נהוג, הגהות רמ"א לאו"ה ט"ז ד'.

סעיף ב'

(מחבר) וכדיעבד מותר

תו"ח כ"ד ה' אוסר ע"י ש"ך י'.

סעיף ג'

(רמ"א) וכן נוהגין

ד"מ ע"ג ה', תו"ח כ"ד ט'.

סעיף ד'

(מחבר) אם צלאו

תו"ח כ"ד י"ב, תו"ח צ"א ה', מחבר צ' ד'.

(מחבר) וכשפורים

ד"מ ע"א ד', ד"מ צ' י"ב, תו"ח כ"ד י"ב,

תו"ח כ"ט י"ב, תו"ח צ"א א', רמ"א ס"ח א',

מחבר ע"ג ד', רמ"א צ' ב'.

(רמ"א) מיהו אם נמלחה

ד"מ ע"ג ו', תו"ח כ"ד י"ב.

סעיף ה'

(מחבר) לא ימלחנו

מחבר צ' ד'.

(רמ"א) רק יש למלחה קצת

ד"מ ע"ג ז', תו"ח כ"ד י'.

(רמ"א) ומיהו אם ארתא

ד"מ ע"ג ז', ד"מ ע"ג י"א, תו"ח כ"ד י"א.

(רמ"א) וי"א שיש לקלוף

ד"מ ע"ג ח', תו"ח כ"ד י'.

(רמ"א) נהגו להרחיח

ד"מ ע"ג י', תו"ח כ"ד ח' ובתורת האשם

העיר דבסימנים אישתמיטתיה, הגהות רמ"א

לאו"ה ח' ט'.

(רמ"א) מיהו אם לא הדיחה

ד"מ ע"ג ה' אי"צ הדחה קמיתא ובתו"ח כ"ד

י' מיהו נוהגין להדיח תחלה.

סעיף ו'

(רמ"א) וי"א

ד"מ ע"ג ח', תו"ח כ"ו א'.

(רמ"א) ולכן אם הכבד

ד"מ ע"ג ט', תו"ח כ"ה א'.

(רמ"א) כדלקמן סי' צ"ב

סעיף ד' וש"נ.

(רמ"א) ואם אין הכבד דבוקה

תו"ח כ"ה ב'.

(רמ"א) מיהו הכבד עצמה

ד"מ ע"ג ט', תו"ח כ"ד ג', תו"ח כ"ה ג',

ובתורת האשם הק' דבסימנים כלל כ"ד כתב

רק דטוב להחמיר ובסימנים כלל כ"ה לא

הזכיר לדעת האוסר.

(רמ"א) עוף שמלאוהו כביצים

ד"מ ע"ג ט', תו"ח כ"ו ב'.

סימן ע"ד

סעיף א'

(מחבר) המחול

ד"מ ע"ד א', תו"ח ל"א א'.

(מחבר) כרבויו דם

ע"י ד"מ מ"ד א', ד"מ מ"ד א',* תו"ח ל"א

ב', מחבר מ"ד ט'.

(רמ"א) י"א שנהגו

ד"מ ע"ד ב', תו"ח ל"א ב' וטוב להחמיר

לכתחלה.

(רמ"א) ומותר למלוח

ד"מ ע"ה ב', תו"ח ט"ו י"ג, וע"ל מחבר ס"ה

ד'.

סימן ע"ה

סעיף א'

(מחבר) אין מחויקין

תו"ח ב' ה', תו"ח ה' ו', תו"ח י"א י"ב, תו"ח

ט"ו ה', תו"ח ט"ו י"א.

(מחבר) אלא אם כן אסמיק

תו"ח ב' ה'.

(רמ"א) וכ"ש אם נמלחו

ד"מ ע"ה א',* תו"ח י"א י"ב.

(רמ"א) מיהו לכתחלה

תו"ח ט"ו י"א.

(רמ"א) והדחה תחילה

ד"מ ע"ה א',** תו"ח ט"ו ה'.

(רמ"א) כשאר בשר

ד"מ ע"ה א',** תו"ח ב' ה'.

(רמ"א) ואם מלח

ד"מ ע"ה ג', תו"ח ט"ו י"ב.

(רמ"א) ואם נתבשלה כך

ד"מ ע"ה א', תו"ח ב' ה'.

(רמ"א) ומותר למלוח עם בשר

תו"ח ע' א'.

(רמ"א) נוהגין למלחה

ד"מ פ"ז ג' טוב למולחה לבר, ותו"ח ע' א'

דודואי אין היזק להחמיר למלוח לחוד.

ובסימנים שם כתב דגמורים שיש להם חלבון

וחלמון מולחין אותו לכתחלה, והשמיט

בקליפתו.

(רמ"א) מיהו בדיעבד
ע"י מנח"י ע"י ג'.

(רמ"א) וכל שומן

ד"מ ע"ה א', תו"ח א' ו' - ונכלל בדברי
הרמ"א דמותו למלחם עם בשר ע"י תו"ח
ט"ו י"ב.

סעיף ב'

(רמ"א) והכי נוהגין

ד"מ ע"ה ב', תו"ח ט"ו י"א.

סעיף ג'

(מחבר) ועכשיו

ד"מ ס"ה י"ח*.

סימן ע"ו

סעיף א'

(מחבר) הצלי אין צריך

מחבר ס"ה א', מחבר ס"ז ג', וע"י בתו"ח
צ"א ד' בשם המרדכי המובא בכ"י סי' ס"ח.

(מחבר) אבל אם דם

תו"ח ט' ב'.

סעיף ב'

(רמ"א) דצלי בעי הרהה תחילה

ע"י ד"מ ס"ח ז' ובר"מ הארוך שם בהרחבה
ורמ"א ס"ח ט' לענין הדחת בית השחיטה
ושאר דם בעין ובש"ך שם כ"א ובשפ"ד שם.

(רמ"א) והמנהג להדיחו תחילה

ד"מ ע"ו א', ד"מ ע"ז ב', תו"ח ט' א', וע"י
תו"ח כ"ד י', וע"י הגהות הרמ"א לאו"ה ב'
א' ואין נוהגין כרש"י ולעיל בתורת
המילואים ס"ט י"ב.

(רמ"א) מיהו אם לא הדיחו

ד"מ ע"ג ה', ד"מ ע"ו א', תו"ח ט' ב'.

(רמ"א) ובלבד שלא שהה

ד"מ ס"ט ד', ד"מ ע"ו א', תו"ח ה' ב' אין
ראי' לאיסור, תו"ח ט' ג' דעתי לאסור,
ובסימני תו"ח ט' ב' אסור ויש מקילין בזה.

(רמ"א) ואין חלוק בכל זה בין אווזות

ד"מ ע"ו ה', תו"ח ט' ו', הגהות רמ"א לאו"ה
ח' ה'.

(רמ"א) ובלבד שלא יהיו

תו"ח ט' ו', רמ"א ע"ז.

(רמ"א) ונהגו להחמיר כשצולין

ד"מ ע"ו א', תו"ח ט' ה'.

(רמ"א) ואין חלוק בכל זה בין אם רוצה

ד"מ ע"ו ב', תו"ח ט' ט'.

(רמ"א) כחצי צלייתו

ד"מ ע"ו ב', ד"מ ע"ו ז', תו"ח ט' ט', רמ"א
ע"ו ה', וע"י מחבר ס"ט כ"א.

(רמ"א) י"א דכל צלי

ד"מ ע"ג י', ד"מ ע"ו ג', תו"ח ט' י"ב.

(רמ"א) ואפילו נמלח תחלה

ד"מ ע"ו ד', תו"ח ט' י"א.

סעיף ג'

(מחבר) לא נקב

ד"מ כ"ב ד', מחבר כ"ב א'.

(מחבר) ואם נקר

מחבר ס"ז ב' וש"נ.

(מחבר) מחוטי דם

מחבר ס"ה א' וש"נ.

סעיף ד'

(רמ"א) ואנו נוהרין

ד"מ ע"ו ו', תו"ח י"ח א' לענין שפור, תו"ח
י"ט א' לענין סכין.

סעיף ה'

(מחבר) צלי שלא נמלח

תו"ח ט' י"ג.

(רמ"א) חצי צלייתו

רמ"א ע"ו ב' וש"נ.

(רמ"א) וה"ה שהמוהל

תו"ח ט' י"ג.

סעיף ו'

(מחבר) כשר שצולין

תו"ח ט' י'.

סימן ע"ז

(מחבר) עופות

ד"מ ע"ז א', אך בד"מ ע"ז ב' ובתו"ח ט' ו'
משמע שמתמיר.

(רמ"א) הפנימי ולא החיצון דשרי

ד"מ ע"ז ב' מותר בדיעבד, תו"ח ט' ו',
הגהות רמ"א לאו"ה ט' א'.

(מחבר) ולקדרה אסור

תו"ח ט' ו'.

(רמ"א) וכל זה בדיעבד

ד"מ ע"ז ב', תו"ח ט' ו', רמ"א ע"ו ב' (כפי'
ט"ז וש"ך שם) ובביאור הגר"א כאן אות ה'

פ"י דהיינו ליחה קצת כצלי, וכן משמע באמת
מד"מ אך בתו"ח כתב מפורש מליחה גמורה
ושהייה ע"ש וכפשוטו לשון הרמ"א כאן. וכן
מורה לשון הרמ"א לעיל סי' ע"ו.

(רמ"א) וכל זה מיירי

ד"מ ע"ז ב', תו"ח ט' ו' האחרונים החמירו
בדבר.

(רמ"א) כשר שלא נמלח

ד"מ ע"ז ב'.

סימן ע"ח

סעיף א'

(מחבר) המופל

תו"ח כ"ח ג'.

(רמ"א) מותר למשוש בשמן

ד"מ ע"ח ב' ותו"ח כ"ח ג' מותר בדיעבד.

(רמ"א) ופשטיד"א

ד"מ ע"ח א', תו"ח כ"ח ב'.

(רמ"א) בישול בקרירה

רמ"א לעיל ס"ט י"א וש"נ.

סימן פ"א

סעיף א'

(מחבר) חלב

תו"ח ס"ה ד'.

(מחבר) אבל מי רגלים

תו"ח ס"ה ה'.

סעיף ב'

(מחבר) אם הוא טרפות

תו"ח ע"א ג'.

(רמ"א) מיהו בהוגלד

ד"מ פ"א ג', ד"מ פ"א ה', תו"ח ע"א ג'.

(רמ"א) אבל ביתרת

(דבוראי טריפה לא מהני יב"ח - ד"מ נ"ז
י"ב, ד"מ פ"א ג', תו"ח ע"א ג', תו"ח ע"ג
ג', רמ"א נ"ז י"ח).

(רמ"א) ואם יש ס'

ד"מ פ"א ד', תו"ח ע"א ד'.

(רמ"א) ודוקא בשנתערב

ד"מ פ"א ד', תו"ח מ' א', תו"ח ע"א ד',
מחבר ק"א א'.

(רמ"א) חתיכה הראויה להתכבד

רמ"א ק"א א' וש"נ.

(רמ"א) ויש אוסרין

ד"מ פ"א ה', תו"ח ע"א ה' אוסר בסתם.

סעיף ג'

(מחבר) יאלי דיהמורתא

תו"ח ס"ה ד'.

סעיף ד'

(מחבר) שליא

תו"ח ס"ה ז'.

סעיף ה'

(רמ"א) והמנהג כסברא הראשונה

תו"ח ס"ה ג'.

סעיף ו'

(רמ"א) והכי נוהג

ד"מ פ"א ז' איני חולק על המנהג במקום
שנהגו להקל אבל במקום שאין מנהג אין
ראוי להקל, ד"מ פ"ז ח', תו"ח ס"ה ח', תו"ח
ע"ט ב', תו"ח ע"ט ג', רמ"א ס"ד ט' וש"נ,
רמ"א פ"ז ט', רמ"א פ"ז י'.

(רמ"א) ומיהו

ד"מ פ"א ז', תו"ח ס"ה ט'.

(רמ"א) ויש אוסרים

ד"מ פ"א ז', תו"ח ס"ה ח', תו"ח ע"ט א'.

סעיף ז'

(מחבר) חלב אשה

תו"ח ס"ה ה'.

(מחבר) ותינוק יונק תו"ח ס"ה ו'.

(רמ"א) ועיין באה"ע

ד"מ פ"א ח', תו"ח ס"ה ו' נתעברה לתינוק, ועי' מנח"י שם ס"ק י"ג בכוונת הרמ"א כאן.

(רמ"א) הלב מצרית

ד"מ פ"א ט', תו"ח ס"ה י"א ע"ש, שו"ת הרמ"א סס"י נ"ד.

סעיף ה'

(מחבר) דכש דבורים

תו"ח ס"ה א', ועי' רמ"א ק"ז ב' וש"נ.

סעיף ו'

(רמ"א) ואין אנו צריכין

תו"ח ס"ה א', תו"ח ס"ה ב'.

סימן פ"ג

סעיף א'

(רמ"א) וי"א

ד"מ פ"ג א'.

סעיף ה'

(מחבר) אינו אלא מדרבנן

ד"מ פ"ג ג', תו"ח כ' ג'.

(רמ"א) ויש אוסרים

ד"מ פ"ג ב', תו"ח כ' ג'.

(רמ"א) מלבד בהערינג

ד"מ פ"ג ב', תו"ח כ' ה', תו"ח כ' ו'.

(רמ"א) ואפילו בשאר דנים

ד"מ פ"ג ב', תו"ח כ' ג', תו"ח כ' ו'.

(רמ"א) ואם רואה שהרגים

ד"מ פ"ג ב', תו"ח כ' ז'.

(רמ"א) וכל זה לכתחלה

ד"מ פ"ג ג', תו"ח כ' ג' והכי נהוג לכתחלה דטוב להחמיר במקום שאין פסידא לגבי שאר

דגים המונחים יחד, ותו"ח כ' ז' לגבי הערינג השרויים יחד.

(רמ"א) ודוקא דלית בהו שמנונית

ד"מ פ"ג ג', תו"ח כ' ג'.

(רמ"א) והיבא דהרגים

ד"מ פ"ג ג', תו"ח כ' ח'.

סעיף ז'

(רמ"א) או עובר כוכבים

עי' רמ"א פ"ו א' וש"נ.

סימן פ"ד

סעיף א'

(מחבר) שרצים

תו"ח נ"ג א'.

(רמ"א) אבל אסור

ד"מ פ"ד א', תו"ח נ"ג א'.

(מחבר) ואם פירשו

תו"ח נ"ג ב'.

סעיף ב'

(מחבר) הנדלים כמים

תו"ח נ"ג א' הביא ב' הדיעות ובסימנים פסק להקל, ובמנח"י שם ב' ובתורת האשם כתבו דמד"מ הארוך משמע להחמיר, אך באורה מישור כתב דאין משם ראייה.

סעיף ג'

(רמ"א) אבל מותר

תו"ח נ"ג ג'.

(רמ"א) וכן מותר

ד"מ פ"ד ב', תו"ח נ"ג ד'.

סעיף ד'

(מחבר) תולעים

ד"מ פ"ד ב'*, ותו"ח מ"ו ה' ותו"ח מ"ז ב' כדעה הראשונה לגבי פירש ומת, ומחבר לקמן סעיף ט"ז הביא לדעת המתירין ובש"ך שם שכן דעתו לפסק הלכה והמנח"י מ"ו י"ג חולק על פירושו.

(מחבר) אפילו לא הגיעו לארץ

תו"ח נ"ג ב'.

(רמ"א) ויש אוסרים אם חורו נקוב

ד"מ פ"ד ג', תו"ח מ"ו ו'.

סעיף ה'

(רמ"א) והוא הדין

תו"ח מ"ו י'.

(רמ"א) וימכרנו לישראל

בהגהות הרמ"א לאו"ה מ"א א' בתולעים הגדלים במחובר שכו' או"ה צריך למוכרן לא"י כתב ודוקא שמוכרן לו מעט מעט דליכא למיחש שמא יחזור וימכרנו לישראל, (וזה כפי שרצה לומר הנקוה"כ כאן ודלא כמנח"י מ"ו ל"ד במסקנתו - ולא ראו הגהות הרמ"א שם).

סעיף ו'

(מחבר) בעודם במחובר

תו"ח מ"ו א'.

(רמ"א) תולעים הנדלים בכמהין

ד"מ פ"ד ד', תו"ח מ"ו א', הגהות רמ"א לאו"ה מ"א י"א.

(רמ"א) ופעמים נמצא

ד"מ פ"ד ה' יש להחמיר כהרשב"א, ובבאר הגולה ובביאור הגר"א י"ז דכך כוונתו כאן, ובתו"ח מ"ו ב' אם הפרי חי אסור התולע ואם נתבשל שרי ובש"ך כ' דכך כוונתו כאן, ובמנח"י מ"ו ז' דהרמ"א פוסק כהר"א"ש ושאני הכא דמתוך קוטנו רוחש, וכעיי"ז באורה מישור פ"ד ו' דהרב קמ"ל הנקודה זו היא תולעת ע"ש, והרב השמיט כאן מש"כ בתו"ח משום דאין נפק"מ כ"כ בחומרא זו דבלא"ה אדם משליך התולע משום מיאוס, ובתו"ח מ"ו ז' אפשר דמותר במקום שיש ספק אם הרחש מצוי.

(רמ"א) כמו התולעת עצמו

תו"ח מ"ו ג'.

סעיף ז'

(מחבר) פרי

תו"ח מ"ו ד'.

סעיף ח'

(מחבר) ואם שהה

תו"ח מ"ו ד'.

(מחבר) ומכל מקום

ד"מ פ"ד ג', תו"ח מ"ו ו', תו"ח מ"ו ז'.

(רמ"א) ולא מהני בהם

בתו"ח מ"ו ז' הביא והמנהג דבוררין הקטניות ע"ג השלחן ובוררין הנקובין מהם וכ' שם בתורת האשם דלפי דברי הרשב"א שפסק כאן הרמ"א לא סגי בבדיקה זו ולכן לא הזכיר לבדיקה זו בהגהותיו וכן בסימני תו"ח השמיטה. אך יל"ע מל' התו"ח שם שכ' בסו"ד דחשבין לבדיקה זו כאילו בירר כל א' בפני עצמו, וכן הביאה הט"ז כאן בס"ק י"ד.

סעיף ט'

(מחבר) עבר ובישל

תו"ח מ"ו ז'.

(רמ"א) כי אין לך פרי

תו"ח מ"ו ח' ובקטנים אזלינן לחומרא ואם שאר דברים ג"כ בקדירה ודאי שרי. ובלחם חמודות חולין פ"ג אות רפ"ט כתב שיש כאן חזרה מתו"ח להגהותיו, אך מהש"ך ס"ק ל' נראה שאין כאן חזרה וכאן כתב לדינא ובתו"ח כתב לחומרא - כ"כ בכנה"ג הגב"י ס"ק ע'. ובספרו שו"ת בעי חיי חיו"ד סי' קכ"ז כתב שהנכון דאין כאן סתירה כי מ"ש בתו"ח להחמיר כמהר"א היינו לאסור הפרי עצמו ומ"ש בהגהות הוא להתיר התבשיל וקאי על המחבר שכ' ואם נמצאו בקדרה וכו'. ובאורה מישור ו' כתב דהרב השמיט חומרא זו כאן דבלא"ה משליכים פרי קטן משום מיאוס.

(רמ"א) ודוקא מאכל

ד"מ פ"ד ו', מחבר כאן י', מחבר ק' ד'.

סעיף י'

(מחבר) ירקות

שם.

סעיף י"א

(מחבר) אשה שנמצא

תו"ח מ"ו ט'.

סעיף י"ב

(מחבר) מרקחת

תו"ח מ"ו ד'.

סעיף י"ג

(מחבר) דכש

תו"ח מ"ו ח', ועי' רמ"א ק"ז ב' וש"נ.

סעיף י"ד

(מחבר) חטים
תור"ח מ"ז י'.

סעיף ט"ו

(מחבר) מיני עופות
ד"מ פ"ד ז', תור"ח מ"ז ג'.

סעיף ט"ז

(מחבר) כל תולעים
תור"ח מ"ז א', (הגהות רמ"א לאור"ה מ"א ח').

(דמ"א) ואפילו פירשו

ד"מ פ"ד ח', תור"ח מ"ז ב'.

(מחבר) והוא שפירש מת

מחבר לעיל פ"ד ד' וש"נ.

(דמ"א) ונהגו להקל

תור"ח מ"ז ב'.

(דמ"א) עוד נוהגים

ד"מ פ"ד ט', תור"ח מ"ז ב'.

(דמ"א) וטוב להחמיר

ד"מ פ"ד י' טוב להחמיר אמנם המנהג הוא פשוט להקל, תור"ח מ"ז ב' אינן אוסרין תעורבות.

סעיף י"ז

(מחבר) שרץ

ד"מ קנ"ה ג', רמ"א קנ"ה ג'.

סימן פ"ו**סעיף א'**

(דמ"א) או עובר כוכבים

תור"ח ס"ו ב', רמ"א פ"ג ז', ועי' רמ"א קי"ד ה' וש"נ.

סעיף ב'

(דמ"א) ודוקא כביצים

ד"מ פ"ו א', תור"ח ס"ו א'.

סעיף ג'

(מחבר) ביצת נבילה

תור"ח ע"א א'.

(מחבר) ואפילו נתערבה

ד"מ ק"י ב', תור"ח מ"ב א', תור"ח ס"ג ג' ביצה לא חשיבי ובטלה והכי נהוג, רמ"א ק"י א'.

(מחבר) אבל ספק

תור"ח ע"א ב'.

(מחבר) אם היא ביצת נבילה

הגהות רמ"א לאור"ה כ"ו י"א.

(דמ"א) ואם

תור"ח ע"א ג'.

(דמ"א) נשחטה התרנגולת

בדברי חמודות חולין פ"ג אות שכ"ז כתב דט"ס הוא וצ"ל הטילה התרנגולת ביצים. וכ"כ בב"י ובתור"ח.

סעיף ד'

(מחבר) הכה
תור"ח ס"ד א'.

סעיף ה'

(דמ"א) ואם היא נקובה
ד"מ פ"ו ד', תור"ח ס"ג א'.

(מחבר) וצריך ס"א

ד"מ ס"ג ב', מחבר צ"ח ד'.

(דמ"א) ואפילו אינה שלימה

ד"מ פ"ו ה', תור"ח ס"ג ג'.

(דמ"א) וקליפות האיבור

ד"מ פ"ו ב', תור"ח ס"ג ד'.

סעיף ו'

(דמ"א) וי"א

ד"מ פ"ו ג' סתם נוהגין לאסור וכ"כ בתור"ח ס"ג א' ובסימנים שם, ועי' תור"ח ע"ד ג' לענין ביצת דשיל"מ דיש לסמוך אדברי המקילין ובמנח"י שם ס"ק י' דלפי הרמ"א כאן יש להתיר רק בהפס"מ, ובמחצה"ש אור"ח סי' תקי"ג ז' כתב דמהמ"א שם משמע דפסק כהתור"ח.

סעיף ז'

(דמ"א) ויש אומרים

ד"מ פ"ו ו' ובתור"ח ס"ד ב' ולא ידעתי טעם האיסור.

סעיף ח'

(מחבר) ביצת עוף

תור"ח ס"ד ג', ועי' מחבר לעיל ט"ו א', מחבר ס"ו ב', ותור"ח ס"ב ב'.

סעיף ט'

(מחבר) מריפה

תור"ח ע"ג א', מחבר נ"ד י"ח.

סעיף י'

(מחבר) אין מוכרין

תור"ח ס"ז ג'.

(מחבר) אבל מותר

תור"ח ס"ז ב'.

(דמ"א) ויש אומרים

ד"מ פ"ו ז', תור"ח ס"ז ד'.

(דמ"א) דאין נוהרין

רמ"א קי"ב ב' וש"נ.

סימן פ"ז**סעיף א'**

(מחבר) דרך בישול

תור"ח ס"ב ח'.

(דמ"א) כל בשר בחלב

ד"מ פ"ז א', ד"מ פ"ז ב', תור"ח ס"ב ח', תור"ח פ"ה ג', מחבר לקמן ג', מחבר צ"א ח'.

סעיף ג'

(מחבר) בחלב טמאה

ד"מ פ"ז ב', תור"ח ס"ב ח'.

(דמ"א) ואינו רק מדרבנן

ד"מ ס"ו ט', ד"מ פ"ז א', ד"מ פ"ז ב', ד"מ צ"ח ב', תור"ח ס"ב ח', תור"ח ע"ו ד', תור"ח פ"ה ג', תור"ח פ"ה י"ג, מראית העין ד"מ ס"ו ט' המנהג הפשוט להתיר, תור"ח ס"ב ח'.

סעיף ד'

(דמ"א) ונראה לי

בד"מ פ"ז ב' השאיר דין זה בצ"ע, ובתור"ח ס"ב ח' תמה על הרשב"א ובסימנים שם כתב ויש מחמירים.

סעיף ה'

(מחבר) אם הם גמורות

בד"מ פ"ז ג' ובתור"ח ע' א' דיש להחמיר שיהיו גמורות בקליפתן לגמרי, ובנתערבו יש להקל כל שיש להם חלבון וחלמון אע"פ שרכים. ובסימני תור"ח שם כ' שגמורים שיש חלבון וחלמון אסורים לאכלן בחלב ולא הזכיר דין ביצים בקליפתן. בש"ך י' ובדברי חמודות פ"ח אות ט' צ"ע קצת למה לא הגיה כאן הרמ"א כלום. ובמנח"י ע' ב' שהרב סתם כאן לענין בשר בחלב להקל כהמחבר וברמ"א ע"ה א' לענין מליחה החמיר ע"ש.

(מחבר) אבל אם אכלם

תור"ח ע' ב'.

סעיף ו'

(דמ"א) י"א דאסור לחתות

ד"מ פ"ז א', ותור"ח ע"ו י"ב עי"ש דאף אסור לבשל בכלי עכו"ם בבית ישראל.

(דמ"א) עוד כתבו דאין לערב

ד"מ פ"ז א', תור"ח פ"ה ג' ובסימנים וקצת מחמירים והמחמיר תע"ב.

(דמ"א) עוד כתבו דהכלי שעושים בו

ד"מ פ"ז א', תור"ח ע"ו י"ב, ובד"מ ותור"ח משמע דאסור אפי' בדיעבד וכ"כ במנח"י שם ס"ק כ"ז אך כאן סיים ובדיעבד אין לחוש וכו'.

(דמ"א) ולכן יש לאסור

ד"מ פ"ז א' ובמדינות אלו נוהגין בהן היתר ע"ש, תור"ח ע"ו ח' ולא ראיתי שנוהרין בזה באלו המדינות עי"ש הטעמים.

(דמ"א) להשתמש מן הקדרות

בכנה"ג פ"ז הגה"ט ז' דהרב שינה לשון מהרי"ו וקמ"ל לאסור להשתמש בכל מה שנתבשל בקדרות אלו לכל דבר ע"ש.

(דמ"א) חומרות בעלמא

ד"מ צ"א ב' ציין לדינים אלו טריפות מכח הרחקת בשר בחלב.

סעיף ח'

(מחבר) יש מי שאומר ד"מ פ"א ו'.

סעיף ט'

(רמ"א) וכן נוהגין

ד"מ פ"א ז' במקום שאין מנהג אין ראוי להקל, ד"מ פ"ז ח', תו"ח ס"ה ח' והכי נהוג לכתחלה, תו"ח ע"ט ב', ובסימני תו"ח שם סיים ויש מתירין בדיעבד בכל ענין, תו"ח ע"ט ג', רמ"א פ"א ו', רמ"א פ"ז י'.

סעיף י'

(רמ"א) לכתחלה אין להניחו ד"מ פ"ז ט', תו"ח ע"ט ה'.

(מחבר) שנמלה וכו'

ד"מ פ"ז ט', תו"ח ע"ט ב', תו"ח ע"ט ה'.

(מחבר) יום אחד

דין כבוש לקמן ק"ה א' וש"נ.

(רמ"א) ואם העמיד בו

ד"מ פ"ז ח', תו"ח ע"ט ב'.

(רמ"א) ויש מקילין

ד"מ פ"ז ז'.

(רמ"א) ובמקום הפסד יש להקל

תו"ח ע"ט ג' בדיעבד יש להתיר.

(רמ"א) אותו חלב מותר

תו"ח ע"ט ד'.

סעיף י"א

(מחבר) אם העמיד

ד"מ פ"ז ח', תו"ח ע"ט ב'.

(רמ"א) ודוקא

ד"מ פ"ז ח'.

סימן פ"ח

סעיף א'

(מחבר) אסור להעלותו

תו"ח ע"ז ט'.

סעיף ב'

(מחבר) מקפידים

ובתו"ח השמיט דין מקפידים ע"ש.

(מחבר) ואפי' המכירים

ד"מ פ"ח ב', תו"ח ע"ז ט' וכן נהגו.

(מחבר) שכל אחד אוכל

ד"מ פ"ח א' בארוך משמע דבעינן היכר וגם שתי מפות אמנם המנהג להקל.

(רמ"א) ודוקא

ד"מ פ"ח א', תו"ח ע"ז ט'.

(רמ"א) (ארוך והגהות אשר"י)

בציון המראה מקום, עי' בכנה"ג הגה"ט אות י"ב דזה אינו נכון דאוו"ה ס"ל דכל דבר שהוא בר אכילה לא מהני הפסק, ובטושו"ע הוצאת "מכון ירושלים" כתבו שבעל כנה"ג

לא זכה לראות ד"מ הארוך שכי' על דברי או"ה - וכ"ה בהגהות אשר"י וכ"ה בכ"י ע"כ. וזה אינו כי גם בקצר וגם בארוך אחרי שהביא דברי או"ה כתב ול"נ דאם אין אוכלין מן הפת וכו' וע"ז סיים וכ"ה בהגהות אשר"י וכו'. וכ"ה בדרישה פ"ח א' שמקור דברי הרמ"א הם רק מהג"ה אשר"י, ופשוט.

(רמ"א) אעפ"י ששותין מן הכלי

ד"מ פ"ח א', תו"ח ע"ז ט' אין לך היכר גדול מזה.

(רמ"א) מנורה

ד"מ פ"ח א', ותו"ח ע"ז ט' צריך שיהא גבוה קצת, ועי' ביד יהודה ארוך ה' סברא מדוע השמיטו הרמ"א אך לדינא כתב בקצר "כהד"מ והתו"ח והט"ז ד'.

(רמ"א) שלא לשתות

ד"מ פ"ח א', תו"ח ע"ז י'.

(רמ"א) מפת אחד

מחבר פ"ט ד' וש"נ.

(רמ"א) ליחד בלי של מלח

ד"מ ק"ה י"ז דאין לחוש רק במקום דנשתמש בשר אצל קערה וכה"ג וכמו שהוא המנהג ליחד כלי למלח שמביאין על השלחן לבשר וחלב אבל בלא"ה אין לחוש כלל וכו' ע"ש, תו"ח נ"ז ז', רמ"א צ"ה ז' וש"נ.

סימן פ"ט

סעיף א'

(מחבר) והלועים

ד"מ פ"ט ה', תו"ח ע"ז א' מהב"י ועוד שם מאר"ה.

(רמ"א) ואם מצא

ד"מ פ"ט א', תו"ח ע"ז א'.

(רמ"א) ויש אומרים

ד"מ פ"ט ה', תו"ח ע"ז א'.

(רמ"א) והמנהג הפשוט

ד"מ פ"ט ה', תו"ח ע"ז א' אפילו בלא קינוח והדחה עיי"ש במנח"י ג'.

(רמ"א) או אחר כך

ד"מ פ"ט ה', תו"ח ע"ז א' וכן נהגו.

(רמ"א) לנקרו ולהסירו

ד"מ פ"ט ה' מאר"ה על הנוהגין להמתין שעה אם מצא צריך לקנחו ולהסירו, תו"ח ע"ז א'. ולעיל הביא כבר דלאחר ו' שעות אם מצא צריך להדיח פיו ומה שכפל הרמ"א דין זה כאן לאשמועינן דאפילו למאן דמיקל דסגי בהמתנת שעה אעפ"כ אם מצא בשר בין שיניו אי"צ שוב להמתין שעה מעת שמוציאו. ואע"פ שהרמ"א לא כתב בפירושו דא"צ שהייה שנית מ"מ מוכח מתו"ח שם שכך כוונתו דלהקל בא ולא רק להחמיר דלבעי הדחה, מדהביא שם דברי הר"ן וסיים וה"ה

לענין המנהג בהמתנת שעה. וכ"מ מדברי חמודות פ"ח אות כ"ה ובכנה"ג פ"ט הגה"ט ט'. וכן מוכח מדברי הט"ז סוף ס"ק ב' דס"ל שם שהדחה וקינוח בעי אע"פ שלא מצא בשר, ובע"כ דהרמ"א להקל בא בזה.

(רמ"א) ויש אומרים

ד"מ פ"ט ה' אין לו לברך, תו"ח ע"ז א' לכתחלה לא יברך, אך בתורת האשם לתו"ח שם העיר שבסימני תו"ח השמיט חומרא זו.

סעיף ב'

(מחבר) אבל נבינה

תו"ח ע"ז ב'.

(מחבר) ואם הוא בלילה

בתו"ח ע"ז ב' ובסימנים מסיק דאף ביום בעי נטילה. ובר"מ פ"ט ד' כתב דבעי נטילה בלילה גם לשיטת ר"ת דלא מצריך קנוח והדחה.

(מחבר) ולהדיחו

ד"מ פ"ט ג', תו"ח ע"ז ב' וכבר נהגו העולם.

(רמ"א) וכן נוהגין

ד"מ פ"ט ב', תו"ח ע"ז ב' הרבה נוהגים.

(רמ"א) אפילו בשר עוף

עי' בית הלל פ"ט א' ובאורח מישור פ"ט ו' בדיוק לשון הרמ"א לענין תבשיל של בשר אחר גבינה קשה.

סעיף ג'

(רמ"א) ויש מצריכים נמילה

ולקמן ברמ"א ונהגו עכשיו להחמיר אחר תבשיל של בשר כמו בשר עצמו, וכ"כ בר"מ פ"ט ז' ובתו"ח ע"ז ד' ובסימנים שם, ובתו"ח ע"ז ג' דהכי נהגו אם אכל תחלה תבשיל של חלב אבל איפכא לא מהני נטילה ובסימנים שם כתב דבעי קנוח והדחה. וליישב כל זה כ' במנח"י דבאוכל תבשיל של בשר יש חילוק במאכל שלאחריו, דאם הוא רק תבשיל של גבינה לפי הרמ"א כאן סגי בנטילה ולפי דבריו בסימנים ע"ז ג' בעי גם קנוח והדחה, אך הבא לאכול גבינה ממש אחר תבשיל של בשר בזה נהגו להחמיר לגמרי כמו אחר בשר עצמו.

(רמ"א) ושומן של בשר

ד"מ פ"ט ו', תו"ח ע"ז ד'. ועי' בט"ז ה' מתו"ח שם לענין שומן עוף, אך בד"מ שם כתב שמעתי שרבים מקילין בשומן עוף ע"ש, וכ' בדברי חמודות פכ"ה אות ל"א דמדסתם כאן משמע שלדינא אין חילוק.

(רמ"א) ונהגו עכשיו להחמיר

ד"מ פ"ט ו', ד"מ פ"ט ז', תו"ח ע"ז ג', תו"ח ע"ז ד', ועי"ל כאן ברמ"א ויש מצריכים.

(רמ"א) מיהו אם אין בשר

ד"מ פ"ט ו', תו"ח ע"ז ד'. ועי"ל לעיל מחבר פ"ז ה' לענין ביצים שאינן גמורות וש"נ.

(דמ"א) וכן נוהגין לאכול
ד"מ פ"ט ז', תו"ח ע"ו ג'.

(דמ"א) כשר

בדברי חמודות פכ"ה אות ל"ב ובאליה רבה
או"ח קע"ג ג' וא"ז שם ב' הביאו דדעת
הרמ"א בסימני תו"ח ע"ו ד' דבכשר ממש
בעי קינוח והדחה.

(דמ"א) אם נגע בהן בידיו

ד"מ הארוך או"ח קע"ג, ד"מ פ"ט ז', תו"ח
ע"ו ג'.

(דמ"א) שמש המשמש

תו"ח ע"ו ה'.

סעיף ד'

(מחבר) מי שאכל גבינה

ד"מ צ"א ב', תו"ח ע"ו ז', רמ"א פ"ח ב',
מחבר צ"א ג'.

(מחבר) שיורי פת

בד"מ צ"א ב' ובתו"ח ע"ו ז' הוסיף מהג"ה
אשר"י ואדם שאוכל גבינה ורוצה לאכול
בשר צריך להעביר מעל השלחן כל הלחם
שהיה עם הגבינה ולהביא לחם אחר עם
הבשר.

(דמ"א) וכן להפך אסור

ביד יהודה פיה"ק הק' הדמחבר כתב על מפה
שאכלו בה בשר לרבנותא הגם דשהה כ"כ
ומסתמא לא נמצא עוד פרוורין עליו אעפ"כ
אסור מכ"ש להיפך והרמ"א שכתב וכן
להיפך ללא צורך דכ"ש הוא ופשוט ע"כ. אך
באמת כן הוא לשון הרשב"א בח"א סי' ע"ו
שצינו בב"י שאסור לאכול גבינה על מפה
שאכלו עליה בשר וכן לאכול בשר על מפה
שאכלו עליה גבינה, וצ"ל דקמ"ל דגם
בגבינה יש שמנונית הנדבקת וכמ"ש הלבוש
כאן משום שומן חלב. אך זאת ק"ק למה צוין
כאן, כן משמע בארוך (והוא באו"ה מ' י"א
בהג"ה), בעוד שכ"מ משו"ת הרמב"ן המובא
בב"י ויותר מפורש ברשב"א הנ"ל.

(דמ"א) מיהו על ידי נעיצה

בתו"ח ע"ו ז' ובסימנים מיהו אם קנחו הסכין
תחלה היטב ונעצו, ובכנה"ג פ"ט הגב"י ט"ז
הביאו להלכה ע"ש, וביד יהודה פ"ט ארוך
סוף ז' הק' דתרת"ל ל"ל דכל שעשה נעיצה
מה צריך לקנחו מיד תחילה עי"ש מיהו
דבריו ברמ"א מתוקנים. ועי' בד"מ צ"א ב'
שהביא כן מכלבו, אך לפנינו בכלבו ליתא
בלשון הזה.

דיני נעיצה:

ד"מ י' ג', ד"מ י' ה', ד"מ ס"ט מ"ב, ד"מ
צ"א ב', ד"מ ק"ה ה', ד"מ קכ"א י"ח, תו"ח
י"ז ה', תו"ח כ"ג ז', תו"ח ס"א י"ג, תו"ח
ע"ו ז', מחבר י' א', מחבר י' ג', רמ"א ס"ט
כ', רמ"א צ"ד ז', מחבר קכ"א ז'.

(דמ"א) נהגו כל ישראל
ד"מ צ"א ב', תו"ח ע"ו ז' מנהג יפה.

סימן צ'

סעיף א'

(מחבר) בין של קמנה

תו"ח כ"ט ה'.

(מחבר) וכחל מן המניין

ד"מ צ"ב ג', תו"ח כ"ט ב', תו"ח כ"ט ג',
תו"ח כ"ט ז', מחבר צ"ח ח'.

(מחבר) בין כך ובין כך

תו"ח כ"ט ד'.

(מחבר) ואין משערין

תו"ח פ"ה ט"ז, מחבר צ"ט ד'.

(דמ"א) ויש אומרים

ד"מ צ' ד', תו"ח כ"ט ז'.

סעיף ב'

(דמ"א) במקום הפסד מרובה

ד"מ צ' א' אין להחמיר בדיעבד, תו"ח כ"ט
ג'.

(דמ"א) ומה שנהגו

ד"מ צ' א', תו"ח כ"ט ו'.

(דמ"א) ולצלי נוהגין

ד"מ צ' ב', תו"ח כ"ט ט'.

(דמ"א) ואם נצלה וכו' ואם לאו וכו' ואין

לאסור

ד"מ צ' י"ב, תו"ח כ"ט י"ב.

(דמ"א) נתהפך השפור

שפורים שלנו - עי' מחבר ע"ג ד' וש"נ.

(דמ"א) נוהגין בו איסור לכתחלה

ד"מ צ' ז', תו"ח כ"ט א', תו"ח כ"ט ג', תו"ח
כ"ט י"ד.

(דמ"א) נתייבש

ד"מ צ' ו', תו"ח כ"ט א'.

(דמ"א) ואם עבר וכשלו בקדרה

ד"מ צ' ה', תו"ח כ"ט ב'.

(דמ"א) אם נקרע שתי וערב ושחו בכותל

אם לא שהיה ס' במים דאז הכחל מותר ויש
אוסרין הכחל אף בדאיכא ס' - תו"ח כ"ט ב'.

(דמ"א) מיהו אם נתייבשה

ד"מ צ' ה', תו"ח כ"ט ח'.

(דמ"א) ולעשות פשטיד"א

ד"מ צ' ז', תו"ח כ"ט י' תלמידי חכמים
נמנעים ולא חזינן בקמאי דהוו מוחין בנוהגני
היתר לאחר שנחתך וכו'.

(דמ"א) יש מחמירין שלא לאפות

ד"מ צ' ח', תו"ח כ"ט י"א דמותר, עי' רמ"א
צ"ז א' ותו"ח ל"ה ט'.

סעיף ג'

(דמ"א) ובל שבן כחל

ד"מ צ' י"א, תו"ח כ"ט ט"ו.

(דמ"א) וה"ה לצלות

ד"מ צ' י"א, תו"ח כ"ט י"ד.

(דמ"א) ואם קרעוהו כדינו

ד"מ צ' י', תו"ח כ"ט י"ד גם אחר מליחה.

(דמ"א) וכן אם הניחו

ד"מ צ' י"א, תו"ח כ"ט י"ד.

(דמ"א) כבוש כמבושל

לקמן ק"ה א' וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) צליית

מחבר ע"ג ד'.

(מחבר) מליחת

מחבר ע"ג ה'.

(דמ"א) ואין למלחו

ד"מ צ' י', תו"ח כ"ט י"ג טוב להחמיר אם
לא בהפס"מ ואף בלא הפסד יש להקל,
ובסימנים שם ולצורך הפס"מ יש להקל אפי'
לא נקרעה ונמלחה ע"ג בשר. ובכנה"ג סי' צ'
הגה"ט י"ז ובספרו שו"ת בעי חיי חיו"ד סי'
קל"ב כתב שדברי הרמ"א לקוחים מאו"ה
שהרי סיים דבריו (ארוך כלל י"ח) ולכן נראה
שכאן בס' המפה הסכים לדברי או"ה דבלא
קריעה אפי' בדיעבד אסור, וחזר בו ממש"כ
בס' תורת חטאת ומסכימין דבריו כאן עם
אלו שבסימנים.

(דמ"א) עור הקיבה

ד"מ פ"ז ט', תו"ח ע"ט ה'.

סימן צ"א

סעיף א'

(מחבר) שצריך להריח

עי' תו"ח כ"א א', תו"ח כ"א ד', מחבר י' א',
מחבר י' ב', מחבר י' ג', מחבר לקמן צ"א
ה' לענין אחד מלוח וש"נ, מחבר יו"ד קל"ז
ד'.

סעיף ב'

(מחבר) כל מידי דבעי

תו"ח ה' ו', תו"ח י"ז ד', תו"ח כ"א א',
(תו"ח כ"ב א').

(דמ"א) לחלוות קצת

ד"מ צ"א א' בחילוק הראשון.

(דמ"א) דבר יבש ממש

ד"מ או"ח תמ"ז י"ב, תו"ח פ"ה ג' (כפי'
הט"ז כאן בדברי הרמ"א), רמ"א או"ח תמ"ז
ו', רמ"א ק"ה י"ג.

(דמ"א) אם לא בלע הכלי רק בצונן

ד"מ צ"א א' בחילוק השלישי וזה הת"י נ"ל
עיקר, תו"ח י"ז ד' וש"נ, ד"מ או"ח תמ"ז
י"ב. ולפי הט"ז כאן ג' מותר בזה יבש חם
וצונן לח, אך בד"מ צ"א א' ותו"ח י"ז ד'
משמע דמותר רק צונן בצונן כמ"ש שם חמץ
ומצה צונן וכיו"ב העיר הרעק"א כאן ד"ה

אפי' מצה בחמין. וצ"ל לדבריו דהרמ"א כאן חזר בו מדבריו שם. וכ"מ מאו"ח סי' תנ"א סעיף כ"ב שסתם כדברי המחבר להתיר כלים שנשתמש בהם חמץ בצונן להשתמש בהם מצה אפילו בחמין. וע"ע רמ"א ס"ט א' וש"נ לענין כלי ששורין בו לכתחלה חיישינן שמא לא הדיחו יפה ובדיעבד שרי, מחבר ס"ט ט"ז ויש אומרים וש"נ, מחבר ס"ט י"ז וש"נ, מחבר צ"ד ג' עיי"ש וש"נ, הגהות רמ"א לאו"ה ג' ב'.

(רמ"א) בלא הדחה בלל

בתו"ח י"ז ד' סיים ומ"מ נ"ל דלכתחלה יש להחמיר בכל ענין ובדיעבד שרי בכל ענין ושעת הדחק כגון שנתאכסן בבית עכו"ם כדיעבד דמי. ועי' בכנה"ג הגב"י ד' שכתב וק"ק למה לא ביאר כן במור"ם (אך באמת הרמ"א כאן בהג"ה לא היה יכול לכתוב על דבריו כאן דלכתחלה יש להחמיר בכל ענין עי' מנח"י י' שם דלאו דוקא בכל ענין יש להחמיר עיי"ש וכ"כ בתורת האשם, וגם לפי הט"ז שהרמ"א כאן התיר דבר שנשתמש בו צונן להשתמש בו בצונן לח, דג"כ לכתחלה הוא). וסיים הכנה"ג ומ"מ קשה שהיה לו לכתוב דשעה"ד כגון שנתאכסן בבית הגוי כדיעבד דמי.

(רמ"א) סימן קכ"ב

בערוה"ש סעיף ד' הגיה סימן קכ"א והוא שם בסעיף ה' והכי נוהגין, ובסעיף ז' שם להגעיל אפי' לצונן. וכן ציין באמת בד"מ צ"א א' ובתו"ח י"ז ד' לסי' קכ"א. אלא שבתו"ח כתב וכ"כ הטי"ד בהדיא ובזה תמהו עליו בתורת האשם שם והש"ך כאן ג' דלא כ' כן בטור, ועי"ש שכ"כ בד"מ קכ"א א' ד"מ קכ"א ה', ד"מ קכ"א י"ז. ולאוקמי הגי' שנדפס כאן בשו"ע אפשר לומר דכוונתו כמו שציין בתו"ח שם י"ז ד' א"נ דחילוק יש אם רחץ הכלי תחלה או לא כמ"ש בי"ד סי' קכ"ב וא"כ כאן מחמיר דכ"ז מיירי ברחצו היטב. אך באמת גם על דבריו שם הק' בתורת האשם ובש"ך ג' כאן דלא נמצא שם להדיא רק לענין אינו ב"י דצריך הכלי להיות נקי ועי' בחו"ד ד' מה שתי'.

סעיף ג'

(מחבר) צריך ליוהר

מחבר פ"ט ד' וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) רותחין

תו"ח כ"ג א', מחבר ק"ה ג' וש"נ.

(רמ"א) מותר בדיעבד

ד"מ צ"א ג' אינו נאסר בדיעבד, תו"ח כ"ג ה' אין להקל כ"א במקום הצורך, ועי' תו"ח כ"ז א'. וע"ע בתורת המילואים לרמ"א ק"ה ט' ד"ה צריך קליפה.

(מחבר) מותר כולו

ד"מ צ"א ג' נוהגין להתיר, תו"ח כ"ג ה' יש להתיר והמיקל לא הפסיד, ובסימנים שם במקום הפסד מותרת בלא קליפה, רמ"א סוף צ"ג.

(מחבר) מדיח הכשר ומותר

תו"ח כ"ב א'.

סעיף ה'

(מחבר) שמולחים לקדרה

תו"ח כ' י"ז.

(רמ"א) אין להקל בלל

ד"מ צ"א ו', תו"ח ו' ד', תו"ח כ"א ב', רמ"א ס"ט כ' וש"נ.

(רמ"א) מחשב רותח

תו"ח כ' י"ז.

(רמ"א) וי"א דאנן

ד"מ צ"א ו', (ד"מ ע' ד'), תו"ח כ' י"ז, ובסימנים סתם כדעה זו. וע"ע בד"מ ס"ט ד', רמ"א ס"ט ב', תו"ח ה' ב'.

(מחבר) ומליח בעין מליח

תו"ח כ' י"ז.

(מחבר) לאסור כדי קליפה

עי' ד"מ ק"ה י' ותו"ח ל"ח ה'.

(מחבר) ואין חילוק

תו"ח כ"א ב', מחבר ע' ג', רמ"א ק"ה י"א.

(מחבר) ואם אחד מהם

תו"ח כ"א ג'.

(מחבר) מותר בהדחה

תו"ח כ"א ד' וש"נ, מחבר ע' ג' וש"נ.

(רמ"א) אנו משערין כס'

ד"מ צ"א ד', תו"ח ל"ח א', רמ"א ק"ה ט' וש"נ.

(רמ"א) והא דמהור מלוח

ד"מ צ"א ה', תו"ח כ"ב ב'.

(רמ"א) שאינו נאכל מחמת מלוחו

עי' ט"ז ס"ק י"א, ובד"מ הלשון רק שיהא מלוח כראוי שיחשב כרותח מחמת אותו מלח, והוא מהראשונים שמחלקים בין מלוח לצלי למלוח הרבה, ובתו"ח כ"ב ב' הלשון אם הוא מלוח כמו שנתבאר וכי', ועי' דרכ"ת אות נ"ג.

(רמ"א) ודוקא שהמהור לח קצת

תו"ח כ"ב ג'.

(מחבר) ואם הם יבשים

תו"ח כ"א ב'.

(רמ"א) כל ציר

ד"מ ע' י"ג, תו"ח ו' ו', תו"ח כ' י"א, תו"ח כ"ב ז'.

(רמ"א) וציר של בשר

ד"מ ע' י"ג, תו"ח י"ג א'.

סעיף ו'

(ציון) (ע"ל סימן ק"ה סי"א)

זו הגהת הש"ך וכוונתו לציין דכ"ז מיירי רק כשהשמינה למטה וכמו"ש בש"ך כאן ס"ק י"ב, ולהרמ"א אין חילוק בכ"ז כמ"ש להלן).

(רמ"א) לקמן סימן ק"ה

סעיף ט' וש"נ.

סעיף ז'

(ציון) (עיי' ס"ק ב')

צ"ל (עי' ש"ך ס"ק כ"א).

(מחבר) בקעים

תו"ח כ"ב ה'.

(מחבר) והוא צלי

ולענין חי תו"ח כ"ב ד' לא דייקנין אם יש בקעים והכי נהוג, ד"מ או"ח תס"ה ב' ולענין חמץ במשהו כו"ע מחמירנין גם בחי, רמ"א או"ח תס"ה ג' וה"י שם ס"ק ו'.

(רמ"א) וה"ה אפוי

ד"מ צ"א ד', תו"ח כ"ב ה'.

(רמ"א) וי"א

ד"מ צ"א ד', תו"ח כ"ב ה' והכי נהוג.

סעיף ח'

(מחבר) אבל לא בהנאה

רמ"א פ"ז א' וש"נ.

סימן צ"ב

סעיף א'

(רמ"א) לסמוך אטעמית עובד כוכבים

תו"ח פ"ה י"ט וש"נ, רמ"א צ"ח א' וש"נ.

סעיף ב'

(רמ"א) ולדידן

לעיל א' וש"נ.

(מחבר) אם נייער

הגהות רמ"א לאו"ה י"ח י', הגהות רמ"א לאו"ה ל"א ח'.

(רמ"א) אם לא נייער

עי' תו"ח ס"ב ה'.

(רמ"א) ושאר הקדירה מותר

בפלוגתת ר"י ורש"י וההלכה - עי' מחבר ק"ה ד' ולקמן בתורת המילואים לרמ"א סעיף ד'.

(רמ"א) מיד

ד"מ ק"ז א'.

סעיף ג'

(מחבר) מכירה

רמ"א צ"ח ד' וש"נ.

(מחבר) ראויה להתכבד

תו"ח מ' ב', מחבר ק"א ב'.

סעיף ד'

(מחבר) להיות מותרת

עי' רמ"א ק"ז א'.

(רמ"א) לצורך שבת או הפסד

בתור"ח פ"ה ד' במקום הפסד מרובה, ובפמ"ג שפ"ד ד' ומשמע לכאורה אף בהפסד קצת, ואולי כוונתו דכן משמע מהש"ך לדינא, ודו"ק. ושם בתור"ח או לעני בדבר חשוב ובתורת האשם כ' שכאן השמיטו אבל אין בכך כלום שכבר כ' בהקדמה לתור"ח דעני כל ימות החול ועשיר בע"ש שווין הן.

(רמ"א) ואם הכיסוי צונן

ד"מ צ"ג ב'.

(רמ"א) דתתאה גבר

מחבר ק"ה ג' וש"נ.

(רמ"א) צריך קליפה

ד"מ צ"ג ב' ואפשר דאף קליפה לא צריך דלא מחזקינן איסור לחוש שמא נפל לשם כל כמה דלא ידעינן.

(רמ"א) הכל שרי

ד"מ צ"ג ב', תור"ח כ"ג ה' יש להתיר והמיקל לא הפסיד, רמ"א צ"א ד'.

(רמ"א) שנגעו זו בזו

ד"מ צ"ב ח', ד"מ צ"ג ב', ד"מ ק"ח ג', תור"ח נ"ה ה', רמ"א צ"ב ח'.

סימן צ"ד

סעיף א'

(מחבר) בכל מה שנתחב

תור"ח פ"ה א', מחבר צ"ח ד' וש"נ.

(רמ"א) דחינו שמשו בו

ד"מ צ"ד א', תור"ח פ"ה א', ובסימני תור"ח פ"ה א' כלי שני אינו אוסר בדיעבד, ועי' רמ"א ס"ח י"א לענין כלי שני וש"נ.

(רמ"א) מעת לעת

מחבר ק"ה ה' וש"נ.

(רמ"א) וכן נוהגין

ד"מ צ"ד ב', ד"מ ק"ה ג', תור"ח ס"א ב', תור"ח נ"ה ה', תור"ח ס"א י"ג ולא קיי"ל כר"פ, תור"ח פ"ה א', מחבר צ"ד ז' וט"ז ס"ק י"ב, רמ"א צ"ח ד'.

סעיף ב'

(רמ"א) וכן נוהגים

ד"מ הארוך צ"ד ג' מב"י בשם הגש"ד המחמיר תע"ב והמיקל לא הפסיד, ד"מ צ"ח ז', תור"ח פ"ה א' המחמיר תע"ב, ובסימנים שם סתם להתיר, רמ"א צ"ח ד'.

סעיף ג'

(מחבר) אם יש

תור"ח פ"ה ב'.

(מחבר) אך מותר לתת

תור"ח פ"ה ג' ולעיל ברמ"א צ"א ב' וש"נ, וכאן מיייר או ביכש וכפי הט"ז שם ברמ"א

שמותר או בנקי - וכ"כ במנח"י י"ז ס"ק י"א, וע"ע בפרישה כאן אות ה'.

(מחבר) מנוף האיסור

עי' ט"ז ס"ק ד' מתור"ח פ"ה ג' דאף חמין לחוף בו הראש או לעשות בהן שאר דברים שאינן צורך אכילה ושתייה מותר והכי נהגו, וכן פסק בש"ך פ"ז כ'. אך בכור"פ כאן כתב דמשמע מכאן דהרמ"א הסכים לאסור להחם חמין כגון לא"ג ע"ש, וכדי שלא יוקשה מרמ"א לעיל פ"ז ו' מכלי שעושין בו מים לחפיפות הראש כ' שם בפלתי סוף אות ט"ז דשם לא אחמור כולי האי עי"ש הטעם ולא דמי לכאן לכלי שבלע בשר בחלב ממש. ועוד כ' בתור"ח שם והביאו הט"ז ואם שוב בשלו בו מאכל אי"צ להשליך דמי הקדרה לנהר, אך במנח"י פ"ה ס"ק י"ז כ' ואפשר שהרב עצמו חזר בו ולכן לא כתב כלום מזה בשו"ע להתיר.

סעיף ד'

(מחבר) אם אין הכף

תור"ח פ"ה ד', (ד"מ צ"ד ז').

סעיף ה'

(מחבר) ואחר כך חזרו

ד"מ צ"ד ו' אם תחבן בב"א הכל אסור, תור"ח פ"ה ה' אבל כשתחב בב"א דינו כקדירה וכף וכמו שנתבאר לעיל.

(מחבר) ותחבו בה כף

ד"מ צ"ד ו' תוך מע"ל אבל אם תחבו כף השני לאחר מע"ל של הכף הראשון מותר להשתמש במין האחרון.

(מחבר) היו בני יומן

ד"מ צ"ד ו' אם א' מהן אינו בן יומא או אפי' שתיהן בן יומא ויש ס' מותר לאכול המאכל מאיזה מין שירצה ולהשתמש בקדירה לאיזה מין שירצה.

(מחבר) אסור להשתמש

ד"מ צ"ד ו' הסמ"ק החמיר לכתחלה בנתבשלו משום דיש מחמירין, ובתור"ח פ"ה ה' נראה לנהוג כסמ"ק מאחר שכבר נתפשט המנהג לאסור אותו שאינו בן יומא אין לשנות, והביאו הט"ז ו'.

(רמ"א) נותן מעם בר נותן מעם

רמ"א צ"ה ב' וש"נ.

(רמ"א) הכל שרי

ד"מ צ"ד ה' הכל שרי דהוי נ"ט בר נ"ט ועדיין היתר הוא הואיל וכלי אחד אינו בן יומא, וכששניהם בן יומא אם יש ס' ג"כ הכל שרי דהקדירה פשיטא דשרי דהרי יש ס' נגד הכף והכף שרי דהרי טעם הקדירה הוי נ"ט בר נ"ט ועדיין היתר הוא הואיל ואיכא ס' נגד הכף.

(רמ"א) לאכול המאכל

ד"מ צ"ד ה' לאכול המאכל כמין הכלי שהוא בתוכו, תור"ח פ"ה ה' מיהו המאכל יש להחמיר בו שלא לאכלו לא עם בשר ולא עם חלב, תור"ח נ"ז י"ד אע"ג דאין המאכל נאסר מ"מ אין לאכלו לא עם בשר ולא עם חלב מיהו באו"ה כתב דמותר לאכול כמין הכלי שהוא בן יומא, וטוב להחמיר עם המאכל שלא לאכלו לא עם בשר ולא עם חלב.

(רמ"א) כמין הכלי

ג' הש"ך במין הכלי, תור"ח נ"ז י"ד ואפשר דאף לכלי של בשר אחר או של חלב אסור ליתנו לכתחלה אלא יאכלו כך מן הקדירה, וראיתי מורים לאכול המאכל במין הכלי שהוא ב"י, ונ"ל לשומו בכלי של אחד מהן אין להקפיד.

(רמ"א) ולאסור הכלי

תור"ח פ"ה ה' ונראה דיש לנהוג הכי [דשרי] אך כמדומה לי שנוהגין להטריף אותו הכלי שאינו בן יומא, ואפשר דנתפשט המנהג לאסור אותו כלי שאינו בן יומא דלא עדיף מב' כלים שהם בני יומן דלעיל. תור"ח נ"ז י"ד באו"ה כתב הכלי שאינו ב"י מותר דלא כמור"ש דפסק לאסור שאינו ב"י וראיתי מורים לאסור בכה"ג אותו הכלי שאינו ב"י ונ"ל לנהוג שלא לאסור שום כלי אך המנהג אינו כן. ועי' רמ"א צ"ג א' וש"נ לענין דינא.

סעיף ו'

(רמ"א) דלא שייך לומר

תור"ח פ"ה ו'.

סעיף ז'

(מחבר) אין בה ששים

ד"מ ק"ה ה', תור"ח כ"ג ז', תור"ח ס"א י"ג.

(מחבר) או אם אינו יודע

ד"מ צ"ד י' ע"ל ס' קכ"ב כיצד נוהגין בדין זה וש"נ בסעיף ז'.

(רמ"א) הבשר צריך

תור"ח ס"א י"ג קצת קליפה משום שומן הדבוק בסכין וכן הוא המנהג פשוט כשאוכלין בשר שהוא בקערה עם סכין חולבת או איפכא דאין אוסרין ונועצין וכו' מיהו נראה דטוב לקלוף וכ"כ בתור"ח כ"ג ז' וכן המנהג, ובד"מ ק"ה ה' וכן הוא מעשים בכל יום ע"ש.

(רמ"א) קליפה

הציון בכאר הגולה בדברי המחבר לסי' ק"ה ב' צריך להיות פה.

(רמ"א) נעיצה בקרקע

רמ"א לעיל פ"ט ד' וש"נ.

(רמ"א) ואפילו אין הסכין

אפשר דכוונתו לכלול גם כשנשתמשו בו

בצונן וכמ"ש להדיא בשם או"ה בד"מ ק"ה ה' משום דבודאי יש שמנונית על הסכין, והוא המשך למ"ש מקודם אם הוא כלי שני, וקמ"ל דגם כלי שני וגם אינו בן יומו מ"מ בעי קליפה משום שמנונית, וכפלו לפי שבדברי המחבר בסו"ד דאם אינו ב"י בעי קליפה, היינו יכולים לפרש דאיירי רק בבשר ורתח.

סעיף ט'

(מחבר) נותן טעם היתרא מחבר צ"ה א' וש"נ.

סימן צ"ה

סעיף א'

(מחבר) נותן טעם היתרא מחבר צ"ד ט'. ובאיסורא לא אמרינן תו"ח נ"ז ו', תו"ח נ"ט א'.

(מחבר) ואם לא היתה

ד"מ צ"א ב', תו"ח נ"ז ח'.

סעיף ב'

(רמ"א) לאסור לכתחלה ובדיעבד מותר ד"מ אר"ח תמ"ז י"א, ד"מ צ"ד ה', ד"מ צ"ד ו', ד"מ צ"ה ב', ד"מ צ"ה ב* בשם מהר"א להתיר בנתבשלו ולאסור בנצלו והכי נהיגין, תו"ח נ"ז ב' אם נצלו אסורין והכי נהוג לכתחלה מיהו בדיעבד יש לסמוך אדברי המתירין ובאו"ה וכו' דלכתחלה יש להחמיר אפי' בנתבשלו, תו"ח נ"ז ג' לכתחלה אסור לעשות ע"מ לאכלו בחלב, רמ"א צ"ד ה'.

(רמ"א) אבל ליתנן

ד"מ צ"ה א', תו"ח נ"ז ד'. ומה שמצויין כאן או"ה כתב בכנה"ג הגב"י כי ד"ה אמנם דט"ס הוא וצ"ל הגהות או"ה בסוה"ס כי באו"ה מבואר שאסור לכתחלה, וכ"כ ביד יהודה אות י"א וכי דצ"ל דהרמ"א סמך בזה על המנהג דראה נוהגין להתיר כמ"ש וכן נהגו.

(רמ"א) וכן אם לא נתבשלו

ד"מ פ"ז ח', ד"מ צ"ה סוף ב' מותר לכתחלה ולא מצאנו מאן דפליג, ד"מ ק"ה ד', ד"מ ק"ה כ', תו"ח ד' ג', תו"ח נ"ז א'.

(רמ"א) וכן אם היה הכלי

ד"מ צ"ה א', תו"ח נ"ז ד'.

(רמ"א) אבל אם היה דבר חריף

ד"מ אר"ח תמ"ז י', ד"מ צ"ה א', ד"מ צ"ו א*, ד"מ צ"ו סוף ד', ד"מ קכ"ב א', תו"ח נ"ז ה', תו"ח ס"א ד', תו"ח ס"א י"ב, תו"ח פ"ה כ"א, שו"ע ונו"כ או"ה תמ"ז ז'-ח', מחבר צ"ו א', רמ"א צ"ו ג', מחבר ק"ג ו', רמ"א קי"ד ח', רמ"א קכ"ב ג'.

(רמ"א) עד דאיכא ס'

ש"ך ס"ק ח' - עי' ק"ה י"ד וש"נ.

סעיף ג'

(מחבר) ואם היה שומן

ד"מ קכ"ב א', תו"ח נ"ז י', רמ"א ק"ג ה' וש"נ, רמ"א קכ"ב ג'.

(רמ"א) ויש אוסרים

ד"מ צ"ה ג', תו"ח נ"ז י"א, הגהות רמ"א לאו"ה ל"ד י'.

(רמ"א) ואז כל הכלים

תו"ח נ"ז ט'.

(רמ"א) והמים

ד"מ צ"ה ה', תו"ח נ"ז י"ד, הגהות רמ"א לאו"ה ל"ה ג'. ועי' רמ"א קכ"ב ו' חמם מים בכלי של גוים וש"נ.

(רמ"א) או בכלי שני

ד"מ צ"ה ה' אנו נוהגין היתר בכלי שני בדיעבד, תו"ח נ"ז י"ב אנו קי"ל דכלי שני לא מבליע ולא מפליט אפי' שהיד סולדת בו, ולכן כ' בהגש"ד דטוב ליזהר ליתן תמיד המים תחילה. ועי' רמ"א ס"ח י"א וש"נ.

(רמ"א) ואוסר

עי' ט"ז לעיל צ"א ד'.

(רמ"א) עירה

דין עירוי לעיל ס"ח י' וש"נ.

(רמ"א) אם היה בן יומו

תו"ח נ"ז י"ב מותר בדיעבד אלא כמדומה לי שלא נהגו להקל בכה"ג אמנם בהפס"מ או לעת הצורך יש להתיר.

(רמ"א) הכל שרי דאין עירוי

ד"מ צ"ה ה', תו"ח נ"ז י"ב וכל זה לענין הלכה אלא כמדומה לי שלא נהגו להקל בכה"ג אמנם בהפס"מ או לעת הצורך יש להתיר. מחבר ס"ח ט"ו לפי הט"ז שם ט'.

(רמ"א) ואם נמצא קערה

ד"מ צ"ה ה', תו"ח נ"ז ט"ו.

סעיף ה'

(מחבר) אין מניחין

ד"מ צ"ה ז', תו"ח ס' ג'.

סעיף ו'

(רמ"א) ויש מחמירין

ד"מ צ"ה ח', ד"מ צ"ה ט', תו"ח ס' ד'.

סעיף ז'

(מחבר) מלח הנתון

בענין מליחה לכלים לקמן רמ"א ק"ה י"ב וש"נ.

(רמ"א) מחמירין לכתחלה

ד"מ ק"ה ט"ו, ד"מ ק"ה י"ז דאין לחוש רק במקום דנשתמש בשר אצל קערה וכה"ג אבל בלא"ה אין לחוש כלל והתוס' והסמ"ג כ' דהמחמיר תע"ב, תו"ח י"ז ב', תו"ח נ"ז ד', רמ"א פ"ח ב', רמ"א ק"ה י"ג וש"נ.

סימן צ"ו

סעיף א'

(מחבר) ויש אומרים

רמ"א צ"ה ב' וש"נ.

(מחבר) והוא מקונח

מחבר ק"ג ה' וש"נ.

(מחבר) שנגע מהסכין בהם

תו"ח ס"א ב'.

(רמ"א) ואם התבן

תו"ח ס"א ג' וכן הוא הסכמת הפוסקים.

(רמ"א) כולו אסור

ד"מ צ"ו א', ד"מ צ"ו סוף ב', ד"מ צ"ו ג' המנהג שראיתי לאסור כולו.

(רמ"א) אבל בדיעבד

תו"ח ס"א א' בבשר, תו"ח ס"א ג' באיסור.

(רמ"א) אבל אם התך

ד"מ צ"ו ג', תו"ח ס"א ו' זנבות אינן חריפין ולא בלעי כ"א כדי קליפה, ועי' ביד יהודה שהרמ"א לא החמיר.

(רמ"א) ואם יש ספק

ד"מ צ"ו ג', תו"ח ס"א ו'.

(רמ"א) ובמקום שאין נמצא

ד"מ צ"ו ד' המנהג בתמכא אע"פ שהוא חריף יותר לא חששו להחמיר ואוקמוהו אדינא. תו"ח ס"א ו' ול"נ כי ודאי טוב להחמיר בכל דבר שיש בו חשש איסור אך מדינא נ"ל שאין לחוש וכו' וכן המנהג פשוט בק"ק קראקא ולא נהגו להחמיר ופוק חזי מאי עמא דבר.

סעיף ב'

(מחבר) אם התך

ד"מ צ"ה א', ד"מ צ"ו א*, ד"מ צ"ו סוף ד', תו"ח ס"א ה', תו"ח ס"א ז'.

(רמ"א) ומכל מקום

ד"מ צ"ו ד', תו"ח ס"א ז'.

סעיף ג'

(רמ"א) וי"א

רמ"א צ"ה ב' וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) מי לימוני"ש

ד"מ צ"ו ד*, תו"ח ס"א ח'.

(מחבר) דג מליח

ד"מ צ"ו ה'.

(רמ"א) ולכן אוכלים

ד"מ צ"ו ה' ראיתי מקצת מקומות, תו"ח ס"א י"א בשאר מקומות.

(רמ"א) קומפש"ט

עי' ד"מ קי"ג ב' וד"מ קי"ד ד' לענין בישולי גוים בקומפש"ט.

(רמ"א) ויש מקומות

ד"מ צ"ו ה', ותו"ח ס"א י"א בנירנבערג וכן המנהג פה בעירנו.

(רמ"א) כגון תפוחים

ד"מ צ"ו ו', ועי' בתו"ח ס"א ה' והכי נהוג לתפוחים הוי דבר חריף וכן פסק בסימנים, ככתו"ח ס"א ה' ובסימנים. ובט"ז צ"ו י"ג הוסיף תיבת שאינם חריפים כ"כ, וכ"כ במנח"י י"ח וכ"ט, והכוונה שתפוחים מקרי ד"ח ולכן אין להתיר כמוש"כ בתו"ח אך כיון שאינם חריפים כ"כ כשחתכו הרבה נוהגים להקל כיון שיש עוד צדדים להקל. ועי' ביד יהודה צ"ו ל"ב שכי' שדבריו בהגהות הרמ"א הם לפי הד"מ ולא כמוש"כ בתו"ח עיי"ש בפירושו.

(רמ"א) כמו בלימוני"ש

עי' בט"ז ס"ק י"ב שהתפלא ע"ז, ואולי כוונת הרמ"א שנוהגין בו היתר לגמרי ואפי' בלא הדחה כמו בלימוני"ש שמותרים לגמרי כיון שנתבטל כל טעם האיסור שבהם, וכמוש"כ בד"מ שמותרין לגמרי אפי' בלא הדחה.

סעיף ה'

(מחבר) חתך קישואין

תו"ח ס"א ט'.

(מחבר) ואם חתך

תו"ח ס"א י'.

(רמ"א) ודוקא לפת

תו"ח ס"א י'.

סימן צ"ז

סעיף א'

(מחבר) אין לשין

תו"ח ס' ב'.

(מחבר) כיוצא בו

תו"ח ס' א'.

(רמ"א) ולכן נוהגין

תו"ח ס' ב', ועי' רמ"א או"ח תצ"ד ובח"י שם ט' מכלבו נהגו הנשים לעשות לחם ארוך.

(רמ"א) ואין לאפות

תו"ח ל"ה ט'.

(רמ"א) ונוהגין לשום

תו"ח ל"ה ט' ויש שמקליין, ועי' רמ"א לעיל צ' ב' לענין כחל וש"נ.

סעיף ב'

(מחבר) תנור

תו"ח ס' א'.

סעיף ג'

(מחבר) פת שאפאו

ד"מ ק"ח ג' הביא ב' דיעות, תו"ח ל"ה א' מיהו יש להחמיר דהרי הב"י פסק בש"ע דאסור וכו'.

סימן צ"ח

סעיף א'

(ב"י וד"מ א') קפילא

ע"ל רמ"א ק"ד ה' לענין אומן וש"נ.

(מחבר) ימעמנו

ע"ל רמ"א ק"ח ה' לענין טעימה וש"נ.

(מחבר) עובד כוכבים

ע"ל רמ"א קכ"ב י"א לענין מסל"ת בדרכן וש"נ.

(מחבר) שהוא פנום

מחבר ק"ג א' וש"נ.

(מחבר) סופו להשביח

מחבר ק"ג ב' וש"נ.

(רמ"א) ואין נוהגים עכשיו

ד"מ צ"ח א' בשם האגור לא ראיתי ולא שמעתי בשום מדינה נוהגין שיהיו מטעימין, תו"ח פ"ה י"ט וכן ראיתי רבותי נוהגין, תו"ח פ"ה ד', עי' רמ"א מ"ב ג' וש"נ, רמ"א סוף פ"ז ש"ך שם ל"ד, רמ"א צ"ב א', רמ"א צ"ב ב', רמ"א צ"ג א' ש"ך שם א', רמ"א צ"ו א' ש"ך שם ה'. וגם בשו"ת הרמ"א סי' נ"ד הביא דברי האגור וכ' מ"מ בנדון דידן שאנו בעצמנו טעמנו אותו כמה פעמים ולא טעמנו בו כלום ליכא למיחש כלל. ועי' יד יהודה צ"ו ז'.

סעיף ב'

(מחבר) אם נתערב

תו"ח פ"ה י"ג.

(מחבר) מין במינו

המנהג כר"ת בין דמין במינו בטל בין בטעם כעיקר שהוא דאורייתא - ד"מ צ"ח ב', ד"מ צ"ח ג', תו"ח פ"ה י"ג.

(רמ"א) ולענין מין במינו

ד"מ צ"ח ה', ד"מ ק"ה כ"א, תו"ח פ"ה כ'.

(מחבר) ואם נתערב

תו"ח נ"א א', תו"ח פ"ה י"ג.

סעיף ג'

(מחבר) כמה

תו"ח פ"ה י"ד.

(מחבר) ואי אפשר

ספק חסרון ידיעה ד"מ מ"ט ב', ד"מ נ"ג ב', ד"מ נ"ז י"א, תו"ח פ"ה י"ד ומנח"י שם, תו"ח פ"ו י"ד ומנח"י שם.

סעיף ד'

(מחבר) כנגד כל הקדירה

ד"מ ס"ט כ"ג, תו"ח פ"ה א', תו"ח פ"ה ט"ו, תו"ח פ"ה ט"ז, רמ"א צ"ג א', מחבר צ"ד א'.

(רמ"א) ובלבד שבלעו

ד"מ צ"ח ח', תו"ח פ"ה א'.

(רמ"א) רק כדי קליפה

עי' ט"ז לעיל צ"א ז' וש"ך צ"א ח'.

(רמ"א) ונוהגין

רמ"א צ"ד א' וש"נ.

(רמ"א) וכל איסור

ד"מ צ"ח ו', ד"מ קכ"ו ד', תו"ח ל"ט א', תו"ח פ"ה י"ז ונראה דה"ה אם נפל איסור יבש לתוך רוטב וכדו' שצריך להסירו על ידי מסנתת אע"פ שיש ס' ואינו מכירו עיי"ש, מחבר צ"ב ג', רמ"א ק"ו א'.

(רמ"א) איסור שנתבטל

ד"מ צ"ח ז'.

(רמ"א) נפל לקדרה הראשונה

ד"מ צ"ד ב"י*, ד"מ צ"ח ז', תו"ח פ"ה א' המחמיר תע"ב ובסימנים שם סתם להתיר, רמ"א צ"ד ב' נוהגים להתיר.

(רמ"א) לעיל סימן צ"ד

סעיף ב' וש"נ.

סעיף ה'

(מחבר) אם ידוע

תו"ח פ"ה א', תו"ח פ"ה ט"ו.

(רמ"א) והסברא הראשונה עיקר

מאכל הבלוע נ"נ: ד"מ צ"ב ב', תו"ח נ"א ב' ובמקום הפסד יש להקל, תו"ח פ"ה א', תו"ח פ"ה ט"ו, רמ"א צ"ב ה' ודוקא אם הקדרה ישנה.

(רמ"א) בין כלי חרס לשאר כלים

ד"מ צ"ב ד' לחלק בין כ"ח לכלי מתכת אמנם באו"ה פסק סתם דאין חנ"נ אפי' בכ"ח, ד"מ צ"ב ו' צ"ע על דברי או"ה, ד"מ צ"ח ח' ואפשר לחלק בין כ"ח לשאר כלים, ד"מ ק"ז ד' לא אמרינן חנ"נ לגבי כלי, ד"מ ק"ז ה', תו"ח נ"א ב' בכ"ח אמרינן חנ"נ והכי נהוג ובמקום הפסד יש להקל בכל איסורין מלבד בכ"ח ובמנח"י י"ח שם דמסימני תו"ח משמע דבכ"ח יש להחמיר בכל ענין, תו"ח פ"ה א' בכ"ח חנ"נ והכי נהוג, תו"ח פ"ה ט"ז לגבי חרס אמרינן חנ"נ, רמ"א צ"ב ד' כלי לא נ"נ, רמ"א צ"ב ה' אבל אם היא חרשה, רמ"א ק"ז ב' לא חילק בין כ"ח לשאר כלים או בין חדש לישן, הגהות רמ"א לאו"ה כ"ד ט' בכ"ח אמרינן נ"נ, הגהות רמ"א לאו"ה ל"א ח' בכ"ח אמרינן חנ"נ. וז"ל הרמ"א בתשובותיו סי' קל"ב אות י"ד, שאלת בענין אם בעינן לשער נגד כל הכלי שנשתמש בו איסור אשר נראו לך דברי סותרים זה את זה בריש סי' פ"ה ובדין ט"ו שם ובמה שכתבתי שם, עיינתי שם ולא מצאתי שום הפוך או סתירה ומדה היא בתורה שני כתובים המכחישים זה את זה יבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם על כן ראה ועיין סימן נ"א שרמותי שם להתבונן ויתיישב לך הכל.

סעיף ו'

(מחבר) כחצי זית

ד"מ ק"ד א', תו"ח פ"ה ט"ז, תו"ח צ"א ב'.

סעיף ז'

(מחבר) **ששים ואחת**
תו"ח ס"ג ב', מחבר פ"ו ה'.

סעיף ח'

(מחבר) **בתשעה וחמשים**
מחבר צ' א' וש"נ.

(רמ"א) **כל האיסורים**

ד"מ צ"ב ב'**, ד"מ צ"ח ט', תו"ח כ' ט'
אף באיסורי דרבנן.

(רמ"א) **אבל אם נותן מעם**

ד"מ צ"ח א', ד"מ ק"ה כ"א, ד"מ קי"ד ב',
תו"ח פ"ה כ' ואפי' איסור דרבנן, רמ"א קי"ד ו'.

(רמ"א) **אם אסורים מחמת עצמן**
רמ"א ק"ה י"ד וש"נ.

סעיף ט'

(מחבר) **קריה**

ד"מ צ"ט ה', ד"מ ק' ג', תו"ח מ"א ג', תו"ח פ"ה י'.

(רמ"א) **וכ"ש נב' זיתים**

ד"מ צ"ח י'.

סימן צ"ט

סעיף א'

(מחבר) **אבל המוח**

תו"ח פ"ה ט"ז.

(מחבר) **וגוף הקדרה**

תו"ח י"ג, תו"ח פ"ה ט"ז, שו"ת הרמ"א
קל"ב ט'.

(רמ"א) **ויש מחמירים**

ד"מ פ"ו ב' להקל, ד"מ צ"ט א' הביא ג'
דיעות א) משמעות מסקנת הבי" דעצמות
האיסור מצטרפין להיתר ב) או"ה מאו"ז
דעצמות הוי כבשר לגמרי ג) או"ז בג" אחרת
עצמות איסור אין מצטרפין כלל אבל עצמות
היתר מצטרפין להיתר. תו"ח ס"ג ד' להקל,
תו"ח פ"ה ט"ז עצמות האיסור מבטלין
האיסור וכ"ש אם הוא מין במינו דאינו אלא
דרבנן ואין להחמיר באיסור דרבנן נגד כל הני
רבנותא, רמ"א פ"ו ה' ציין לכאן.

סעיף ב'

(מחבר) **במה**

תו"ח פ"ה ט"ז.

סעיף ג'

(רמ"א) **סימן צ"ב**

סעיף ד' וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) **ומשערים ההיתר**

תו"ח פ"ה ט"ז, מחבר צ' א'.

סעיף ה'

(מחבר) **אין מבטלין**

ד"מ צ"ג ב', תו"ח פ"ה ח'.

(מחבר) **למטל עצמו**

ד"מ קכ"ב ב', תו"ח מ' ה', תו"ח נ"ט ג',
מחבר ק"א ו'.

(רמ"א) **ואסורים למכרו**

ד"מ צ"ט ג', תו"ח פ"ה ח'.

(רמ"א) **ורוקא שנתערב**

ד"מ צ"ט ב', תו"ח פ"ה ז', תו"ח פ"ה ח'.

(רמ"א) **כדלעיל סי' צ"ב**

סעיף ד' וש"נ.

(רמ"א) **אלא אם נתוסף קודם שנודע**

התערובות

תו"ח כ"ב ט', תו"ח נ' א', תו"ח פ"ה ד',
תו"ח פ"ה ח' יש לסמוך על זה, בד"מ צ"ט
ב' דקודם שנודע לא אמרינן חנ"ג וזה נכון.

ובש"ך ט"ו פירש דברי הרמ"א כאן כפי מה
שהעלה בד"מ ובתו"ח אך בסו"ד ביאר דיש
לפרש דברי הרמ"א רק היכא דל"א חנ"ג אבל
היכא דאמרינן חנ"ג אפילו לא נודע אסור
ואולי גם הרב חזר בו ולכך לא כתב דין זה
בהגהותיו וצ"ע. וגם בתורת האשם פ"ה ז'
הבין כן דברי הרמ"א בהגהותיו דקאי רק
היכא דל"א חנ"ג עי"ש שהק' דלפי"ז סותר
לד"מ ותו"ח, וכ' שדבריו שם עיקר.

(רמ"א) **ולא נהגו בן**

בד"מ צ"ט ב' דמסתמא אילו היה נודע
בינתיים מיד היה בא לחכם לשאול מה דינו.
ועוד כתב גם כי לא ראיתי מרבתי מימי
ששאלו אחר חקירה זו וצ"ל דאע"ג
דמחמירים אם נודע שנתרבה ההיתר מ"מ לא
מחמירין לחקור אחר זאת. ובתו"ח פ"ה ז'
אך לא ראיתי מורי הוראה מדקדקים לחקור
אחר זה ואפשר אף דקי"ל חנ"ג א"צ לחקור
אחריו מאחר דמדאורייתא אם ריבה עליו
בשוגג מותר מיהו טוב להחמיר ולנהוג
לחקור אחר זה.

סעיף ו'

(רמ"א) **ויש אומרים**

ד"מ צ"ט ג', ד"מ צ"ט ד', ד"מ קי"ב ט',
תו"ח ע"ה ח', תו"ח פ"ה ט', רמ"א קי"ב
י"ד.

(רמ"א) **איסור שנתבטל**

ד"מ צ"ט ה', תו"ח ל"ט ח', תו"ח פ"ה י'.

(רמ"א) **לא שנא נודע**

בתו"ח פ"ה י' הביא לבסוף שיטת המרדכי
ואו"ה דנודע בינתיים לא מצטרף, אך
בסימנים שם כ' בין נודע בין לא נודע, וכן
משמע מסקנתו בד"מ שם. ובד"מ ק"א ב'
לענין חהר"ל שנתרסקה דמתבטל דוקא שלא
נודע התערובת וע"ל סי' צ"ט דיש חולקין

וס"ל דאין לחלק בין נודע ללא נודע ע"כ
והכוונה ששם להחמיר ומינה דכאן להקל וכן
פסק רמ"א ק"א ו' ותו"ח מ' ה'. וע"ל רמ"א
ק"ט ב' וש"נ ביבש שנתבטל ושוב נתבטל
בנודע ולא נודע.

(רמ"א) **בוית חלב**

ד"מ צ"ט ה', תו"ח פ"ה י"א אפילו לכתחלה
נמי שרי עש"ך ובית מאיר עה"ג.

סעיף ז'

(מחבר) **אם נבלע**

תו"ח פ"ה י"ב ובסימנים כתב אסור
להשתמש בתוכו לכתחלה אם הוא בן יומו
ויש מקילין בזה, מחבר קכ"ב ה'.

סימן ק'

סעיף א'

(מחבר) **בריה**

וספק בריה לקולא - ד"מ ק"א ב', תו"ח מ'
ז'.

(מחבר) **אפי' נאלף**

ד"מ ק' ד', תו"ח מ"א א'.

(מחבר) **דבר שהיה בו חיות**

ד"מ ק' ב', תו"ח מ"א ב'.

(מחבר) **שאסור מתחילת**

תו"ח מ"א ב' וכ"ש דבר שנאסר מבליעת
איסור שמתבטל.

(מחבר) **דבר שלם שאם יחלק**

תו"ח מ"א א'.

(מחבר) **צריך שיהא שלם**

נתרסק - עי' ד"מ ק' ד', תו"ח מ"א א', מחבר
ק"א ו' וש"נ, שו"ת הרמ"א סי' נ"ד.

(רמ"א) **ועיקר**

ד"מ ק' א', תו"ח מ"א ב'.

(רמ"א) **גיד הנשה**

דיניו לעיל ס"ה ה' ואילך.

סעיף ב'

(מחבר) **דבר שהוא בריה**

תו"ח מ"א ג'.

(מחבר) **והרוטב בנותן מעם**

והחתיכות אע"פ שהן אסורות מ"מ מועילין
לבטל - ד"מ ק' ג', תו"ח מ"א ג'.

(מחבר) **דאין בנידים**

מחבר ס"ה ט' וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) **ירקות**

ד"מ פ"ד ו', רמ"א פ"ד ט', מחבר פ"ד י'.

סימן ק"א

סעיף א'

(מחבר) **חתיכה**

ד"מ פ"א ד', תו"ח מ' א', תו"ח ע"א ד',

רמ"א פ"א ב', רמ"א ק"ו א', מחבר ק"ט א', שו"ת רמ"א ק"א.

(מחבר) דינה כבדיה

ואם נתבשל חהר"ל עם חתיכות מותרות דין הרוטב כמו כבדיה - תו"ח מ' ח'.

(מחבר) אסורה כהנאה

ד"מ ק"א סוף א',* תו"ח מ' א'.

(רמ"א) ואפילו אינה אסורה

תו"ח מ' ב'.

(רמ"א) ואם הוא ספק

ד"מ ק"א ב', תו"ח מ' ד'.

סעיף ב'

(מחבר) אין לה דין

ד"מ ק"א א', ד"מ ק"ה י"ב, תו"ח מ' ב', מחבר ק"ה ט'.

(מחבר) וכשר כחלב

מחבר צ"ב ג'.

(מחבר) חתיכה עצמה

רמ"א צ"ב ד' וש"נ.

(רמ"א) ואפילו חתיכה

ד"מ ס"ט כ"ד, ד"מ ק"א א', תו"ח ב' ג', רמ"א ס"ט י"ד.

(רמ"א) כל חתיכה

ד"מ ק"א א',* תו"ח מ' ד'.

סעיף ג'

(רמ"א) וכן נוהגין

בתו"ח מ' ג' סיים וב"י כתב דיש מרבתינו נוהגין להקל אך בסימנים שם סתם להחמיר, תו"ח מ"ב ג'.

(רמ"א) מלבד תרנגולת

ד"מ ק"א א',* תו"ח מ' ג', הגהות רמ"א לאו"ה כ"ו ב'.

(רמ"א) אפילו לא נמלחו

בד"מ ק"א א',* סיים וכ"י ויש מרבתינו שמקילין לנהוג דאף חתיכה שלא נמלחה ורגלים שלא נטלו טלפיהן בטלים, וכן בתו"ח מ' ג' סיים בשם ב"י להקל אך בסימנים שם סתם להחמיר.

(רמ"א) מלבד רגלי אווז

ד"מ ק"א א',* כי טוב למאכל, תו"ח מ' ג' רגילי אינשי יקירי למיכלינהו, תו"ח מ' ד' מעשים בכל יום שמכבדים כרגל אווז.

(רמ"א) במדינות אלו

ד"מ ק"א א',* ב' דיעות, תו"ח מ' ד' ונ"ל כי הדבר תולה לפי המקום והזמן.

(רמ"א) ראש של עופות

ד"מ ק"א א',* תו"ח מ' ד'.

סעיף ד'

(רמ"א) אבל עור שומן

ד"מ ק"א א',* תו"ח מ' ד', ובהגהות הרמ"א לאו"ה כ"ה כ"ג ותמיהני דהא אין דרך לכבד

אורחים בעור אוזות רק לשומן וככהאי גוונא לא מקרי ר"ל ואולי במדינתו הוי דרכן לבשלו ולאכלו כך וצ"ע ואפשר דס"ל מאחר דכבדינן אורחין מן השומן או מן הנשאר מהן מיקרו חהר"ל.

סעיף ה'

(מחבר) קורקבן

ד"מ ק"א א',* תו"ח מ' ד'.

סעיף ו'

(מחבר) הא דבריה וחתיכה הראויה

תו"ח מ' ה', שו"ת הרמ"א סי' נ"ד, ולענין בריה מחבר ק' א' וש"נ.

(רמ"א) נתרסקו

ש"ך ט"ו מתו"ח אבל נשאר חהר"ל לא בטל, וכ"כ בהגהות רמ"א לאו"ה כ"ה ט"ו.

(רמ"א) ואפילו לאחר שנודע

ד"מ ק"א ב', תו"ח מ' ה', הגהות רמ"א לאו"ה כ"ה י"ד, וע"ע רמ"א צ"ט ו' וש"נ.

(מחבר) אם הוא שלו

מחבר צ"ט ה' וש"נ.

(רמ"א) ואין חילוק

ד"מ ק"א ב', תו"ח מ' ו'.

סעיף ז'

(מחבר) אם נחתכה

תו"ח מ' ה'.

סעיף ח'

(מחבר) קורקבן

בד"מ ק"א א',* ציין לד"מ ק"י ח'.

סעיף ט'

(מחבר) ראש כבש

ד"מ ק"י ח'.

סימן ק"ב

סעיף א'

(מחבר) כל דבר

תו"ח ע"ד א', מחבר או"ח שכ"ב א'.

(מחבר) ואפילו ספק

תו"ח ע"ד א', רמ"א ק"י ח' לענין ס"ס בדשיל"מ וש"נ.

(מחבר) ואם נתערבה

ד"מ או"ח שלי"ה א', ד"מ או"ח תקי"ג א', ד"מ יו"ד ק"ב א',* תו"ח מ' ו', תו"ח ע"ד ב', מחבר או"ח תקי"ג ג'.

(רמ"א) מיהו אם ליבנו

ד"מ או"ח תקי"ג א', ד"מ ק"ב א', תו"ח ע"ד ב', מחבר או"ח תקי"ג ג'. ועי' בתורת

המילואים רמ"א ק"יב ו'.

(רמ"א) או נתנו בקדרה

ד"מ או"ח תקי"ג א', ד"מ יו"ד ק"ב א', תו"ח ע"ד ב', ובמג"א תקי"ג ז' חולק אש"ך כאן

ו' ומפרש טעם האיסור משום דיכר וכשיטת הטור בד"מ יו"ד.

סעיף ב'

(מחבר) יש מי שאומר

תו"ח ע"ד ד'.

(מחבר) או אם המתיר

תו"ח ע"ד ה'.

(מחבר) לפיכך

עי' הגהות רמ"א לאו"ה כ"ה י"ח.

סעיף ג'

(מחבר) כלי שנאסר

תו"ח ל"ט ג', תו"ח ע"ד ה', מחבר יו"ד קכ"ב ח'.

(מחבר) כטל ברוב

מחבר ק"ט א' וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) יש מי שאומר

ד"מ ק"ב ב',* תו"ח ע"ד ח', הגהות רמ"א לאו"ה כ"ה י"ח.

(רמ"א) הא דרשיל"מ

ד"מ ק"ב ב', תו"ח ע"ד ב', תו"ח ע"ד ו'.

(רמ"א) אם אין איסורו מחמת עצמו

ד"מ ק"ב ב', תו"ח ע"ד ו' ונראה דיש לסמוך אדברי מהרא"י מאחר דאיסור דרבנן הוא דאינו בטל.

(רמ"א) איסור שלא היה ניכר

ד"מ ק"ב ב', תו"ח ע"ד י"ב, הגהות רמ"א לאו"ה כ"ו ד', (עי' מחבר או"ח ש"כ ב').

(רמ"א) מי שנדר

ד"מ ק"ב ב', ד"מ רט"ז ג', תו"ח ע"ד י', מחבר רט"ז י'.

(רמ"א) חמץ בפסח

ד"מ ק"ט ג', תו"ח ע"ד ט' לא מיקרי דשיל"מ, ועי' בש"ך סוף י"ד ממחבר או"ח תמ"ז ט'.

(רמ"א) ולא מקרי דשיל"מ

תו"ח ע"ד י"א.

סימן ק"ג

סעיף א'

(מחבר) שמעמו פגום

ד"מ קי"ד א', תו"ח פ"ה כ"א, מחבר צ"ח א', רמ"א קי"ד ד', מחבר קכ"ב א', רמ"א קל"ד י"ג, שו"ת הרמ"א סי' נ"ד, ד"מ או"ח תמ"ז ט"ו ורמ"א או"ח תמ"ז י' לענין חמץ בפסח.

(רמ"א) מיהו

ד"מ ק"ג ג', תו"ח פ"ה כ"ד.

סעיף ב'

(מחבר) ויש מי שחוכך

בתו"ח פ"ה כ"ד הביא שיטת הר"ן להחמיר

וסיים וכ' שם שהרשב"א חולק בזה וכן כתב ב"י, ובד"מ הארוך ק"ג ב' כתב שפליג עם הרשב"א בהא, ובתורת האשם פ"ה כ"ד פ"י דאין כוונתו לפסוק כהרשב"א אלא מעתיק לשונו דבסימני תו"ח שם אוסר כשיטה המחמרת.

(מחבר) השביח ולבסוף פוגם מחבר קל"ד י"ב, בתו"ח פ"ה כ"ב ובסימנים פסק דהשביח ולבסוף פוגם שרי.

(מחבר) פוגם ולבסוף השביח מחבר צ"ה א'.

(רמ"א) י"א

ד"מ ק"ג א', תו"ח פ"ה כ"ג.

(רמ"א) מעת לעת

מחבר לקמן ה' וש"נ.

(רמ"א) כגון הירוח

רמ"א ק"ז ב' וש"נ.

סעיף ג'

(מחבר) אפילו אין כח תו"ח פ"ה כ"ב.

סעיף ד'

(מחבר) פוגם את השמן

בשו"ת הרמ"א סי' נ"ד מחלק דשמן שלוק שנעשה כמשקה הוי לפגם אבל קודם שנשלק אפשר לומר דנותן טעם לשבת. ועי' תו"ח ע"ה ט"ז ומנח"י ל"ד.

(מחבר) וכן לדבש

ד"מ ק"ג ג'.

(רמ"א) ויש אומרים

ד"מ ק"ג א', תו"ח פ"ה כ"ב אוסר בסתם.

(רמ"א) בשר או חלב ביין

תו"ח פ"ה כ"ב, וע"ע רמ"א קכ"ג כ"ה.

סעיף ה'

(מחבר) מעת לעת

ד"מ צ"ד ז', ד"מ הארוך ק"ג ב' ומנהג פשוט דבעינן מעת לעת, תו"ח פ"ה כ"א נהגו מעת לעת והאגור כתב דכן נהגו ובאשכנז נהגו דלינת לילה פוגמת, ובסימנים שם מעת לעת, מחבר צ"ג א', רמ"א צ"ד א' וש"נ, רמ"א לעיל ב', רמ"א לקמן ז', מחבר קכ"ב ב'.

(מחבר) והוא שתהיה מודחת

ד"מ קכ"ב א', ד"מ קכ"ג י', תו"ח נ"ז י', תו"ח ס"א ד', תו"ח פ"ה כ"א, מחבר צ"ו א', מחבר קכ"ב ג'.

(רמ"א) ואם יש ס'

ד"מ קכ"ב א', תו"ח נ"ז י', תו"ח פ"ה כ"א, מחבר צ"ה ג', רמ"א קכ"ב ג'.

סעיף ו'

(מחבר) יש מי שאומר

רמ"א צ"ה ב' וש"נ, תו"ח פ"ה כ"א.

סעיף ז'

(מחבר) קדרה

מחבר קכ"ב ד' אוסר בבכ"ח משא"כ בשאר איסורים.

(רמ"א) עברה לילה מותר

ד"מ ק"ג ב' ותו"ח פ"ה ו' בין קודם בישול המים בין לאחריו מותר.

(רמ"א) ובמקום הפסד

ד"מ ק"ג ב' סתם יש להתיר ולסמוך אמקילין אפילו קודם לינת הלילה, תו"ח פ"ה ו' יש לסמוך על זה לעת הצורך, ובתורת האשם שם פ"י שעכ"ז הצריך שם לינת לילה בין בבכ"ח בין בשאר איסורים.

(רמ"א) יש להתיר בכח"ג

תו"ח נ"ט ג' במקום ספק יש לסמוך אר"ת.

(רמ"א) מעת לעת

מחבר לעיל ה' וש"נ.

סימן ק"ד

סעיף א'

(מחבר) להתיבות דקות

תו"ח כ"ב י'.

(מחבר) ויכול לסננו

עי' רמ"א צ"ה ד'.

(רמ"א) ודוקא

ד"מ ק"ד א', תו"ח פ"ה י"ז, הגהות רמ"א לאו"ה ל"ב ט'.

סעיף ב'

(מחבר) אם נפל

ד"מ ק"ד ב', תו"ח כ"ב י"א, שו"ת רמ"א סי' נ"ד.

(רמ"א) ויש מחמירים

תו"ח כ"ב י"א נ"ל דבשומן אין להקל.

(רמ"א) ואפילו אם הוא קשה

ד"מ ק"ד ג', (ד"מ ק"ה ה'), תו"ח כ"ב ט'.

(רמ"א) כשעירו עליו

דיני עירו לעיל ס"ח י' וש"נ.

(רמ"א) ובמקום שהשומן מאוס

ד"מ ק"ד ב', תו"ח כ"ב י', מחבר אר"ח קנ"ד י"ב.

סעיף ג'

(רמ"א) דברים המאוסים

ד"מ ק"ד ד', רמ"א ק"ז ב' וש"נ.

סימן ק"ה

סעיף א'

(מחבר) מעת לעת

ד"מ אר"ח תמ"ז י"ב, ד"מ הארוך אר"ח תקכ"ז ב', ד"מ ס"ט א' ועע"ש בהגהות והערות א*, ד"מ ס"ט ט"ז, ד"מ ס"ט י"ז, ד"מ ס"ט ל"א, ד"מ ס"ט ל"ב, ד"מ ע' י"ג, ד"מ פ"ג ג', ד"מ צ' י"א, תו"ח א' ה', תו"ח

ג' א' עיי"ש, תו"ח ג' ב', תו"ח ו' ג', תו"ח כ' ז', תו"ח כ"ב ו', תו"ח כ"ט י"ד, תו"ח ע"ט ב', תו"ח ע"ט ה', רמ"א ס"ט א', רמ"א ע' ו', מחבר פ"ז י', רמ"א צ' ג', הגהות רמ"א לאו"ה ב' ה', הגהות רמ"א לאו"ה י"א ז'.

(רמ"א) ויש מקילין

ד"מ ק"ה א', תו"ח כ"ב ו' מקיל (ובסימנים שם משמע שמחמיר - תורת האשם).

(רמ"א) כמה שבחוי

בש"ך א' כמה שחוי לציר - ע"ל רמ"א ע' ו' וש"נ. והש"ך ביאר כוונת הד"מ בק"ה א' בציונו לסי' ס"ט שקאי אנמלה בכלי שאינו נקוב שנאסר גם מה שחוי לציר ולפי"ז הכוונה לד"מ ס"ט ל"ז. ובמנח"י כ"ב ט"ז חולק על הש"ך וביאר דציון הד"מ מראה מקום לדיני כבוש ולפי"ז הכוונה לד"מ ס"ט ל"א.

(רמ"א) וספק כבוש

ד"מ ק"ד ג', ד"מ ק"ה א', תו"ח כ"ב ט'.

(ציון) (שם ורש"ל)

מכונות ג' ב'.

(מחבר) אלא כדי קליפה

תו"ח ו' ט' נאסר כולו מיד (וכשיטתו בצ"א ה' וק"ה ט' דכל מליח נאסר מיד לגמרי וש"נ), רמ"א ע' ו'.

סעיף ב'

(מחבר) שהיר סולדת בו

תו"ח כ"ג ג'.

(מחבר) לכתחלה

ד"מ ס"ח ט', ד"מ ס"ט ב', ד"מ ס"ט י"ד, ד"מ צ"ב ז', ד"מ צ"ד א', ד"מ צ"ה ה', ד"מ ק"ה ד', ד"מ ק"ז ה', תו"ח א' ג', תו"ח ט"ו ג', תו"ח נ"ה ז', תו"ח נ"ז י"ב, תו"ח ס"א י"ג, תו"ח פ"ה א', מחבר לקמן סעיף י"ג, מחבר לקמן סעיף ט"ו, רמ"א צ"ד א', רמ"א צ"ד ז', רמ"א צ"ה ג', (רמ"א ס"ט ט', רמ"א צ"ב ז'), ציון הרמ"א ק"ה ב', רמ"א ק"ה ג', הגהות רמ"א לאו"ה ל"א י"ח.

(רמ"א) וע"ל סי' ס"ח סעיף י"ג

י"א כצ"ל.

סעיף ג'

(מחבר) נפל איסור

ד"מ צ"ב ז', ד"מ ק"ד ג', תו"ח י"א ח', תו"ח כ"ב ט', תו"ח כ"ג א', מחבר צ"א ד', רמ"א צ"ב ז', רמ"א צ"ג.

(רמ"א) וכל זה

ד"מ ק"ה ד', תו"ח כ"ג ד'.

(רמ"א) שהסירה

ד"מ ק"ה ב'.

(רמ"א) אם כבר מונח

ד"מ ק"ה ד'.

(דמ"א) כמו שנתבאר מחבר ק"ה ב' וש"נ.

(דמ"א) אם שניהם חמים ד"מ ק"ה ה', תו"ח כ"ג ב'.
(דמ"א) איסור שהניחו ד"מ ק"ה ה', תו"ח כ"ג ד'.
(דמ"א) אסור לערות ד"מ ק"ה ה', תו"ח כ"ג ו'.

סעיף ד'

(מחבר) במה תו"ח כ"ג ג', מחבר ע"ו א' וע"ש בש"ך ה'.
(מחבר) ירך רמ"א לקמן ה' וש"נ.
(מחבר) לרש"י ולר"י עי' רמ"א צ"ב ד' וש"נ.

סעיף ה'

(מחבר) במה ד"מ ק"ה ו' לענין טיפת חלב, תו"ח כ"ג ג', תו"ח ל"ג א' לענין טחול.
(דמ"א) וכל מבושל ד"מ ק"ה ו', ד"מ ק"ה ז', ד"מ ק"ה כ', תו"ח כ"ג ג', תו"ח ל"ז ב', מחבר לעיל ד'.
(דמ"א) דאין אנו בקיאים ד"מ ק"ה ז', תו"ח ל"ז א', רמ"א לקמן ט' וש"נ.

(דמ"א) עיר דאיכא ס'

ד"מ ק"ה ו',* תו"ח כ"ג ג', תו"ח ל"א ג', תו"ח ל"ז א'.
(דמ"א) והכי נהוג ד"מ ק"ה ז', תו"ח כ"ג ג', תו"ח ל"ז א'.

(דמ"א) אבל באיסור

בד"מ ק"ה ח' דאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן ומשמע דבעי ס' ונטילה כמו שפסק כאן וכ"כ בתורת האשם. אמנם בתו"ח ל"ז ד' כתב באיסור דרבנן טוב לקלוף ולהחמיר, ובסימנים שם פסק דבעי קליפה. ועי' בש"ך ק"ה י"ב אי הכוונה לקליפה או לנטילה ולענין המנהג עפ"י רמ"א ס"ד כ'. ובתו"ח ל"ז א' דבאיסור דרבנן יש להקל כמו שיתבאר לגבי מליחה - עי' לקמן סוף סעיף ה' וש"נ.

סעיף ו'

(מחבר) רבר תו"ח כ"ג ב'-ג'.

סעיף ז'

(מחבר) הא דחתיכת תו"ח כ"ג א', תו"ח כ"ח א'.
(מחבר) בשר בחלב עי' ד"מ ק"ה כ' בדעת הטור דב"ח מיקרי איסור מגופו.

(מחבר) אינה אוסרת

בפתיחת הפמ"ג להל' תערובות ח"ב סופ"ג הק' מדברי הרמ"א בתשובותיו סי' כ"ח דלא אמרין באיסור דרבנן (היינו לענין חמץ בפסח במשהו) שהאיסור יוצא מחתיכה לחתיכה ע"י מליחה, אלמא משמע אי ליכא ששים נגד החמץ כולן אסורין ואף שחמץ כחוש הוא אפ"ה יוצא מחתיכה לחתיכה וזה סותר למ"ש הרב עצמו בתו"ח כלל כ"ח דין א' (כצ"ל) ובסימנים שם, והלא ידוע דתשובות חיבר הרב באחרונה מהגהות וכ"ש מספר תו"ח כמבואר בתשובת הרב סימן ל"ה ובשאר דוכתין א"כ בתשובה משמע דמליחה יוצא בלי רוטב וה"ה צלייה דשוין המה דלא כמ"ש בת"ח וגם בק"ה ס"ז מדשתיק הרב ש"מ אודויי אודי להמחבר וצ"ע עכ"ד, וכן הק' בהגהות רעק"א בגליון השו"ע ק"ה ז'. והנה הרמ"א סיים שם תשובתו הכותב והחתום ב"א ימים למב"י שנת שי"ט נאום משה בן לא"א ישראל שלי"ט הנקרא משה איסרלש מקראקא, וגם הזכיר שם שמהר"ם פאדווה הסכים עמו, ומהר"ם נפטר בשנת ש"כ"ה כמ"ש בשעה"ג להחיד"א, ומוכח מיניה וביה שתשובה זו כתב לפני שיצא לאור השו"ע ולפני שחיבר את התו"ח (ועמש"כ בהקדמה אודות דרך חיבורי ספריו). ואולי רצה בזה הרמ"א לתרץ קו' הב"י בסי' ק"ה דבהיתר שמן אסורין דאזיל ומפטם ובאיסור בלוע מתייין, ובא לחלק דבאיסורי דרבנן יש להקל ובאיסורי דאורייתא יש להחמיר, ולאח"כ עלה בדעתו לחלק באופן אחר כמו שתי' בד"מ ק"ה י"ט.

(דמ"א) כלי שבלע איסור

ד"מ ק"ה כ' אוסר כדי קליפה, תו"ח ז' ג'.

סעיף ח'

(דמ"א) ויש אוסרים ד"מ ק"ה ט', תו"ח ל"ז ג', תו"ח ל"ח א'.
(דמ"א) נעשית נבילה חנ"נ רמ"א צ"ב ד' וש"נ.
(דמ"א) וה"ה בקרום ד"מ ק"ה ח', תו"ח ל"ז ג'.

סעיף ט'

(מחבר) שומן הניד (מחבר ס"ה ט').

(מחבר) ואם הוא חלב מחבר צ"א ו'.

(מחבר) דחר בתרי במיל

מחבר ק"ט א' וש"נ.

(מחבר) אפילו הן חתיכות הראויות להתכבד ד"מ ק"ה י"ב, מחבר ק"א ב' וש"נ.

(דמ"א) ויש אומרים

בערוך השלחן סעיף מ"ט רצה להגיה דהאי וי"א מקומו אחר ולפי שא"א בקיאים נוהגין לשער מליחה בס'.

(דמ"א) שאין אנו בקיאים

ע"ע לעיל סעיף ה' וש"נ.

(דמ"א) נוהגין לשער כל מליחה בס'

ד"מ או"ח תס"ז י"ב, ד"מ ע' ה', ד"מ ע' ח', ד"מ ע"ב ח', ד"מ צ"א ד' כל מליחה בס' ואין חלוק בין שמן לכחוש, ד"מ ק"ה י' והמנהג כדעת מהר"א ז"ל דמליחה בס', ד"מ ק"ה י"ב מדינא לא היה מצריך רק קליפה שהוא דעת רוב הפוסקים אלא שאנו מחמירים לשוייה כבשול, תו"ח כ' י"ב, תו"ח כ"ב ב', תו"ח כ"ז ב' רוב הפוסקים הסכימו שלא להצריך במליחה רק קליפה רק שאנו מצריכים ס' לחומרא, תו"ח ל"ז א', תו"ח ל"ח א' המנהג פשוט לשער במליחה בס', תו"ח ל"ח ב', תו"ח ל"ח ג', תו"ח ל"ח ה', רמ"א או"ח תס"ז י"ד, רמ"א ע' א' והכי נהוג, ציון הרמ"א ע' ד', רמ"א צ"א ה' כל מליחה אנו משערין בס' (ובסוגריים רוב המורים קמאי ובתראי), שו"ת הרמ"א סי' כ"ח והמנהג באלו המדינות לשער בס', שו"ת הרמ"א סי' צ' בתשו' מהר"ם פאדווה, שו"ת הרמ"א סי' קי"א.

(דמ"א) דאם איכא ס' בין הכל ביחד

ד"מ ק"ה י"ב המנהג שמצטרפין הכל בין חתיכה הנוגעת בחלב בין אינה נוגעת, תו"ח ל"ח ג', רמ"א להלן ואע"פ שיש בזה קצת קולא ויש"נ, שו"ת הרמ"א סי' קי"א.

(דמ"א) נגד כל החתיכה

ד"מ ק"ה י"ב, ד"מ ק"ה י"ג, תו"ח ל"ח ב' אע"ג דיש לצדד להקל דאין לומר במליחה חנ"נ וכו' מ"מ יש לפסוק כדעת האור"ז והנמשכים אחריו, תו"ח ל"ח ג'. ובתו"ח ל"ח ב' כתב בדמקום הפסד מרובה יש להקל לפסוק דאם יש ס' בכל הנמלה יחד דשרי ולא אמרין חנ"נ להצריך ס' נגד כל אותה חתיכה שהאיסור דבוק בה, ובכנה"ג ק"ה הגב"י ע' תמה על הרב שהשמיטו בהגהותיו, ובמנח"י שם ה' שהרב חזר בו בש"ע מדלא כתב כן, אך בפמ"ג צ"ב שפ"ד ט"ז ושפ"ד ק"ה ל"ח דין א' (ועי' מש"ז ק"ה כ"ה ובהגהות לבעל הט"ז) ובדגול מרובה כאן כ' דכאן מיירי באין הפ"מ ואנו סומכין על שגילה דעתו בתו"ח.

(דמ"א) מלבד אותה חתיכה

תו"ח ל"ח ב' אם אין בה ס' נגד האיסור דדלמא נמלחה לבדה, תו"ח ל"ח ג', שו"ת הרמ"א סי' צ"ה אות י' ותשו' זו מובאת גם בהגהות מהרמ"א למרדכי חולין סי' תר"פ. ועי' רמ"א צ"ב ד' לענין חנ"נ וש"נ.

(דמ"א) מיהו אותה התיבה

בד"מ ק"ה י' כתב והמנהג כדעת מהרא"י ז"ל דאי איכא ס' אפי' קליפה לא בעי בין כחוש בין שמן, וכן העתיק בשו"ת הרמ"א סי' כ"ח ובשו"ת הרמ"א סי' קי"א דהא דעבדינן מליחה כבישול בין להקל בין להחמיר היינו לענין דלא צריך קליפה בדאית ב"י ס' (וזה כמו שכ' תלמידו הלוש עט"ז כ"ה וש"ך ל"ו ומחצה"ש או"ח תס"ז ל"ג). אך בתו"ח ל"ח א' כתב כמו שפסק כאן דצריך קליפה והכי נהוג, תו"ח ל"ח ג' למאן דאמר, שו"ת הרמ"א סי' צ' בתשו' מהר"ם מפאדווה.

(דמ"א) צריך קליפה

ובאו"ה י"ד ג' ובהגהות הרמ"א שם דבדיעבד אם כבר בשלו ויש ס' נגד החלב אע"פ דאין ס' נגד החלב והקליפה, מותר, עי' רמ"א צ"א ד' וש"נ.

(דמ"א) מעט

בשפ"ד ק"ה ל"ו פ"י דהכוונה רק לקליפה ולא לנטילה כהמחבר, ובדרכ"ת ק"ה קע"ט מפר"ח מ"ה דהכוונה למקום שנגע ולא לכל החתיכה. ואם אינו יודע באיזה מקום של החתיכה נגע צריך לקלוף כל החתיכה כ"כ הרמ"א בהגהותיו על המרדכי חולין תרע"ד. ועי' ברש"ל באו"ה ל"ז ח' דלצד דבעי קליפה אסורה כולה לפעמים כשהחתיכה דקה דמתהפכת במליחה ע"ש, והרש"ל לטעמיה דחושש דהחתיכות מתהפכות במליחה עי' ש"ך ע' ח'. וסברא זו של הרש"ל כתב בעל התרומה בתחלה בתשו' שהובאה במרדכי חולין תרפ"ד דכל החתיכות צריכות קליפה שהרי שמא כל אחת נגעה בה כי כן מנהג כשמולחין הרבה ביחד להפך חתיכה על חתיכה, ולדינא עי' בדרכ"ת ק"ה קפ"א שאי"צ לחשוש אלא לחתיכות הקרובות.

(דמ"א) ואם אינו יודע

ד"מ ק"ה י"ב, תו"ח ל"ח ג' בטל ברוב, ועשפ"ד ק"ה ל"ו דלשיטת הלוש הרב חזר כאן ממ"ש בתו"ח ובספק שמא נגע ברובן גם לא בעי קליפה ע"ש אך שאר הפוסקים לא ס"ל כן.

(דמ"א) ואע"פ שיש בזה קצת קולא

ד"מ ק"ה י"ב ומה שכתבתי נראה לי וכו' שאנו מחמירים לשיייה כבשול ודי לנו בחומרא זו ולא להחמיר בו יותר מבבשול, (ד"מ ק"ה י' ותו"ח ל"ח א' לשון האגור חלב במליחה בס' בין להקל בין להחמיר), תו"ח ל"ח ג', שו"ת הרמ"א סי' קי"א, וע"ע כאן לעיל ד"ה מיהו אותה חתיכה דיש דס"ל עוד קולא היוצא מדין זה.

(דמ"א) וכל זה באיסור ששייך בו שמנונית

בגון חלב או ציר

ד"מ ק"ה י', תו"ח ל"ח ה' הא דמשערין בחלב בס' היינו דוקא בחלב דמפעפע ודוקא

ציר ונבלה ודם וכה"ג שיש בו סרך גזרה דבר שמן ולכן הנהיגו בו ס' ולכן נראה דהמיקל בכה"ג בהפסד מרובה לא הפסיד ובפרט באיסור דרבנן עיי"ש, וברמ"א כאן סתם לאיסור. רמ"א ע' א' בדגים אנו משערין בס' והכי נהוג וש"נ, רמ"א צ"א ה' וש"נ, רמ"א לעיל ה' לענין צלייה.

(דמ"א) אבל באיסור שאין בו שמנונית כלל תו"ח ל"ז א' לענין מליחה, תו"ח ל"ח ה' סגי בקליפה מ"מ המנהג דאין לחלק ולשער בס' מיהו באיסור דרבנן יש להקל. ובד"מ ק"ה י' אינו אוסר רק כ"ק דודאי לא יחלוקו על הגמ' וכמו שכ' כאן.

(דמ"א) ועיין באו"ח הל' חמץ כיצד נוהגין משמע דמצד המנהג חמור יותר, ובד"מ או"ח תס"ז י"ב בחמץ במשהו שהוא דרבנן סומכים להקל כמו שהארכתי בתשובה תהלה לאל והרוצה להחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד (עיי"ש עוד צירופים להקל בחמץ), ואחר שכתבתי זה כתב לי מהר"ם פאדווה בתשובה שאין לחוש לדברי המחמירים וכן הסכים בנו מהר"י באותה תשובה ומ"מ במקומי שמעתי מחכם א' שמהר"ר קאפלמן סג"ל ז"ל אסר הכל וכן הורה אחריו ר' יוסף כ"ץ ולכן לא רציתי אח"כ לבטל מנהגי ולא רציתי להורות בו לא איסור ולא היתר מאחר שאמרו לי שכבר הורה כך בנדון הזה הזקן הנ"ל אבל במקום שאין מנהג נראה לי מה שכתבתי ומי שרוצה להחמיר יכול להחמיר ימכור לגוי וכו', וכ"כ בשו"ת הרמ"א סי' כ"ח וסיים ואיך נקפל כל תנאי דעלמא להדדי להחמיר באיסור דרבנן לאבד ממונן של ישראל והמקיל וחס על ממונן של ישראל וחס ג"כ על כבוד קונו יתענג על רוב שלום, רמ"א או"ח תס"ז י"ד ויש מחמירים לאסור כל מה שנמלח ביחד אבל העיקר לאסור אותה חתיכה כולה שנמצאת החטה עליה ולהתיר האחרות ע"י קליפה קצת ואם רוצה יוכל למכור הכל וכו'.

(דמ"א) וע"ל סימן ס"ד

ד"מ ס"ד י"ג, תו"ח ל"ח ה' המיקל בכה"ג בהפסד"מ לא הפסיד ובפרט באיסור דרבנן (ובכנה"ג ק"ה הגב"י סוף מ"ט ובשפ"ד ק"ה ל"ח ה' פירושוהו דהיינו בהפסד מועט), רמ"א ס"ד כ' וי"א דבעינן ששים ויש להקל ולהסירו ע"י קליפה אם יש בו הפסד קצת. ובשפ"ד ל"ז דמש"כ הרמ"א י"א דבהפסד מרובה וכו' הוא ענין בפ"ע.

(דמ"א) יש אומרים דבהפסד מרובה

ד"מ ק"ה י"ב, תו"ח ל"ח ב', שו"ת הרמ"א סי' צ' בתשו' הר"ם מפאדווה סודי אגלה לך ואין לפרסמו אלא לצנועים שגם בזה אני נוטה לפעמים להורות לפי רבוי ההפסד,

שו"ת הרמ"א סי' קי"א במקום דאיכא צדדים אחרים להקל והוא הפסד מרובה.

סעיף י'

(מחבר) ואפילו איסור מליח

מחבר ע' ג', תו"ח כ"א ג'.

(מחבר) אינו צריך אלא הרחה

מחבר צ"א א' וש"נ, תו"ח כ"א ד'.

(דמ"א) ויש אוסרין

תו"ח כ"א ד' מותר דלא כר"ן, ובסי' ע"ג סתם כדברי המחבר עיי"ש שהמחבר הביא ב' השיטות והרמ"א ציין לכאן.

(דמ"א) במקום הפסד

הש"ך ע' כ' ביאר דכוונתו להפסד"מ והעתיק דבריו המנח"י כ"א י"א, ועי' בהגהות רעק"א שם מכנה"ג דחולק, אך גם בש"ך צ"א ט"ז העתיק במקום הפסד.

סעיף י"א

(דמ"א) ויש חולקין

ציינו הרמ"א ע' ד', תו"ח כ"א ב'.

סעיף י"ב

(דמ"א) וה"ה

תו"ח י"ז ג', מחבר קל"ז ד'.

(דמ"א) ואפילו

ד"מ ק"ה ט"ו, תו"ח י"ז ג', תו"ח פ"א ה', הגהות רמ"א לאו"ה ג' ג'.

(דמ"א) להפליט מן הכלי

בענין אין מליחה לכלים ע"ע - ד"מ או"ח תמ"ז ו', ד"מ ס"ט ל"ד*, ד"מ ס"ט מ"ב, ד"מ ע' ז', ד"מ ק"ה ט"ו, ד"מ ק"ה ט"ו*, ד"מ ק"ה ט"ז, תו"ח י"א ט', תו"ח י"ד ה', תו"ח כל כלל י"ז, תו"ח כ' ט"ז, תו"ח פ"א ה', רמ"א או"ח תמ"ז ו', רמ"א ס"ט ח' ואין חילוק, רמ"א ס"ט ט"ז אבל מותר, רמ"א ס"ט כ', רמ"א ע' ב', מחבר צ"ה ז', מחבר קל"ז ד'. הגהות רמ"א לאו"ה ג' ג', הגהות רמ"א לאו"ה ג' ז', הגהות רמ"א לאו"ה י"ג ח'.

(דמ"א) ודוקא בדיעבד

ד"מ ק"ה ט"ו*, ד"מ ק"ה ט"ז, תו"ח י"ז א', תו"ח פ"א ה', הגהות רמ"א לאו"ה ג' ז'. ובתו"ח פ"א ה' הביא מאו"ה ובלבד שהדיחו יפה שלא היה האיסור בעין, וכוון לזה ביד אברהם עה"ג.

(דמ"א) אבל לכתחלה אסור

מסידור הדברים משמע קצת דלכתחילה אסור קאי גם אנמלח היתר בשאר כלי איסור ולא רק אגבינות. וצ"ל דמה שהחמיר רמ"א לכתחלה הוא כמוש"כ המרדכי משום הרחק מן הכיעור, דשייך אף בשאר כלי איסור. ועי' במנח"י לתו"ח כלל י"ז ס"ק א' שהעלה דרך בגבינות פסק התו"ח להחמיר לכתחלה אבל

בשאר איסורים מותר לכתחלה, וגם בש"ך ס"ט ס"ז חילק דמידי דדרכו בהדחה מותר לכתחלה.

ולפי דבריהם צריך לפרש דברי הרמ"א בזה דלכתחלה אסור דקאי רק אגבינות והטעם שאוסר הוא לחוש לדברי הראב"ה דאוסר בגבינות אף בדיעבד. ובביאור הגר"א אות ע"ט הביא ב' הטעמים, נראה מלשון קדשו שביאר בדברי הרמ"א דקאי גם אשאר איסורים. וכן נקטו האחרונים לאסור בכל הדברים, ע"י בדרכ"ט ס"ט רפ"ב מתורת יקותיאל, ומה דקשה מסי' ס"ט ומי"ג תי' באופנים אחרים ע"י בערוה"ש ק"ה ס"ק ע' וביד יהודה סי' ס"ט ס"ק ס"ז.

סעיף י"ג

(רמ"א) וה"ה

ד"מ ק"ה ט"ו, ד"מ ק"ה י"ז ולי נראה דאין לחוש רק במקום דנשתמש בשר אצל קערה וכה"ג וכמו שהוא המנהג ליחד כלי למלח שמביאין על השלחן לבשר וחלב, ש"ע אור"ח תמ"ז ר', רמ"א צ"ה ז', תור"ח י"ז ב' ובסימנים שם כתב מותר, תור"ח נ"ז ז' ובסימנים שם לכתחלה יש להחמיר קצת, ובתור"ח י"ז ד' העלה דבכלי איסור חמור יותר ואסור לכתחלה מדינא וכן פירשו בדבריו המנחה י"ז ג' ובכנה"ג ס"ט הגב"י ש"י.

(רמ"א) דמאחר שהם יבשים רמ"א צ"א ב' וש"נ.

סעיף י"ד

(מחבר) מלח הבלוע מחבר ס"ט ט'.

(רמ"א) דכל מקום

ד"מ ס"ט ט"ו, ד"מ ק"ה כ"א, תור"ח א' א', תור"ח ז' א', תור"ח פ"ה כ', רמ"א צ"ה ב' ש"ך ח', רמ"א צ"ח ח' ש"ך ל"ב, רמ"א קל"ד י"ב, ע"י הגהות רמ"א לאו"ה כ"ד ד'.

סימן ק"ו

סעיף א'

(מחבר) מצורף

ד"מ צ"ב ג' למ"ד דל"א חנ"נ.

(רמ"א) שנוהגין לומר

ד"מ ק"ו א"*, רמ"א צ"ב ד' וש"נ.

(רמ"א) אם מכירה

רמ"א צ"ח ד' וש"נ.

(רמ"א) חתיכה הראויה להתכבד

ש"ע ק"א א' וש"נ.

סעיף ב'

(רמ"א) ולפי מה

ד"מ ק"ו ב', רמ"א צ"ב ד' וש"נ.

סימן ק"ז

סעיף א'

(רמ"א) ואם לא עשה

ד"מ ק"ז א'.

(רמ"א) ויש מתירין

ד"מ ק"ה ד', ד"מ ק"ז ב', ד"מ ק"ז ג', תור"ח נ"א א' אמנם בדיעבד יש להקל וכו' וכן נראה לי וכן משמע מדברי הבי"י בשו"ע וכו' ומה שנ"ל כתבתי.

(רמ"א) לאסור הכלים

ד"מ ק"ז ב', תור"ח נ"א א'.

סעיף ב'

(רמ"א) ובן המנהג

מחבר ק"ד ג', ד"מ ק"ד ד', ד"מ ק"ז ד', ובד"מ ק"ז ה' ובתור"ח נ"א ג' הביא ממהר"ם פאדווא נוהגים להחמיר והמיקל לא הפסיד, ובסימנים שם סיים ומ"מ יש להחמיר. וכאן התיר לגמרי ומשמע להדיא דאפי' בכף יכול לזרוק ולחזור ולתחבו בקדירה וכ"כ בתור"ח שם. וע"ע ד"מ ק"ג א', תור"ח מ"ו ח', תור"ח נ"א ב', תור"ח ס"ה א', תור"ח פ"ה כ"ג, מחבר פ"א ח', מחבר פ"ד י"ג, רמ"א ק"ג ב'.

(רמ"א) ואם לקח

ד"מ ק"ז ד', ד"מ ק"ז ה', תור"ח נ"א ב' והכי נהוג ויש להחמיר בכלי חרס או בכף ישן ובמקום הפסד יש להקל מלבד בבב"ח, וע"ל רמ"א צ"ח ה' וש"נ.

(רמ"א) אבל אם היה

ד"מ ק"ז ה' ושם משמע קצת דצריך גם נגד הכף, תור"ח נ"א ב' נ"ל דאין להחמיר לשער נגד הזכוב והמרק שבתוכו אם הכף חדש וכו'.

סימן ק"ח

סעיף א'

(רמ"א) וה"ה לבשר

באורח מישור לד"מ אות ב' מפרש דקאי על פת עם בשר, ולפי"ז כותב כאן הרמ"א אליב"י הדמחבר אך ליה לא ס"ל להקל כי אם ונוהגין וכו'.

(רמ"א) ונוהגין להחמיר

ד"מ ק"ח ג', תור"ח ל"ה א' הכי נהוג.

(רמ"א) ואם אפה פת

ד"מ ק"ח ג' הביא ב' דיעות, תור"ח ל"ה א' יש להחמיר דהבי"י פסק בשו"ע סי' צ"ז דאסור וכו' ע"ש.

(רמ"א) עובר כוכבים אפה

היתר פת עכ"ם ק"י"ב רמ"א ב' וש"נ.

(רמ"א) עם איסור אסור

ד"מ ק"ח ג', תור"ח ל"ה א' וטוב להחמיר במקום שאין צורך לו כ"כ ומ"מ המנהג להקל לקנות מן העכ"ם וכו' וכן נוהגין היתר

פה ק"ק קראקא.

(רמ"א) י"א דאין מתירין

ד"מ ק"ח ג'.

(רמ"א) ובמקום הפסד

תור"ח ל"ה ד' ובהפ"מ יש לסמוך על הפוסקים דבדיעבד יש להתיר בכל ענין אבל בלא"ה יש להחמיר.

(רמ"א) ואם האיסור

ד"מ ק"ח ג', תור"ח ל"ה ב'.

(רמ"א) אם אפו או צלו

ד"מ ק"ח ג', תור"ח ל"ה ה', תור"ח ל"ה ו', וע"ל רמ"א צ"ב ח' לענין ב' כלים זו למעלה מזו.

(רמ"א) י"א דכל מקום

ד"מ ק"ח ג', תור"ח ל"ה ז', רמ"א ק"א ז' וש"נ, שו"ת הרמ"א קל"ב י"ג אנכי כתבתי בתור"ח שאין להקל רק במקום הפס"מ, וכוונתו לסימנים שם שכ' במקום הפסד גדול.

(רמ"א) י"א דאיסור האוסר

ד"מ ק"ח א', רמ"א אור"ח תמ"ז א'.

(רמ"א) ועיין לקמן

ד"מ ק"ח ב'.

(רמ"א) סוף סימן ק"ח

רמ"א י"א וש"נ.

סעיף ב'

(רמ"א) ודוקא שהתנוד

ד"מ ק"ח ב', תור"ח ל"ה י'.

(רמ"א) ובמקום הפסד

בתור"ח שם לצורך גדול ובשעה"ד, ובלא"ה יש להחמיר.

סעיף ג'

(מחבר) אם יש שמנונית

ד"מ ק"ב א"*

(רמ"א) לא מהני

רמ"א אור"ח תנ"א י"ט והכי נהוג.

סעיף ד'

(רמ"א) ודווקא אם

ד"מ ק"ח ה', תור"ח ל"ה א'.

סעיף ה'

(רמ"א) אבל אסור

ד"מ ק"ח ו', תור"ח ל"ה י"ג.

סימן ק"ט

סעיף א'

(מחבר) שאינה ראויה להתכבד

דיניו ק"א א' וש"נ.

(רמ"א) שאין נבלל

תור"ח ל"ט א' לאפוקי דבר לח או נמוח ומתפשט.

(מחבר) חד בתרי בטיל

ד"מ ס"ט כ"ד, תור"ח ב' ג', תור"ח ל"ח ג',

תו"ח ל"ט א' והכי נהוג, מחבר או"ח תמ"ז ט' ושם לענין חמץ, מחבר ק"ה ט', רמ"א קל"ד ב', רמ"א ש"ח ה'.

(רמ"א) וכן יש לנהוג לכתחלה ד"מ ק"ט ב' טוב להחמיר לאכלו ב' בנ"א, ד"מ ק"ט ד' המיקל לא הפסיד, תו"ח ל"ט ה' טוב שלא לאכלן אדם א' ולא לאכלו אחד אחד והמיקל לא הפסיד, תו"ח ל"ט ז'.

(רמ"א) ויש מחמירין להשליך ד"מ ק"ט א' * אי"צ להשליך, תו"ח ל"ט א' והכי נהוג מיהו ראיתי מקצת מורים שצוו להשליך א' ואינו אלא חומרא בעלמא.

(רמ"א) וכל זה ד"מ צ"ח ג', תו"ח ל"ט ד'.

(רמ"א) צריך ששים ואינו אלא דרבנן וספיקו לקולא - ד"מ ק"ט א' ותו"ח ל"ט ד' ובסימנים.

(רמ"א) ואין חלוק תו"ח ל"ט ב'.

(רמ"א) וע"ל סימן קכ"ב סעיף ח', ולעיל מחבר ק"ב ג' וש"נ.

סעיף ב'

(מחבר) ואם רוצה

תו"ח ל"ט ז'.

(רמ"א) ובמקום הפסד

ד"מ ק"ט ד' המיקל לא הפסיד, תו"ח ל"ט ז' הכל מותר והכי נהוג ודוקא דיעבד אבל לכתחלה אסור, רמ"א ס"ט י"ד.

סימן ק"י

סעיף א'

(מחבר) דבר חשוב

מחבר יו"ד ש"ח ד'.

(מחבר) וחכיות

ד"מ קל"ד ה'*, רמ"א קל"ד ב'.

(רמ"א) וכן נוהגין

ד"מ ק"א א'*, ד"מ ק"י ב', תו"ח מ"ב א', תו"ח ס"ג ג' והכי נהוג, הגהות רמ"א לאו"ה כ"ה ג'. ובכנה"ג ק"י הגב"י ו' רצה לפרש דוכן נוהגין לא קאי על הפסק של את שדרכו למנות אלא על הדין בכלל דדבר שבמנין אינו בטל ולאפוקי מפסק המחבר, אך שמדבריו בתו"ח לא משמע כן, וע"ע בכרכי יוסף אות ה' דאחר שכתב הרמ"א בתו"ח והכי נהוג התחילו לנהוג כן ולכן יצדק כאן הלשון וכן נוהגין.

(רמ"א) הא דדבר חשוב

ד"מ ק"י א'.

סעיף ב'

(רמ"א) ודוקא בעלי חיים

ד"מ ק"י ג', תו"ח מ"ב ג'.

סעיף ג'

(רמ"א) לעיל סי' ס"ג

ועוד בד"מ קי"ד ד', ורמ"א קי"ד י'.

(רמ"א) והא דאמרינן

תו"ח מ"ג ח', רמ"א לקמן ד' וש"נ דהוי ספק איסור דאורייתא.

סעיף ד'

(רמ"א) ויש אוסרין

ד"מ ק"י ה', תו"ח מ"ג ח'.

(רמ"א) דכל מקום דאיסור במקומו רמ"א לעיל ג' וש"נ.

(רמ"א) והואיל וספק הראשון

מחבר לקמן ט' וש"נ.

סעיף ה'

(מחבר) מי שלקח

ד"מ ק"י ו' ע"ש, תו"ח מ"ג ט'.

סעיף ו'

(מחבר) פירש ממילא שרי

תו"ח מ"ג א' טוב להחמיר ובסימנים שם פסק לאיסור, תו"ח מ"ג ה' יש מקילין. עי' ד"מ ק"י ה' מאו"ה ובהגהות הרמ"א לאו"ה כ"ו דין י"א אמנם אם פירש דאסור רק מדרבנן שמה יקח מן הקבוע, בנתערב מותר מטעם ס"ס אע"פ שהתערובת יש בו איסור מה"ת.

(רמ"א) והא דאסור

ד"מ ק"י ד', תו"ח מ"ג ב', תו"ח מ"ג ה', ובמנח"י מ"ג ו' דהרב בתו"ח ובסימנים ס"ל דאין להקל אלא בפירשו ממילא, עי' מחבר ט"ז י"ב.

(רמ"א) ואם נתערבה

ד"מ ק"י ד', תו"ח מ"ג א'.

סעיף ז'

(מחבר) דבר שאינו בטל

תו"ח מ"ג ג', רמ"א קל"ד ב'.

(רמ"א) ואפילו לאבלם

תו"ח מ"ג ד'.

סעיף ח'

(מחבר) מן השלשה אחד לשנים אחרים

תו"ח מ"ג ז' ובסימנים אי"צ ביטול ברוב ואפילו בפחות כל שאינו ניכר, ועש"פ נ"ה.

(רמ"א) ודוקא שהאיסור שנתערב

ד"מ ק"י ט', תו"ח מ"ג ו', הגהות רמ"א לאו"ה כ"ו ח'. ובסימני תו"ח שם משמע דרק בספק איסור יש להקל עד מחציתן שנתערבו ולא יותר ובתורת האשם הק' על זה דלא דק.

(רמ"א) יש אוסרים

ד"מ ק"ב ב', ד"מ ק"י י"א, תו"ח מ"ג ד', תו"ח ע"ד י"ג ובסימנים ובכל המקומות מוכח דנוהגין לאסור בלי חילוק. ועי' תורת האשם מ"ג ג' ומנח"י שם ח' דמטעם זה

השמיט הרב שם דשיל"מ מותר כשנפל א' לים. מחבר ק"ב א' לענין ספק בתערובות וש"נ.

סעיף ט'

(מחבר) ספק טריפה

ד"מ נ"ז ט"ו, תו"ח מ"ג ד' ואפי' נודע הב' ספיקות יחד והכי נהוג, רמ"א לעיל ד' וש"נ, שו"ת רמ"א סי' קי"א.

(רמ"א) איסור דאורייתא

בד"מ ק"י י' ובתו"ח מ"ג ד' דגבינות עכ"ס וכיו"ב דאיסורם מדרבנן מחשש דאורייתא אסורים אך איסורים דרבנן שהם רק מחמת חומרא מתבטלים, וכן מסקנת הש"ך כאן ס"ק ס"ב בפ"י דברי הרמ"א.

(רמ"א) ולא נוכל לומר

הגהות רמ"א לאו"ה כ"ו ח'.

(רמ"א) אבל אם היו

ד"מ נ"ז ט"ו, תו"ח מ"ג ד'.

(רמ"א) ואפילו היה לו

ד"מ נ"ז ט"ו, תו"ח מ"ג ד'.

(רמ"א) אין לחוש

ד"מ נ"ג ב', ד"מ נ"ז ט"ו, תו"ח מ"ג ד'.

(רמ"א) סימן נ"ג

רמ"א ד' עיי"ש בתורת המילואים ובתו"ח פ"ו י"ד.

סימן קי"א

סעיף א'

(מחבר) שומנו של גיד

מחבר ס"ה ט' וש"נ.

סעיף ז'

(רמ"א) ויש מחמירים

ד"מ ק"ח סוף ג' בשאר איסורין לא קי"ל הכי ובריחא יש להקל, ד"מ קי"א ב' מצטרפין, ד"מ קי"א ג' מאו"ה דלא קי"ל הכי ולא ידעתי טעמו ואם קבלה היא נקבל, תו"ח ל"ה ז' אין להקל כי אם במקום הפסד, תו"ח נ' א' כל הנכנס מצטרף לבטל עיי"ש, רמ"א ק"ח א' לצורך הפסד גדול יש לנהוג כן, הגהות רמ"א לאו"ה כ"ו י"ג ולעיל באו"ה כתב כמה פעמים [ע"ש י"ב ט', י"ד ה'] דלא נהיגין להצטרף כל מה שנכנס לספק ולא ידעתי למה לא כתבו כאן והסומך אדברי יו"ד שכי' הדברים בלא מחלוקת לא הפסיד מיהו אפשר לומר דדוקא בכה"ג נוהגין דיש כאן ג"כ ספק לאיזה קדירה נפל אבל בשאר מקומות דודאי הגיע איסור לכל מקום אין א' מצטרף לחבירו וצ"ע (ועל דבריו אלו שם ראה ביד יהודה ק"ה פ"י הארוך מ"ד), שו"ת הרמ"א קל"ב י"ג אנכי כתבתי בתו"ח שאין להקל רק במקום הפס"מ, וכוונתו לסימנים שם כלל ל"ה שכי' במקום הפסד גדול.

סימן קי"ב

סעיף א'

(רמ"א) ואפילו

ד"מ קי"ב ב'.

(רמ"א) וגם

ד"מ קי"ב ג', תו"ח ע"ה י"א, מחבר קי"ג א' וש"נ.

(רמ"א) אם אינו עולה

ע"י בתו"ח ע"ה י"א לענין אם אינו עולה על שלחן מלכים אבל עולה על שלחנם דרך כישול משום פרפראות. ובתורת האשם כתב ושוב ראיתי בד"מ (קי"ב ג') שעל דברי ב"י כתב וכן פסק האו"ה כלל מ"ד ואין לסמוך על דבריו שבתו"ח.

(רמ"א) מלכים

ע"י בתורת המילואים למחבר קי"ג א'.

סעיף ב'

(רמ"א) ויש אומרים

ד"מ פ"ו ז' עכשיו אין אנו נזהרין, ד"מ ק"ח ג', ד"מ קי"ב ג' * ובר"מ הארוך שם אות ד' נהגו עכשיו היתר בפת של גוים, תו"ח ל"ה א', תו"ח נ"ט א', תו"ח ס"ז ד', תו"ח ס"ט ב', תו"ח ע"ה א' פת של עכו"ם נהגו בו היתר ברוב המקומות על כן לא אאריך בחילוקי דיניו כי כבר פשט המנהג להתירו ולאכלו אפילו כשיש לו פת ישראל ומי שנוהר בו יחמיר כפי מה שרוצה להחמיר על עצמו אמנם בימים שבין ראש השנה ליום הכפורים נוהגין המדקדקים להחמיר בו בכל מה דאפשר להחמיר. ודין זה של י' ימי תשובה פסקו המחבר באו"ה סי' תר"ג. תו"ח ע"ה י"ג, רמ"א פ"ו י', רמ"א ק"ח א', רמ"א לקמן סעיף ט"ז, מחבר קי"ג ג', מחבר או"ה שכי"ה ד', שו"ת רמ"א קל"ב ח'.

ומדברי הרמ"א כאן בכתבו יש אומרים נראה דהיכא שכתב הרמ"א וי"א שדעתו כן, שהרי בשאר המקומות וגם בהגהותיו לשו"ע כתב שנהגו להתיר. ויעויין בפמ"ג בכללים בהוראת או"ה אות ד' כשכתב הרמ"א על דברי המחבר וי"א יש לעיין אם דיעה ראשונה עיקר או שמא בא לחלוק. ובפמ"ג או"ה סי' ש"ב א"א י"ב דעתו דהעיקר כדעת המחבר בראשונה, ועי"ש בשו"ע הרב שם סעיף י"ד שפסק כ"א. אך בשו"ע הרב או"ה סי' רמ"ד ס"ק ד' העלה לחדש דדברי הרמ"א שם בשם י"א הם דעת יחיד ולא הביאו רמ"א אלא לסמוך עליו בדיעבד במקום הפסד מרובה ובשעת הדחק דכהאי גוונא סמכינן איחיד במקום רבים בדרבנן, ואף שבדרכי משה משמע קצת דהי"א לא פליגי, מכל מקום בהגהותיו חזר בו וכתב בלשון יש אומרים, שברוב הפעמים אין דרכו לכתוב יש אומרים כשאפשר לעמוס בשולחן ערוך דלא

פליגי, אף דבאמת פליגי אהדדי, כמ"ש האחרונים בכמה מקומות.

(מחבר) של בעלי בתים

בש"ך ט' דדעת הרב בשו"ע לאסור פת בעה"ב. ועי' בתורת האשם ע"ה א' שכתב שבתו"ח סתם להתיר אף בזה ואף שבדרכי משה [הארוך] העתיק תמיהת הב"י על הטור בזה והד"מ לא הליץ בעדו אבל לענין עיקר הדין יש ראיות להתיר עי"ש.

(מחבר) אין שם

בר"מ קי"ב ב' העתיק בשם הר"ן עונש למי שאוכל פת האסורה, ועוד שם מהר"ן שאם יסכימו חכמי ישראל להתיר הפת אף בזה"ז יכולין עי"ש.

(רמ"א) ולא מיקרי

ד"מ קי"ב ה'.

סעיף ד'

(מחבר) לדעת המתירין

ד"מ קי"ב ד' כן משמע בב"י וכאן הוא מפורש.

סעיף ו'

(מחבר) נלוש כביצים

ד"מ קי"ב ח', תו"ח ס"ט ב'.

(מחבר) אינפנד"ה

לקמן קי"ג ג' וש"נ.

(רמ"א) משום בשולי עכו"ם

תו"ח ס"ט א', מחבר קי"ג י"ד.

(רמ"א) וכן נוהגין

ד"מ קי"ב ח' וכן נוהגין, תו"ח ס"ט ג' והכי נהוג. ובכנה"ג קי"ב הגב"י ל"ט ובפר"ח סי' ק"ב סס"ק ה' ביארו דברי הרמ"א שאוסר משום דעביד לחזותא - ע"י רמ"א ק"ב א' וש"נ אך משאר הפוסקים לא משמע כן.

(רמ"א) ואותן נילו"ש

ד"מ קי"ב ג', תו"ח ס"ט ד', ובר"מ קי"ג ט' ותו"ח ע"ה י"ב וסימנים שם אם בלילתו עבה ויש בו תואר לחם אפילו לעקי"ך דמברך עליהו במ"מ אם לא קבע סעודתו עליהם, מ"מ נראה דאין להחמיר לענין פת עכו"ם ומימי לא ראיתי שום אדם נזהר בזה. וכאן לא ביאר פרט זה להדיא שמותר רק בבילתן עבה ותואר פת להם. ומסוף דברי הד"מ והתו"ח שהביא את הרמב"ם שמתיר מיני מתיקה וגם שלא ראה מי שנוהר בדברי תשובה זו, מוכח דבא להתיר גם בלילה רכה היכא דהרבש עיקר והקמח בא רק לדבק משום דאין בזה משום בישולי עכו"ם דהרבש נאכל כמות שהוא חי, (וברכתן שהכל וב"נר כמבואר באו"ה ר"ח ב').

סעיף ח'

(רמ"א) ואין צריך

רמ"א לקמן ט"ז וש"נ.

סעיף ט'

(מחבר) הרליק

תו"ח ע"ה ב', ואפי' לענין פת של גוי מהני ומי שנוהר בפת של עכו"ם יוכל לסמוך ע"ז, וכ"כ בר"מ קי"ב א' עי"ש, ובר"מ קי"ב ו' *.

רמ"א קי"ג ז'.

(מחבר) עין אחד

ד"מ קי"ב ו', תו"ח ע"ה ב', תו"ח ע"ה ו', רמ"א קי"ג ז' לענין כישול וש"נ.

(רמ"א) ואם נפח

ד"מ קי"ב ו', ד"מ קי"ג ו', תו"ח ע"ה ב', תו"ח ע"ה י"ח.

סעיף י'

(רמ"א) ויש אומרים

ד"מ קי"ב י', תו"ח ע"ה ו'.

(רמ"א) כמה ימים

בתו"ח ע"ה ו' הביא בשם האגור שהובא בב"י כל ימי השבוע עד יום אחד, ובתורת האשם ביאר דס"ל דמועיל רק עד ז' ימים, וע"ע בדרכי תשובה אות ס"ז אם יש לגרוס כאן בשו"ע עד שבוע ימים או כמה ימים ובלי הגבלת זמן.

סעיף י"א

(מחבר) פת

ד"מ קי"ב ו', תו"ח ע"ה ד'.

(מחבר) מותר לזבוני

תו"ח ע"ה ד' ליתנו לפועליו גוים או לחתכו בחתיכות קטנות שרי.

(רמ"א) וה"ה

ד"מ קי"ב ו', ד"מ קל"ד ו', תו"ח ע"ה ד', רמ"א קל"ד י"א.

(רמ"א) ולכן נהגו

בר"מ קי"ב ו' ותו"ח ע"ה ד' במקום שהרבה ישראלים דרים שם.

סעיף י"ב

(מחבר) אם אפה

ד"מ קי"ב י"א, תו"ח ע"ה ב'.

סעיף י"ג

(מחבר) מי

תו"ח ע"ה ט', מחבר או"ח קס"ח ח'.

סעיף י"ד

(מחבר) כותח

תו"ח ע"ה ח'.

(רמ"א) וכן

ד"מ קי"ב ט', תו"ח ע"ה ח'.

(רמ"א) אבל אסור

ע"י רמ"א צ"ט ו' וש"נ.

סעיף ט"ו

(מחבר) מי שנוהר

תו"ח ע"ה ח', תו"ח ע"ה ג', רמ"א קט"ו א',

ובד"מ קי"ב ט' סיים דמ"מ הג"ה שע"ד אוסרת לכתחלה גם בטעמא אך כאן ובתורה השמיטו.

(דמ"א) יש אומרים

תורה ע"ה י', רמ"א קט"ו א' ציין לכאן.

סעיף ט"ז

(דמ"א) לעיל

רמ"א ב', רמ"א ח', שו"ת רמ"א קל"ב ח'.

סימן קי"ג

סעיף א'

(מחבר) דבר

ד"מ קי"ב ג', תורה ע"ה י"א, תורה ע"ה ט"ז, רמ"א קי"ב א'. ועי' תורה ל"ה א', תורה ס"א ד', תורה ס"א י"א, תורה נ"ט א', ורמ"א קכ"ב ו' לענין היתור שאר דברים.

(מחבר) מלכים

בתורה ע"ה י"א וט"ז כתב מלכים עכ"ס ועי' בדרוכ"ת קי"ג י'.

(מחבר) לפרפרת

ד"מ קי"ג ג', תורה ע"ה ט"ז.

סעיף ב'

(מחבר) עירב

תורה ע"ה י"ב.

(דמ"א) ומותר

ד"מ קי"ג ג', תורה ע"ה ט"ז.

(דמ"א) וכן הקטניות

עי' ד"מ קי"ג ג' ותורה ל"ה א' ותורה ע"ה ט"ז וסימני תורה שם אודות מיני אגוזים וערמונים והנהוג בקראקא ובמדינתו.

(דמ"א) ואין לחוש

מחבר קכ"ב ו' וש"נ, ולענין לקנות לכתחלה מן העכ"ס רמ"א שם וש"נ.

(דמ"א) וכל פרי

ד"מ קי"ג ג', תורה ע"ה ט"ז.

סעיף ג'

(מחבר) פנאד"ה

ד"מ קי"ב ח', מחבר קי"ב ו', תורה ע"ה י"ג.

(מחבר) למי שנוהג

רמ"א קי"ב ב' וש"נ.

סעיף ד'

(דמ"א) ובדיעבד

ד"מ קי"ג א', תורה ע"ה י"ז.

(דמ"א) ואפילו לכתחילה

ד"מ קי"ג א' בכמה מקומות נוהגין להתיר, ד"מ קי"ג ה' נוהגין להתיר, תורה ע"ה י"ז ובסימנים שם והשפחות נמי יש ליזהר לכתחלה.

סעיף ה'

(מחבר) עובר כוכבים

תורה ע"ה כ"ב.

סעיף ו'

(דמ"א) ואפילו

תורה ע"ה כ"א אע"פ שבלא"ה היה מתבשל, ועי' בתורת המילואים למחבר לקמן י'.

סעיף ז'

(דמ"א) לענין פת

מחבר קי"ב ט' וש"נ.

(דמ"א) וכן נוהגין

ד"מ קי"ג ד', ד"מ קי"ג ו' וה"ה ניפוח, תורה ע"ה י"ח לענין חיתוי או ניפוח, תורה ע"ה י"ט, תורה ע"ה כ' לענין חיתוי או הדלקת האש.

(דמ"א) בלא כוונה

ד"מ קי"ג א', תורה ע"ה י"ח.

(דמ"א) ויש אומרים

ד"מ קי"ג ד', תורה ע"ה כ', ובתורת האשם שם העיר שבסימניו השמיט זה.

(דמ"א) קיסם

ד"מ קי"ג ו', מחבר קי"ב ט' בפת וש"נ.

סעיף ח'

(מחבר) נתן ישראל

תורה ע"ה י"ט.

(מחבר) שליש

תורה ע"ה כ"ג.

סעיף ט'

(דמ"א) וכן נוהגין

ד"מ קי"ג ד', ד"מ קי"ג ח', ד"מ קי"ד ד', תורה ע"ה ג', תורה ע"ה י"ח והכי נהוג, תורה ע"ה כ"א.

סעיף י'

(מחבר) הניח

תורה ע"ה י"ט ובסימנים שם בדדיעבד אין להחמיר בזה, ועי' רמ"א לעיל ו' וש"ך ח'.

סעיף י"א

(דמ"א) כל ספק

תורה ע"ה י"ט, ועי' תורה ע"ה ד' לענין פת.

סעיף י"ב

(מחבר) דנים

תורה ע"ה כ"ד.

(מחבר) אסורים

תורה ע"ה כ"ד ובסימנים.

(דמ"א) כל דבר

ד"מ קי"ג ג', עי' תורה ע"ה ט"ז חבושים וערמונים.

(דמ"א) ע"י הדחק

תורה ע"ה כ"ד דבר מעושן אינו נאכל אלא ע"י הדחק.

(דמ"א) ובשר מלוח

בתורה ע"ה כ"ד בשר או דגים קטנים מותר ועי"ש במנח"מ מ"ד.

סעיף י"ג

(מחבר) דג שמלחו

תורה ע"ה כ"ד.

(דמ"א) כבוש

תורה ע"ה כ"ד.

סעיף י"ד

(מחבר) ביצה

תורה ס"ט א' ביצה שצלאה עכ"ס, רמ"א קי"ב ו' וש"נ.

סעיף ט"ו

(מחבר) תמרים

תורה ע"ה ט"ז.

סעיף ט"ז

(מחבר) כלים

ד"מ קט"ו ד',* תורה ע"ה י"ד אסורים לבשל בהם לכתחלה, תורה פ"ד ט'.

(דמ"א) לחולה

תורה ע"ה ט"ז.

(דמ"א) לחולה

עי' מחבר או"ח שכ"ח י"ט חולה שאין בו סכנה מותר בכישולי אינם יהודים.

(ש"ך כ"א) במלים ברוב

תורה ע"ה ח'.

סימן קי"ד

סעיף א'

(דמ"א) וכן נוהגין

ד"מ קי"ד א' ובמקומינו פשט היתור.

סעיף ב'

(דמ"א) בשומן חזיר

ד"מ קי"ד א', שו"ת הרמ"א סי' נ"ד.

(דמ"א) נתינת מעם

רמ"א קכ"ב ו' לענין לקנות לכתחלה מן העכ"ס וש"נ.

(דמ"א) לפגם

לעיל רמ"א צ"ח ח' וש"נ.

(דמ"א) ככלים של יין

ד"מ קי"ד א'.

סעיף ג'

(דמ"א) דלא מרע נפשיה

ד"מ קי"ד ג', ד"מ ש"ב א', מחבר או"ח כ' א', רמ"א פ"ו א' וש"נ, עי' רמ"א קנ"ה א', רמ"א ש"ב ב'. ע"ע מחבר קכ"ב ו' לגבי נקיות וש"נ.

סעיף ד'

(דמ"א) עבידי לטעמיה

ד"מ קי"ד ב', לעיל רמ"א צ"ח ח' וש"נ.

סעיף ז'

(מחבר) שמן לעיל ק"ג רמ"א ד' וש"נ, והא דלא הגיה כאן הרמ"א עש"ך דיש עוד טעם משום דסתם כליהם אב"י ולכן שרי הכא.

סעיף ח'

(רמ"א) חריפים רמ"א צ"ה ב' וש"נ.

סעיף ו'

(רמ"א) ומוכרו ד"מ קי"ד ה'.
(רמ"א) ואם ידוע ד"מ קי"ד ד'.
(רמ"א) כאיסורי דרבנן שו"ת רמ"א סי' נ"ד גם באיסורי דאורייתא וסותר לדבריו כאן.
(רמ"א) דכל דפריש וכו' דכל קבוע מחבר קי" ג'.

סימן קמ"ו

סעיף א'

(מחבר) חלב ד"מ קט"ו א', תו"ח פ"א ו' לא שנה לצורכו או לצורך ישראל ופורץ גדר ישכנו נחש.
(מחבר) היה חולב תו"ח פ"ד ז'.
(מחבר) יושב מבחון עי' בתורת המילואים לקמן מחבר קי"ח א' קולא לענין חלב ישראל שהניחו ביד עכו"ם בלא חותם.
(רמ"א) ולכתחלה ד"מ קט"ו א', תו"ח פ"א ו'.
(רמ"א) ונהגו להחמיר ד"מ קט"ו א', תו"ח פ"א ט'.
(רמ"א) ושפחות ד"מ קט"ו א', תו"ח פ"א ח'.
(רמ"א) או בדיד שלחם בד"מ קט"ו א' ובתו"ח פ"א ח' ברפת שאחורי הבית בשם שע"ד מכוער הדבר אמנם מהרא"י כתב דנוהגין היתר, ובסימנים שם כתב אסור לכתחלה. ועי' להלן בד"ה ונהגו בשם הט"ז.
(רמ"א) בית עו"כ מפסיק ד"מ קט"ו א', תו"ח פ"א ח'.
(רמ"א) ואם חלבו בערוה"ש קט"ו ט' ביאר שהט"ז בס"ק ו' פירש דברי הרמ"א ברפת שאחורי בית ישראל ואפי' אין בית ישראל מפסיק ולפי"ז מחמיר הרמ"א על מה שכי' מקודם ע"ש, או שנדחוק לפרש דברי הרמ"א לעיל או בדיד שלחם שמיירי שהדייר חלק מבית הישראל ודוחק, וגם מחמיר על מש"כ בד"מ ובתו"ח. ונראה יותר שכוונת הט"ז כהש"ך י"ג

שהרמ"א מיירי ברפת שאחורי בית ישראל ובית גוי מפסיק וחזר כאן הרמ"א מדבריו בד"מ ותו"ח, שבד"מ קט"ו א' פסק אפילו דייעבד אסור, אולם להלן שם בד"מ קט"ו ד' פסק להתיר בדיעבד אפילו נחלבו רובו או כולו ואפילו בבית הגוי כשהבהמות של ישראל, ובתו"ח פ"א ח' כתב ואפשר שאין לאסור בדיעבד וכ"פ בסימנים בדיעבד בכל ענין מותר.

אולם בערוה"ש שם כתב שהרמ"א כאן הקיל יותר להתיר אפילו בבהמות עכו"ם כשבא באמצע, ושכן ביאר הגר"א דעת הרמ"א [באות ט' עיי"ש], וכן רצה לדייק בתורת האשם פ"ד ו' מדשינה הרמ"א לשונו שמתחלה כתב שפחות וכאן כתב עכו"ם משמע שבא להתיר אפי' בבהמות עכו"ם, אולם כ' שמדברי הרמ"א דקאמר הוי כחלב שחלבו עכו"ם משמע שמיירי בבהמות ישראל.

(ופירושו של הערוה"ש הוא כפי שהיה עושה הרשב"ם עי' בב"י ובהרבה ראשונים מעשה באחד שהיה שולח את בתו וכו' ועליו הקפיד ר"ת, וזה היה אחיו הרשב"ם כפי שכי' בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (ד"פ) סי' רט"ז, בשבלי הלקט ח"ב סי' ל"ג, בספר הנייר סי' כ"ג ובשלטי הגבורים על המרדכי ע"ז אות ה').

(רמ"א) אוסרת כלים

ד"מ קט"ו ד',* תו"ח פ"א ט'.

(רמ"א) חמאה

ד"מ קט"ו ה', תו"ח ע"ח ג' ולכן מי שנהג בו איסור מותר לאכול עם המתירין ע"י תערובת.

(רמ"א) גבי פת

מחבר קי"ב ט"ו וש"נ.

(רמ"א) סי' קי"ב

סעיף ט"ו ברמ"א.

(רמ"א) גבינות

ד"מ קט"ו ב' במגיד משנה האריך בזה, ד"מ קט"ו ה', ותו"ח פ"א א' אבל אין לחוש לזה בסתם.

(רמ"א) או חמאה

ד"מ קט"ו ב' במגיד משנה האריך בזה, ד"מ קט"ו ה', ותו"ח ע"ח ד' אבל אין לחוש לזה בסתם.

סעיף ב'

(מחבר) אסורים

עי' בתורת המילואים מחבר קי" ט' לענין ספק.

(רמ"א) וכן המנהג

תו"ח פ"א א'.

(רמ"א) במקום שנהגו

סימני תו"ח פ"א א' ובמקצת מדינות נוהגין היתר.

(רמ"א) מותר

בסימני תו"ח פ"א א' נהגו לקנות סכום גבינות, עי' ש"ך כ'.

(רמ"א) המנהג פשוט

ד"מ קט"ו ב' ומשמע מהמרדכי שאין נוהגין ללוקחן אבל באגודה כתב התירו הגדולים אך דבר מכוער הוא ובתורת האשם פ"א א' ביאר שמכוער הוא הכוונה לעשות כן בשבת ע"ש, תו"ח פ"א א' וכבר נהגו, רמ"א או"ח ש"ז כ"ב.

(רמ"א) ולא ראה החליבה

בד"מ קט"ו ג' ותו"ח פ"א ב' ובסימנים הקיל גם כשהניח חלב ישראל ביד עכו"ם בלי שומר היכא שאין דבר טמא בעדרו, וכאן השמיטו.

(רמ"א) יש להתיר בדיעבד

ד"מ קט"ו ג', ותו"ח פ"א ב' מותר בהפס"מ אם קונה אותם בסכום, עש"ך כ"ב וכ"ג.

סעיף ג'

(מחבר) החמאה

ד"מ קט"ו ה' כל מקום לפי מנהגו, תו"ח ע"ח א' הולכין אחר המנהג, שו"ת הרמ"א סי' ס"ו רבים נוהגים בה היתר, ובספק יש להתירה.

(רמ"א) גם מותר

תו"ח ע"ח א'.

(רמ"א) דסתם כליהם

מחבר קכ"ב ו' וש"נ.

(רמ"א) ואם הולך

ד"מ קט"ו ה' אוכל עמהם אע"ג דדעתו לחזור משא"כ בשאר איסורים, תו"ח ע"ח ב' ולי נראה שאסור למי שדעתו לחזור כי יש לומר שבני מקומו נהגו כמאן דאוסר ולא משום דמתקנין אותה כך ואך כמדומה לי שנהגו להקל בזה והנח להם לישראל, ובסימנים כ' נוהגין להתיר.

(רמ"א) וההולך ממקום

ד"מ קט"ו ה', תו"ח ע"ח ב'.

(רמ"א) והכי נהוג

ד"מ קט"ו ה', תו"ח ע"ח ב' ובסימנים להדיא אסורה.

סימן קמ"ז

סעיף א'

(מחבר) ועכשיו שאין נחשים ד"מ ס' א', רמ"א ס' ג', תו"ח פ"ו ג'.

סעיף ב'

(רמ"א) אין לצלות

ד"מ קט"ז ג' ואם הם סמוכין וכו' אסורין אף בדיעבד, תו"ח ע"ו י"א.

סעיף ג'

(רמ"א) וכן נוהגין

ד"מ קט"ז ג', תו"ח ע"ו י"א, וצינינו הרמ"א באו"ח קע"ג ב'.

סימן קי"ח

סעיף א'

(מחבר) יין

תו"ח ל"ב י' הרכה טעמים בחבי"ת וטוב להחמיר כדברי כל הפירושים: באיסור דאורייתא או באיסור דרבנן ואיסורו מגופו או שהוא חשוב, ובסימני תו"ח בכל ענין צריך שני חותמות.

(מחבר) יין מבושל וכו'

ד"מ קי"ח א', תו"ח ל"ב י', מחבר ק"ל ג'.

(מחבר) וחלב

בד"מ קט"ו ג' ותו"ח פ"א ב' ובסימני תו"ח הניחו ביד עכו"ם יום או יומים בלא חותם אם יודע שיש לעכו"ם דבר טמא בעדרו אסור לאכול החלב ע"כ, ומינה שאם אין לו דבר טמא בעדרו מותר לשתות החלב ובתו"ח משמע שרק בדיעבד מותר לשתות החלב.

(רמ"א) בישראל חשוד

ד"מ קי"ט ו', מחבר קי"ט כ'.

(רמ"א) ובריעבד

ד"מ ק"ל א', ד"מ ק"ל א', ד"מ ק"ל א', *
תו"ח ל"ב י' אך בסימנים השמיטו, רמ"א
קכ"ט א', רמ"א ק"ל ב', רמ"א ק"ל א',
הגהות רמ"א לאו"ה כ"ב י"א.

סעיף ב'

(מחבר) כיון

מחבר ק"ל ח' וש"נ.

(רמ"א) ומיהו

ד"מ קי"ח ב', ד"מ קי"ח ח', ד"מ קי"ח ט',
ד"מ קכ"ח ב', תו"ח ל"ב ב', תו"ח ל"ב ג',
תו"ח פ"א ג', מחבר לקמן י', רמ"א לקמן
י"ג, רמ"א קכ"ח ד', שו"ת הרמ"א ק"ל ב' י"ב.

סעיף ג'

(מחבר) אות אחת

ד"מ קי"ח ג', תו"ח ל"ב י"ג.

(מחבר) שיודעים לכתוב

תו"ח ל"ב י"ג, תו"ח פ"א ד', מחבר לקמן ט'.

סעיף ד'

(מחבר) מפתח

מחבר ק"ל ז'. ובד"מ קי"ח ג' ותו"ח ל"ב י"ג דב' מפתחות לא הוי כב' חותמות.

(ציון) שם ס"ו

צ"ל שם ס"ז.

(רמ"א) אם שולח

ד"מ קי"ח ו', תו"ח ל"ב י"ח.

סעיף ה'

(מחבר) אם שלח

ואם נמצא ביד גוי אין לסמוך על סימן ניקור ד"מ ס"ה י"ד.

(מחבר) ירך

ד"מ קי"ח ד', ותו"ח ל"ב י"ד סיים דלכתחלה מותר, אך בסימנים שם כתב וטוב שלא לסמוך עליו לכתחלה, עש"ך כ"ג.

(מחבר) חטיטת הגיד

מחבר ס"ה ח'.

(מחבר) חוט דידא

מחבר ס"ה א' וש"נ.

(מחבר) חוט שאצל החזה

רמ"א ס"ה א' וש"נ.

(רמ"א) אם יש לחוש

ד"מ קי"ח ד', ותו"ח ל"ב י"ד אחרים אסורות. וצ"ל בכוונת הרמ"א דלאפוקי אם יש לו בחתיכות טובות טביעות עין בלי סימן אז השאר מותרות דומיא דגבינות עי"ש בתרוה"ד המובא בד"מ בת"י השני. או היכא שאין הגוי נהנה בחליפיו מותר וכ"מ שהבין בתורת האשם ל"ב י"ד ד"ה הא.

סעיף ו'

(מחבר) שלח

תו"ח ל"ב ט"ו.

(מחבר) סימן שהיטה

שו"ת רמ"א ס"י מ'.

סעיף ז'

(מחבר) אם שלח

ד"מ קי"ח ה', תו"ח ל"ב ט"ז במקום שהוא מעבר לרבים והוא שכונת ישראל ואין עכו"ם מצויין שם, מחבר קכ"ט ד'.

סעיף ט'

(מחבר) היודעים לכתוב

מחבר לעיל ג' וש"נ.

(רמ"א) בכל זה

ע"י ד"מ קי"ח ה', ותו"ח ל"ב י"ז בכלים נוהגים להקל, ובסימנים שם כתב שרי.

(רמ"א) ובריעבד

ד"מ קי"ח ו', ותו"ח ל"ב י"ז אין לסמוך, ובסימנים שם פסק בשר או יין שכתב עליו חותם או כשר אין סומכין עליו לכתחלה ובדפוס גבינות העכו"ם יש לאסור אף בדיעבד, תו"ח פ"א ד' סיים לאסור בגבינות ומנהג ליקח יינות שמביאין העכו"ם מארץ ישראל שקורין מושקטע"ל על ידי חותמיהן שמביאין כתבים מישראלים, ובסימנים שם ויש מחמירים בגבינות וביין נוהגין להקל.

סעיף י'

(מחבר) המניח

תו"ח ל"ב ה'.

(מחבר) אינו נהנה

רמ"א לעיל ב' וש"נ.

(מחבר) להכשילו

הגהות רמ"א לאו"ה מ"ז א' (ונדפסה בטעות

בכלל מ"ד, וצ"ל שם כדאיתא לעיל שער כ"ה ס"י ג').

סעיף י"א

(רמ"א) וה"ה

ד"מ קי"ח ב' לקמן ססי' קי"ח יתבאר דאף ב' דקרות זו אצל זו אף לכתחלה אינו אלא חומרא בעלמא, ד"מ קי"ח י"א יש להחמיר, תו"ח ל"ב ח', ציון רמ"א ק"ח סוף א'.

סעיף י"ב

(רמ"א) יוצא ונכנס

ד"מ קי"ח י"א, תו"ח ל"ב ח'.

(רמ"א) ואם אירע

תו"ח ל"ב ט'.

סעיף י"ג

(רמ"א) הניחו מונה

שו"ת הרמ"א ק"ל ב' י"ב.

(רמ"א) כגדולים או היותר טובים

רמ"א לעיל ב' וש"נ.

(רמ"א) ובמקום הפסד

ד"מ קי"ח ט', סיים כהמחבר, תו"ח ל"ב ג' סתם לאיסור, תו"ח פ"א ג' סתם לאיסור מיהו אם חותמן ניכר קצת או שהראשונים יותר יבשים מאלו שיש לחוש שהחליף העכו"ם ודאי שרי.

סימן קי"ט

סעיף י"ט

(מחבר) חשוד על הגזל

הגהות רמ"א לאו"ה כ"ב ט'.

סימן קכ"א

סעיף ה'

(רמ"א) בדרך עראי

ד"מ קכ"א א', ד"מ קכ"א ה', ד"מ קכ"א י"ז,
ד"מ צ"א א', תו"ח י"ד ד', רמ"א צ"א ב'
ע"ש בתורת המילואים, רמ"א קכ"א ז', וע"ל
בתורת המילואים לאו"ה תנ"א א' אסור וכו'.

סעיף ו'

(מחבר) דחם מקצתו חם כולו

רמ"א צ"ד א' וש"נ.

סעיף ז'

(מחבר) נועצה

נועצה: לעיל פ"ט ד' וש"נ.

(רמ"א) שנוהגין להגעיל אפילו לצונן

לעיל סעיף ה' וש"נ.

סימן קכ"ב

סעיף א'

(מחבר) נותן טעם לפגם

מחבר ק"ג א' וש"נ.

סעיף ב'

(מחבר) קדרה
תו"ח פ"ה כ"א.
(מחבר) מעת לעת
מחבר ק"ג ה' וש"נ.

סעיף ג'

(מחבר) י"א
ד"מ קכ"ב א', מחבר ק"ג ה' וש"נ.
(רמ"א) ומכל מקום
ד"מ קכ"ב א', רמ"א ק"ג ה' וש"נ.
(רמ"א) יש אומרים
ד"מ קכ"ב א', רמ"א צ"ה ב' וש"נ.

סעיף ד'

(מחבר) קדרה
מחבר ק"ג ז' וש"נ.

סעיף ה'

(מחבר) איסור מועט
תו"ח פ"ה י"ב, מחבר צ"ט ז'.

סעיף ו'

(מחבר) סתם כלי עבו"ם
ד"מ צ"ו ד', ד"מ ק"יג ג', ד"מ ק"יח ו',
תו"ח ל"ב י"ז, תו"ח ל"ה א', תו"ח נ"ט ב',
תו"ח ס"א ז', תו"ח ע"ה ט"ז, תו"ח ע"ח א',
תו"ח פ"ה כ"א, רמ"א ק"יג ב', רמ"א קט"ו
ג', הגהות רמ"א לאו"ה מ"ג ד'.
(רמ"א) חמם מים
ד"מ קכ"ב א'**, תו"ח נ"ט א'.

(רמ"א) שלא הוחמו לשתיה

שם, ובסימנים כתב ויש מחמירים ואומרים
דאין מתירין נוטלפ"ג במים גרידא. וע"ע
ברמ"א צ"ה ג' והמים שהודחו בהן קערות
בשר וחלב וש"נ.

(רמ"א) וישראל קונה ממנו

ד"מ ק"ח ג', ד"מ ק"יד ד', תו"ח ל"ה א',
תו"ח נ"ט א', תו"ח ע"ה ט"ז, רמ"א ק"יד
ד'.

(מחבר) האומנים

ד"מ צ"ו ד', ד"מ ק"יד ד'. וע"י רמ"א ק"יד
ו' אומן לא מרעי נפשיה וש"נ.

(מחבר) כלים נקיים

סתם גוים אי קפדי אנקיותא ד"מ ס"ט כ"א,
תו"ח א' ז', הגהות הרמ"א לאו"ה כ"ב ב'.

סעיף ז'

(מחבר) כשם

ד"מ צ"ד י', ד"מ קכ"ב ב' משמע דהכי
נקטינן, תו"ח נ"ט ג' אני אומר המחמיר
יחמיר והמיקל לא הפסיד וכן אני נוהג
להורות וכן נראה לי, ובסימנים יש להקל בהן
אמנם יש מחמירים והמיקל לא הפסיד, מחבר
צ"ד ז', הגהות רמ"א לאו"ה ל"ג י"א.

סעיף ח'

(מחבר) כלי
תו"ח ל"ט ג', תו"ח ע"ד ה', מחבר ק"ב ג'.
(מחבר) כמל ברוב
מחבר ק"ט א' וש"נ.

סעיף ט'

(רמ"א) ואפילו אם נתנם
תו"ח נ"ט ד'.
(רמ"א) וכל זה כשרוצה
תו"ח נ"ט ד' ומשהה אותו מעל"ע ומשתמש
בו.
(רמ"א) ובמקום צורך

ד"מ קכ"ב ג' משמעות מסקנתו להקל, תו"ח
פ"ט ד', ובסימנים שם ובדיעבד אם השתמשו
בו או אם הוא כלי חרס אי"צ שבירה ויש
אוסרין התבשיל ומצריכים לכלי חרס שבירה.

סעיף י'

(מחבר) קערות
ד"מ קכ"ב ג', תו"ח נ"ט ח'.

סעיף י"א

(רמ"א) ויש מחמירים
ע"י ד"מ או"ח תקי"ג ד', ד"מ ס"ט י"ט, ד"מ
קכ"א ב', ד"מ קכ"ב ד', ד"מ קל"ו א', תו"ח
א' ז', תו"ח ל"ב א', רמ"א או"ח תקי"ג ו',
רמ"א ס"ט י', מחבר צ"ח א', רמ"א קל"ז ו'.

סימן קכ"ג

סעיף כ"ג

(מחבר) היכר
ד"מ קכ"ג א', תו"ח ע"ו ח', ד"מ צ"א ב'.

סעיף כ"ה

(רמ"א) נתינת טעם לפנם
נוטלפ"ג דיניו לעיל סי' ק"ג וש"נ.

סימן קכ"ז

סעיף ג'

(רמ"א) מיהו
תו"ח כ' י'.

סימן קכ"ח

סעיף ד'

(רמ"א) אא"כ יש לחוש
רמ"א ק"יח ב' וש"נ.

סימן קכ"ט

סעיף א'

(רמ"א) לכתחלה
ד"מ קכ"ט א', תו"ח ל"ב ה' ונ"ל דה"ה שאר
איסורים.

סעיף ד'

(מחבר) עוברי דרכים
מחבר ק"יח ז' וש"נ.

סימן ק"ל

סעיף ב'

(רמ"א) דבדיעבד
רמ"א ק"יח א' וש"נ.
(רמ"א) ואין צריך
מחבר לקמן ח' וש"נ.

סעיף ג'

(מחבר) יין מבושל
מחבר ק"יח א' וש"נ.

סעיף ו'

(מחבר) שתי אותיות
כפול לעיל מחבר ק"יח ג' וש"נ.

סעיף ז'

(מחבר) מפתח
מחבר ק"יח ד' וש"נ.

סעיף ח'

(מחבר) חתמו
תו"ח ל"ב י"א, מחבר ק"יח ב'.
(רמ"א) ודוקא
ד"מ ק"ל ו', תו"ח ל"ב י"א.
(מחבר) אבל
תו"ח ל"ב י"ב, מחבר ק"יח ב', רמ"א לעיל
ב'.

(מחבר) נכון הדבר

ד"מ ק"ל ו',* תו"ח ל"ב י"ב צריך להודיע.

(רמ"א) מיהו

ד"מ ק"ל ו'.

סימן קל"א

סעיף א'

(רמ"א) ובדיעבד
רמ"א ק"יח א' וש"נ.

סימן קל"ד

סעיף ב'

(רמ"א) שחשובות
מחבר ק"י א'.

(רמ"א) חד בתרי כטיל

מחבר ק"ט א' וש"נ.

(רמ"א) וע"ל סימן ק"י

סעיף ז' וש"נ.

סעיף י"א

(מחבר) ולא ימכרם
לעיל ק"יב מחבר י"א וש"נ.
(מחבר) במקום שנהגו
לעיל ק"יב רמ"א ב' וש"נ.

סעיף י"ב

(מחבר) וחזרו להיות מחבר ק"ג ב' וש"נ.
(דמ"א) ובשמים הבלועים רמ"א ק"ה י"ד וש"נ.

סעיף י"ג

(דמ"א) לפנס נוטלפ"ג דיניו לעיל סי' ק"ג וש"נ.

סימן קל"ה

סעיף ד'

(מחבר) כלי חרס ד"מ צ"ג א'.

סימן קל"ז

סעיף ד'

(מחבר) מותר ליתן לתוכם תר"ח י"ז ד' וש"נ.
(מחבר) מותר למלוח תר"ח י"ז ג', ד', רמ"א ק"ה י"ב.

סעיף ו'

(דמ"א) סימן קכ"ב סעיף י"א וש"נ.

סימן קמ"ב

סעיף ב'

(מחבר) סבין תר"ח פ"ה ג'.

סימן קנ"א

סעיף א'

(דמ"א) ונהגו להקל הגהות רמ"א לאו"ה כ"א י"ז.

סימן קנ"ה

סעיף א'

(דמ"א) דחייש לפסידא דאגריה עי' רמ"א קי"ד ה' וש"נ.

סעיף ג'

(דמ"א) לשרוף שרץ מנח"י מ"ו ט', מחבר פ"ד י"ז.

סימן רמ"ז

סעיף י'

(מחבר) בדבר שיש לו מתירין תר"ח ע"ד י'.

סימן רי"ז

סעיף כ"ג

(מחבר) גידולי קרקע ד"מ פ"ד ד', תר"ח מ"ו א', הגהות רמ"א לאו"ה מ"א י"א.

סימן שי"ב

סעיף ב'

(דמ"א) ולא חיישינן רמ"א קי"ד ה' וש"נ.

סימן שי"ח

סעיף ד'

(מחבר) דבר חשוב מחבר ק"י א' וש"נ.

סעיף ה'

(דמ"א) כמל ברוב מחבר ק"ט א' וש"נ.

סימן שכ"ט

סעיף ט'

(מחבר) כמו פירות ד"מ קי"ג ט', תר"ח ע"ה י"ב.

☆☆☆

אורח חיים

סימן כ'

סעיף א'

(מחבר) דלא מרע נפשיה רמ"א קי"ד א' וש"נ.

סימן קנ"ד

סעיף י"ב

(מחבר) להדליקו בביהכ"נ תר"ח כ"ב י' וש"נ.

סימן קס"ח

סעיף ה'

(מחבר) מיסב עמו תר"ח ע"ה ט'.

סעיף ז'

(מחבר) פת הנא בכיסנין תר"ח ס"ט ד', תר"ח ע"ה י"ב.

סימן קע"ג

סעיף א'

(מחבר) תכשיל תר"ח ע"ו ג'.

סעיף ב'

(דמ"א) סי' קי"ז צ"ל קט"ז רמ"א ג' וש"נ.

סימן ר"ד

סעיף א'

(מחבר) כמיהין ופטריות תר"ח מ"ו א' מנח"י ג'.

סימן רצ"א

סעיף ד'

(דמ"א) המנהג להקל תר"ח ס' ב' שלשה לחמים גדולים קצת שעושיין עם בשר.

סימן רצ"ז

סעיף ג'

(מחבר) שקים מלאים בשמים תר"ח ל"ה י"ב.

סימן שי"ז

סעיף כ"ב

(דמ"א) והישראל רואה רמ"א יו"ד קט"ו ב' וש"נ.

סימן שי"ח

סעיף ל"א

(מחבר) בשר חי מחבר יו"ד ס"ז ב' וש"נ.

סימן שי"ח

סעיף ב'

(מחבר) לאכול ממנו חי מחבר יו"ד ס"ז ב' וש"נ.

סעיף ט'

(דמ"א) דכלא מליח מנח"י א' ח', תר"ח ב' ד'.

סימן שכ"ב

סעיף א'

(מחבר) ביצה שנולדה תר"ח ע"ד א' וש"נ.

סימן שכ"ה

סעיף ד'

פת שאפה אינו יהודי רמ"א יו"ד קי"ב ב' וש"נ.

סימן של"ה

(ד"מ א') דמכשא"מ בטיל תר"ח ע"ד ב'.

סימן תמ"ז

סעיף א'

(דמ"א) ריחא מילתא תר"ח ל"ה ג' ובמנח"י.

סעיף ו'

(מחבר) מלח שר"ע ק"ה י"ג וש"נ.

סעיף כ"ב

(מחבר) אפילו בחמין

בר"מ צ"א א' ובתורה י"ז ד' מובא להדיא דרך בצונן מותר להשתמש בו וצ"ל דכאן חזר בו ומתיר אף בחמין וכן צריך לפרש להט"ז יו"ד צ"א ג' שמפרש דברי הרמ"א שם צ"א א' שמותר אף בחמין יבש, שחזר בו שם מדבריו בר"מ ובתורה.

(רמ"א) בצונן

רמ"א צ"א ב' וש"נ.

סעיף ז' - ח'

דבר חריף

ע"י רמ"א צ"ה ב' וש"נ.

סעיף ט'

(מחבר) חמין במצה

תורה ל"ט ו', תורה ע"ד ט'.

סעיף י'

תורה פ"ה כ"א וש"נ.

(רמ"א) ויש מחמירין

סימן תמ"ח

סעיף ו'

(מחבר) לבהמת אחרים

תורה פ"ה ג' ובתורת האשם.

סימן ת"נ

סעיף ז'

(רמ"א) להחם חמין

תורה פ"ה ג' ובמנח"י.

סימן תנ"א

סעיף א'

(רמ"א) ויש אוסרין אפי' בכ"ש

מנח"י ל"ג ג'.

(רמ"א) אסור להשתמש בו אפי' צונן

יו"ד קכ"א ה' והכי נוהגין, מנח"י י"א ו',

ובהגות הרמ"א לאו"ה י"ג ב' אפי'

להשתמש בו בצונן אסור משום גזירה דחמין

נאסר עיין ברוקח סי' תפ"ו יע"ש.

סעיף ה'

(מחבר) תשמישן בכלי שני

מנח"י ל"ג ג'.

סעיף כ"ב

(מחבר) אפילו בחמין

בר"מ צ"א א' ובתורה י"ז ד' מובא להדיא דרך בצונן מותר להשתמש בו וצ"ל דכאן חזר בו ומתיר אף בחמין וכן צריך לפרש להט"ז יו"ד צ"א ג' שמפרש דברי הרמ"א שם צ"א א' שמותר אף בחמין יבש, שחזר בו שם מדבריו בר"מ ובתורה.

סימן תנ"ב

סעיף ה'

(רמ"א) בשום משקה

מנח"י נ"ז כ"ו.

סימן תס"א

סעיף ה'

(מחבר) חמין עם מצה

תורה ל"ה ג'.

סימן תס"ה

סעיף ג'

(מחבר) שהאווז אסור

תורה כ"ב ד'.

סימן תס"ז

סעיף י"ד

(רמ"א) ויש מחמירים

יו"ד ק"ה ט' וש"נ, תורה ל"ח ה' וש"נ.

סימן תצ"ד

סעיף ג'

(רמ"א) ב' לחם

ע"י תורה ס' ב' נהגו ללוש בחלב.

סימן תקי"ג

(ד"מ ה') עם הכנפים

מנח"י ס"ד ז' ע"ש.

סעיף א'

(מחבר) ביצה שנולדה

תורה ע"ד א'.

סעיף ג'

(מחבר) דלחזותא

תורה ע"ד ב'.

סעיף ו'

(רמ"א) ומסיה לפי תומו

ע"י רמ"א יו"ד קכ"ב י"א וש"נ.

סימן תר"ג

סעיף א'

(מחבר) מפת של עכו"ם

תורה ע"ה א' יש להחמיר וכן נוהגין

המדקדקין להחמיר בו בכל מה שאפשר

להחמיר.

☆☆☆

אבן העזר

סימן י"ג

סעיף י"א

(רמ"א) וי"א דלבתחלה

ע"י ד"מ פ"א ח', תורה ס"ה ו', ורמ"א פ"א

ז'.

